

**SEL AFETİ YAŞAYAN BİREYLERİN DİJİTAL
BİLGİ EDİNME MECRALARINI KULLANIMI İLE
AFET BİLGİSİ DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ:
BOZKURT İLÇESİ ÖRNEĞİ**

**2023
YÜKSEK LİSANS TEZİ
İLETİŞİM (DISİPLİNLERARASI)**

Süleyman ATEŞ

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Mustafa İNCE**

**SEL AFETİ YAŞAYAN BİREYLERİN DİJİTAL BİLGİ EDİNME
MECRALARINI KULLANIMI İLE AFET BİLGİSİ DÜZEYLERİNİN
İNCELENMESİ: BOZKURT İLÇESİ ÖRNEĞİ**

Süleyman ATEŞ

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Mustafa İNCE**

**T.C.
Karabük Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
İletişim Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi
Olarak Hazırlanmıştır**

**KARABÜK
Ağustos 2023**

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	1
TEZ ONAY SAYSASI.....	4
DOĞRULUK BEYANI	5
ÖNSÖZ	6
ÖZ.....	7
ABSTRACT.....	8
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ.....	9
ARCHIVE RECORD INFORMATION	10
KISALTMALAR	11
ARAŞTIRMANIN KONUSU	12
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	12
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	13
ARAŞTIRMANIN MODELİ VE HİPOTEZLERİ	14
EVREN VE ÖRNEKLEM	15
ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE SINIRLILIKLARI	16
GİRİŞ	17
1. AFET VE AFET YÖNETİM KAVRAMI	20
1.1. Afet Kavramı.....	20
1.1.1. Afetin Tanımı	20
1.1.2. Afet ile İlişkili Kavramlar	22
1.1.2.1. Tehlike.....	22
1.1.2.2. Risk.....	22
1.1.2.3. Kriz.....	23
1.1.2.4. Acil Durum	24
1.1.2.5. Zarar Görebilirlik.....	25
1.1.3. Afet Türleri.....	25

1.1.3.1.	Doğal Kaynaklı Afetler.....	26
1.1.3.2.	İnsan Kaynaklı Afetler	29
1.1.4.	Türkiye'nin Afet Geçmişi	30
1.2.	Afet Yönetimi	36
1.2.1.	Afet Yönetiminin Tanımı	37
1.2.2.	Afet Yönetim Aşamaları.....	38
1.2.2.1.	Zarar Azaltma Aşaması	38
1.2.2.2.	Hazırlık Aşaması.....	39
1.2.2.3.	Müdahale Aşaması.....	40
1.2.2.4.	İyileştirme Aşaması.....	42
2.	AFET SÜRECİNDE KULLANILAN DİJİTAL BİLGİ KAYNAKLARI.....	44
2.1.	Sosyal Medya.....	44
2.1.1.	Sosyal Medyanın Tanımı.....	44
2.1.2.	Sosyal Medyanın Gelişimi	45
2.1.3.	Sosyal Medya Araçları	47
2.1.3.1.	Sosyal Ağ Siteleri	47
2.1.3.2.	Bloglar	49
2.1.3.3.	Wikiler	50
2.1.3.5.	Forumlar	52
2.1.3.6.	İçerik Paylaşım Siteleri	53
2.1.3.7.	Mikrobloglar	54
2.2.	Geleneksel Medya Araçları.....	55
2.2.1.	Gazeteler	55
2.2.2.	Dergiler	56
2.2.3.	Radyo ve Televizyonlar	56
2.3.	Dijital Medya.....	57
2.4.	Afet Dönemlerinde Dijital Bilgi Kaynaklarının Kullanımı ve Önemi	58
3.	BOZKURT İLÇESİNE YÖNELİK ARAŞTIRMA.....	60
3.1.	Bozkurt İlçesinin Coğrafi Konumu	60
3.2.	Bozkurt İlçesinin İklim ve Yer Şekilleri	61
3.3.	Bozkurt İlçesinin Afet Geçmişi	61
3.4.	Araştırmanın Bulguları.....	62
3.4.1.	Araştırmaya Katılan Kişilerin Özellikleri İle İlgili Bulgular	62

3.4.2. Korkulan Afet Türüne İlişkin Bulgular.....	64
3.4.3. Bilgilenmek İçin Takip Edilen Medya Araçlarına İlişkin Bulgular...	64
3.4.4. Katılımcıların Afetlerden Hemen Sonra Yapılan Sosyal Medya Paylaşımlarını Takip Etme Durumlarına İlişkin Bulgular	65
3.4.5. Katılımcıların Afetlerden Hemen Sonra Yapılan Sosyal Medya Paylaşımlarına Hemen Bakma Durumlarına İlişkin Bulgular.....	66
3.4.6. Katılımcıların Medyada Yer Alan Afetlerle İlgili Haberlerden Korkma Durumlarına İlişkin Bulgular	67
3.4.7. Katılımcıların Sosyal Medyada Afetle İlgili Paylaşım Yapma Durumlarına İlişkin Bulgular	67
3.4.8. Katılımcıların Bozkurt İlçesine Yönelik Güvenlik Algularına İlişkin Bulgular	68
3.4.9. Afet Eğitimlerinin Önemine İlişkin Bulgular.....	69
3.4.10. Katılımcıların Afet Eğitimi Alma Düşüncelerine İlişkin Bulgular	69
3.4.11. Katılımcıların Bireysel Hazırlığının Afetler İçin Yeterli Olup Olmama Durumuna İlişkin Bulgular.....	70
3.4.12. Yaşanılan Bölgenin Afet Öncesinde Riskli Bölge Olup Olmadığının Bilinmesi ve Medyada Yer Alma Durumuna İlişkin Bulgular	70
3.4.13. Katılımcıların Afet Sorasındaki Bilgilendirme ve Yapılan Yardımlara İlişkin Alguları	71
3.4.14. Katılımcıların Afet Sürecinde Gönüllü Olarak Çalışma Durumlarına İlişkin Bulgular.....	72
3.4.15. Sel Felaketinin Geleneksel ve Sosyal Medyada Yer Almasına İlişkin Bulgular.	72
3.4.16. Katılımcıların Sel Felaketi Sonrasındaki Düşüncelerine İlişkin Bulgular.	74
KAYNAKÇA.....	78
ŞEKİLLER LİSTESİ	97
TABLolar LİSTESİ	98
EKLER	99
ÖZGEÇMİŞ	105

TEZ ONAY SAYSASI

Süleyman ATEŞ tarafından hazırlanan “SEL AFETİ YAŞAYAN BİREYLERİN DİJİTAL BİLGİ EDİNME MECRALARINI KULLANIMI İLE AFET BİLGİSİ DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ: BOZKURT İLÇESİ ÖRNEĞİ” başlıklı bu tezin Yüksek Lisans Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Doç. Dr. Mustafa İNCE

Tez Danışmanı: Karabük Üniversitesi, Türker İnanoğlu İletişim Fakültesi

Bu çalışma, jürimiz tarafından Oy Birliği ile İletişim Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir. 28/08/2023

Ünvanı, Adı SOYADI (Kurumu)

İmzası

Başkan : Doç. Dr. Mevlüt Can KOÇAK (KBÜ)

Üye : Doç. Dr. Mustafa İNCE (KBÜ)

Üye : Doç. Dr. Mustafa ÖZTUNÇ (SAÜ)

KBÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu, bu tez ile, Yüksek Lisans derecesini onamıştır.

Doç. Dr. Zeynep ÖZCAN

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum, bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğuğunu ve bu eserleri her kullandışımda alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

Adı Soyadı : Süleyman ATEŞ

İmza :

ÖNSÖZ

Geçmişte olduğu gibi günümüzde de yaşanan doğal olaylar (afetler) nedeniyle büyük ve önemli derecede can ve mal kayıpları, yaralanmalar, mağduriyetler yaşanmış ve yaşanmaya devam etmektedir. Türkiye’de depremlerden sonra sırasıyla heyelanlar (toprak kaymaları), su baskınları, kaya ve çığ düşmeleri, erozyon, kuraklık en fazla yaşanan en doğal afetlerdir. Bu olaylar önemli ölçüde toplumsal, sosyal, çevresel ve ekonomik sorunlara (hatta yıkımlara) neden olmakta, bu ve benzeri olaylar tehlike ve risk düzeyleri yüksek doğa olayları olarak değerlendirilmektedir. Doğal afetlerin verdiği/vereceği zararların bir kısmının alınacak tedbirlerle bertaraf edilmesi mümkün iken, öngörülemeyecek derecede büyük doğa olaylarının önlenmesi ise her zaman mümkün olamamaktadır. Diğer taraftan afetler konusundaki toplumsal bilinç düzeyinin artması da afetlerin yıkıcı etkisinin azaltılmasında büyük rol oynamaktadır. Gelişen teknolojinin de etkisiyle bilgi edinme ve bilinçlenmenin artması insanların çeşitli platformlar aracılığıyla bilgi paylaşımını kolaylaştırmış, fikir alışverişlerinde bulunmalarına imkân sağlamıştır. Dijital mecralar da özellikle olağanüstü durumlarda bilgi ve veri paylaşımını kolaylaştırmış, afet zamanlarında insanların bilgilenmesine ve daha kolay organize olmasına imkân sağlamıştır. Bu bağlamda insanların afet dönemlerinde nasıl ve ne şekilde bilgi edindiğini öğrenmek, hangi dijital medya araçlarını kullandıklarını tespit etmek mağduriyetlerin minimize edilmesinde oldukça önemli hale gelmiştir. Bireylerin dijital bilgi edinme mecralarını kullanımı ile afet bilgisi düzeylerinin tespitine yönelik yapmış olduğum bu çalışmada bana rehber olan, bilgisi ve tecrübesiyle ufkuma açan danışman hocam Sayın Doç. Dr. Mustafa İNCE’ye, tez jürimde bulunan ve katkılarını esirgemeyen sayın hocalarım Doç. Dr. Mevlüt Can KOÇAK ve Doç. Dr. Mustafa ÖZTUNÇ’a teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca bu zorlu süreçte beni motive eden ve bana destek veren eşim Meryem ATEŞ’e; Çocuklarım Mehmet Esad, Melike Ebrar ve Ömer Faruk’a şükran ve sevgilerim sunarım.

Süleyman ATEŞ

ÖZ

Afetler, toplumlar tarafından arzu edilmeyen ancak gerçekleşmesine de mâni olunamayan doğal olaylardır. Tarih boyunca afetlerden olumsuz etkilenilmesi ve genellikle insan hatasından kaynaklı olduğuna yönelik inancın giderek artması, afetlerle mücadele etmede yeni ve farklı pratiklerin ve araçların kullanılmasını da beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda jeolojik, morfolojik yapısından ve değişken iklim özelliğinden dolayı geçmişten günümüze kadar pek çok afet türüne maruz kalan Türkiye’de de afet konusundaki farkındalık ve bilinç düzeyi konusundaki tartışmalar güncelliğini korurken, son zamanlarda bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de afet dönemlerinde çeşitli bilgi edinme mecralarının kullanıldığına şahit olmaktayız. Son 20-30 yıla kadar insanlar afetler ile ilgili bilgi edinmek için radyo, TV, gazete, dergi vb. geleneksel iletişim araçlarını kullanırken, günümüzde bu araçlara bilgisayar teknolojisinin ve internetin de gelişmesi ile birlikte sosyal medya araçları ve dijital medya da eklenmiştir.

Teknolojideki gelişmelere paralel olarak insanların normal ve olağanüstü durumlarda bilgi edinme mecraları da çeşitlilik kazanmıştır. Dolayısıyla bu çalışmada afet sürecinde insanların hangi dijital bilgi edinme mecralarını tercih ettiklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma, 11 Ağustos 2021 tarihinde sel felaketi yaşayan Bozkurt ilçesinde gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak (yüz yüze) anket tekniğinin kullanıldığı araştırmada, kolayda örnekleme yöntemi ile toplam 476 kişinin araştırmaya katılması sağlanmıştır. Araştırma sonucunda Bozkurt ilçesinde yaşayan kişilerin deprem ve sel afetinden korktukları; yangından biraz korktukları, fırtına ve kuraklıktan ise korkmadıkları tespit edilmiştir. Söz konusu kişilerin afet ile ilgili bilgi edinmek için televizyon, gazete ve radyo gibi geleneksel medya araçlarını bazen takip ettikleri; internet ve sosyal medya gibi dijital medya araçlarını ise daha çok takip ettikleri belirlenmiştir.

Anahtar Kelime: Afet; Sel Afeti; Dijital Medya; Bozkurt

ABSTRACT

Disasters are events that are undesirable by the society and have negative effects. With the increasing belief that the negative effects of disasters are caused by human error throughout history, the use of different practices and tools in combating disasters has increased day by day. In this context, in Turkey, which has been exposed to many types of disasters from past to present due to its geological, morphological structure and variable climatic characteristics, while the debates on awareness and awareness about disasters remain up-to-date, we can witness the use of various information channels in our country, as in the world, recently. Until the last 20-30 years, people used radio, TV, newspaper, magazine, etc. to get information about disasters. While using communication tools, social media tools and digital media have been added to these tools with the development of technology and the internet.

With the developments in technology, the means of obtaining information in normal and abnormal situations have also gained diversity. Therefore, in this study, it is aimed to determine which digital information channels people prefer during the disaster process. The study was carried out in Bozkurt district, which experienced a flood on August 11, 2021. In the research, in which the questionnaire technique was used as a data collection tool, a total of 476 people were provided with the convenience sampling method. As a result of the research, it was determined that the people living in Bozkurt district were afraid of earthquakes and flood disasters; It has been determined that they are a little afraid of fire, but not afraid of storm and drought. The people in question sometimes followed traditional media such as television, newspaper and radio to obtain information about the disaster; It has been determined that they follow modern media tools such as the internet and social media more.

Keywords: Disaster; Flood Disaster; Digital Media; Bozkurt

ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

Tezin Adı	Sel Afeti Yaşayan Bireylerin Dijital Bilgi Edinme Mecralarını Kullanımı ile Afet Bilgisi Düzeylerinin İncelenmesi: Bozkurt İlçesi Örneği
Tezin Yazarı	Süleyman ATEŞ
Tezin Danışmanı	Doç. Dr. Mustafa İNCE
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans Tezi
Tezin Tarihi	28/08/2023
Tezin Alanı	İletişim (Disiplinlerarası) Anabilim Dalı
Tezin Yeri	KBÜ/LEE
Tezin Sayfa Sayısı	105
Anahtar Kelimeler	Afet; Sel Afeti; Dijital Medya; Bozkurt

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of the Thesis	Investigation of the Use of Digital Information Acquisition Media and Disaster Knowledge Levels of Individuals Experiencing Flood Disaster: The Case of Bozkurt Distric
Author of the Thesis	Süleyman ATEŞ
Advisor of the Thesis	Assoc. Prof. Dr. Mustafa İNCE
Status of the Thesis	Master Thesis
Date of the Thesis	28/08/2023
Field of the Thesis	Department of Communication (Interdisciplinary)
Place of the Thesis	UNIKA/IGP
Total Page Number	105
Keywords	Disaster; Flood Disaster; Digital Media; Bozkurt

KISALTMALAR

AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı
AOL	: America OnLine
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
m.	: Madde
s.	: Sayfa
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
TMMOB	: Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
TV	: Televizyon
vb.	: Ve Benzeri
vd.	: Ve Diğerleri

ARAŞTIRMANIN KONUSU

Eski dönemlerden günümüze kadar her coğrafyada milyonlarca insanın her daim karşı karşıya kaldığı ve gelecekte de kalmaya devam edeceği afetler, yarattıkları olumsuz etkiler nedeniyle pek çok bilim alanının ilgi gösterdiği bir olgu durumundadır. Afetler, çeşitli formlarda ortaya çıkması ve sonuçları itibariyle farklı etkileri olmaları nedeniyle insanların daima gündeminde olan bir gerçektir. Geçmişten günümüze insan zihninde yer edinmiş olan afetler, mitolojilerden romanlara, sanatsal faaliyetlerden bilimsel çalışmalara pek çok konuda ve değişik kaynaklarda farklı boyutlarıyla yer almıştır. Ancak yine de afet bilincinin oluşturulması ve hafızalardan silinmemesi için daha fazlasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışmanın temel konusu toplumda afet bilincinin düzeyini ölçmeye çalışmak, afet sürecinde insanların hangi dijital iletişim araçlarını bilgi edinmek amacıyla kullandığını tespit etmeye çalışmaktır.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Afetler, insanların maruz kalmak istemedikleri ancak pek çok olumsuz etkileri bulunan ve genellikle önlenemeyen olaylardır. Afetler, genel olarak doğal ve insan kaynaklı olarak sınıflandırılmakta birlikte toplumsal etkilerine göre de gruplandırılabilir. Afetler, sonuçları itibariyle toplumların yaşamlarını etkilemekte, toplumsal süreçlerin değişimini tetikleyebilmekte ve çoğu durumda toplum üyelerinin zihninde afetler ile ilgili olarak farkındalık ve bilinçlenmenin oluşmasında etkili olabilmektedirler. Farkındalık ve bilinç düzeyi tartışmalı olsa da Türkiye'nin, jeolojik, morfolojik yapısından ve değişken iklim özelliklerinden dolayı geçmişten günümüze kadar pek çok afet türüne maruz kalan ülkelerden biri olduğu bilinen bir gerçektir.

Afetlerin toplumun bütün kesimlerine, toplumsal değişime etkisi ve kişilerin toplumsal yaşamı üzerindeki yıkıcı etkisi, afetlerin daha çok insan veya insan kaynaklı olarak algılanmasına yol açmıştır. Çünkü afetler evrenin bir gerçeği olduğundan dolayı insanların bunlara karşı kendini konumlandırmasının ön plana çıktığı görülmektedir. Elbette afetlerden olumsuz yönde etkilenmesinin insan hatasından olduğuna yönelik inancın artması, afetlerle mücadelede farklı pratiklerin ve araçların kullanılmasını da beraberinde getirmiştir.

Afetlerin önlenmesine yönelik teknik ve teknolojik araçların yanı sıra kitle iletişim araçlarının da bilgi ve bilinçlenme konusunda sağladığı katkı nedeniyle afetlerin etkisinin azaltılmasında önemli rol oynadığını değerlendirmek mümkündür. Bu durumu özellikle 1999 Gölcük depreminde radyonun oynadığı rol bağlamında ele almak mümkündür. Son 20-30 yıla kadar insanlar afetler ile ilgili bilgi edinmek için radyo, TV, gazete, dergi vb. iletişim araçlarını kullanırken, günümüzde bu araçlara teknolojinin ve internetin de gelişmesi ile birlikte sosyal medya araçları ve dijital medya da eklenmiştir. İnsanlar bu yeni iletişim araçları sayesinde afet durumlarında bilgiyi anlık edinebilmekte, afet bölgesine yardım çağrısını daha kolay yapabilmekte, afetzedelere daha kolay ulaşabilmekte, bununla birlikte afetzedeler diğer insanlara yaşadıkları durumu daha kolay yayabilmektedir. Yeni iletişim araçlarının yarattığı imkanlar doğrultusunda da insanların bir araya gelerek oluşturduğu kuruluşlar, kamu kurumları vb. örgütler afet bölgesine müdahale etmek, iyileştirme çalışmalarını yapmak üzere daha organize bir şekilde hareket edebilmektedirler.

Afet dönemlerinde yeni bilgi edinme araçlarının etkisi pek çok ülkede çok iyi anlaşılmiş durumdadır. Ancak ülkemizde yeni bilgi edinme araçlarının afet sürecinde kullanımı konusundaki bilinç düzeyinin kişiden kişiye, bölgeden bölgeye değişiklik gösterdiği düşünülmektedir. Bu düşünceden hareketle 11 Ağustos 2021'de Bartın'ın Ulus ilçesini, Sinop ilinin Ayancık ilçesini, Kastamonu'nun İnebolu, Azdavay, Küre, Pınarbaşı ve Bozkurt ilçelerinde yıkıcı etkisi fazla olan sel felaketinde özellikle Bozkurt ilçesinde yaşayan insanların afet sürecinde hangi dijital iletişim araçlarını kullandıklarının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu çalışma, afete maruz kalan insanların olağanüstü durumlarda kitle iletişimi konusunda nasıl bir tutum içerisinde olduğunun belirlenmesi açısından önem taşımaktadır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Nicel çalışmaların en temel özelliği, araştırmacıların kendi değer yargılarından sıyrılarak daha bağımsız ve nesnel sonuçlar ortaya koymalarının arzu edilmesidir. Bu nedenle nicel türde bir araştırma yapmayı kabul eden araştırmacıların araştırmadan soyutlanmaları için standart ölçme araçlarını kullanmaları gerektiğine ilişkin yaygın bir inanış vardır (Borg ve Gall, 1989: 23). Bu araçlardan ilk akla geleni ankettir. Anket tekniği günümüz akademik ve profesyonel çalışmalarda nispeten daha fazla tercih

edilen veri toplama araçlarının başında gelmektedir (Altunışık, 2008: 3). Anket tekniğinin tercih edildiği bu araştırmada da kullanılan anket formunda 6 adet demografik özelliklerle ilgili soru, 33 adet de afet ve sosyal medya kullanımı ile ilgili olmak üzere toplam 39 soru bulunmaktadır.

Ayrıca istatistiksel testlerle değerlendirmelerin yapılabilmesi de nicel araştırmaların özelliklerinden biridir (Ulus vd., 2010: 44). Bu sebeple Bozkurt ilçesinde sel afetini yaşayan kişilerden toplanan veriler SPSS istatistik paket programı ile analiz edilerek yorumlanmıştır. Bu çerçevede öncelikle incelenen olgunun ne olduğuna karar vermek için tanımlayıcı istatistikler yapılmıştır. Bu tür istatistikler verilerin türünü, düzeyini ve özelliğini belirlemek amacıyla yapılmaktadırlar (Erdoğan, 2012, s. 280). Betimsel testlerin pek çok türü bulunmaktadır. Ancak bu çalışmada afetten etkilenenlerin anket sorularına verdikleri cevapların derecesini belirlemek ve yorumda bulunmak için frekans değerlerine ve aritmetik ortalama değerlerine bakılmıştır. Afetzedelerin sosyal medya ve afetle ilgili düşüncelerini tespit etmek için; “1.00-1.80 = kesinlikle katılmıyorum, 1.81-2.60 = katılmıyorum, 2.61-3.40 = kararsızım, 3.41-4.20 = katılıyorum ve 4.21-5.00 = kesinlikle katılıyorum” değer aralıkları dikkate alınmıştır (Özdamar, 2001, s. 145).

ARAŞTIRMANIN MODELİ VE HİPOTEZLERİ

Sistematiik veri toplama ve analiz etme sürecini içeren bilimsel araştırmalar kendi içerisinde nicel, nitel ve karma olmak üzere üç grupta toplanmaktadırlar (Kırcaali-İftar, 1999a, s. 3). Bu çalışmada nicel araştırma türü benimsenmiş olup bu tür çalışmalar; olguların, çevrede var olan süreç ve etkenlerin soyutlanmasına ve nesnelleştirilmesine odaklanmaktadırlar. Daha sonra gözlemlenebilir ve ölçümü yapılabilecek şekilde dönüştürülmektedir (Erdoğan, 2003, s. 27). Bu yöntemle ölçümlerin daha doğru ve sayısallaştırmaların daha dikkatli yapılarak problemin daha gerçekçi, anlaşılabilir ve tanımlanabilir olacağı ifade edilmektedir (Ataseven, 2012, s. 544).

Nicel araştırmalarda ön görülen sorular veya hipotezlerle ilgili olarak daha net sonuçlar elde edilebilmektedir. Dolayısıyla hangi sorunun veya hipotezin kabul edildiği ve hangi soru veya hipotezin kabul edilmediği konusunda daha net karar

verebilmeye yardımcı olmaktadır. Bu nedenle eğer bir çalışmada sorular veya hipotezler öne sürülecekse bu araştırma türünün kapsamına göre en iyi araştırma olduğu belirtilmektedir (Padem vd., 2012, s. 58). Buna karar verdikten sonra çalışmada nasıl bir model kullanılacağı sorusu karşımıza çıkmaktadır. Literatürde nitel, nicel ve karma araştırmalarla ilgili olarak pek çok model türü vardır. Bu çalışmada incelenen değişkenler veya olgular dikkate alınarak betimsel tarama modeli tercih edilmiş ve bu modelin en uygun model olacağı değerlendirilmiştir. Bilindiği üzere betimsel tarama modeli; araştırmada incelenen değişkenlerin hangi özellikte olduğunu tasvir etmeyi ifade eden bir model türüdür (Kırcaali-İftar, 1999a, s. 8). Araştırma modeline bağlı olarak ön görülen hipotezler aşağıda sunulmuştur:

- **H1:** Afete maruz kalan bireyler daha çok sosyal medya platformları aracılığıyla bilgi edinmektedir.
- **H2:** Afetzedeler afetten hemen sonra bilgi amaçlı sosyal medya platformlarını takip etmektedirler.
- **H3:** Vatandaşlar afetler konusunda yeterince bilgi sahibi değiller.
- **H4:** Afetler vatandaşların çoğunun kısa ve uzun vadeli planlarını etkilemiştir.
-

EVREN VE ÖRNEKLEM

Bu araştırmanın evreni; Kastamonu Bozkurt ilçesinde yaşayan kişilerdir. Alan çalışmasının yapıldığı 2022 yılında ilçenin nüfusu 9.064 kişi olarak belirlenmiştir (<https://www.nufusu.com>, 2022). Araştırma problemine cevap verme potansiyeline sahip bu kişilere evren denilmektedir (Özen ve Gül, 2007, s. 395). Genel ve erişilebilir evren olmak üzere iki tür evren vardır. Genel evren soyuttur ve tanımlanması kolaydır. Ancak ulaşılması zordur. Ulaşılması kolay evrenin en temel özelliği erişilebilir olması ve somut olmasıdır (Karasar, 2011, s. 110). Ancak cevap alma oranının düşük, zamanın kısıtlı ve maliyetin yüksek olmasından dolayı evrenden bir örneklem seçilmesinin daha doğru olacağına karar verilmiştir. Bu bağlamda kolayda örnekleme yönteminin en uygun örneklem yöntemi olacağı kanısına ulaşılmıştır (Özmen, 1999, s. 25). Kolayda örnekleme yönteminin en temel özelliği; araştırmaya kimin dahil edileceği araştırmacı tarafından belirlenebiliyor olmasıdır (Şimşek, 2012, s. 122).

Örnekleme hangi kişi veya birimlerin alınacağını doğru tespit edilmesi örneklemin doğru seçilmesi için bir ön aşamadır (Padem vd., 2012, s. 63). Örnekleme

kaç kişinin alınacağıın sayısal olarak belirlenmesi ise örneklem büyüklüğünü ifade etmektedir. Yeterli sayıda bir örneklem hacminin, evreni temsil etmesi oldukça önemlidir. Dolayısıyla araştırma sonuçlarının daha gerçekçi ve genellenebilir olması için örnekleme alınacak kişi sayısının yeterli olması gerekmektedir (Gönç-Şavran, 2009, s. 146). Örneklem büyüklüğü ile ilgili olarak literatürde pek çok görüş ileri sürülmüştür. Bu bağlamda çalışmada kullanılacak değişken sayısının en az 5 katı kadar örnekleme ulaşılması gerektiğini ileri sürenler (Tavşancıl, 2002, s. 51) olmakla birlikte evren hacminin $N > 10.000$ veya $N < 10.000$ olması, değişkenlerin nitel ya da nicel olması ve güven düzeyi gibi değişkenlere bağlı olarak çeşitli formüllerin geliştirildiği (Ryan, 1995, s. 36; Sekaran, 2003, s. 119) görülmektedir. Araştırmaya katılacak kişi sayısının belirlenmesi için aşağıdaki formül kullanılmıştır.

$$n = \frac{N.t^2.p.q}{d^2(N-1) + t^2 p q}$$

Çalışma evrenin bulunan kişi sayısı $N=9.064$ olarak belirlenmiştir. İncelenen olayın görülüş sıklığı = (p) 0,5; görülmeme sıklığı = (q) 0,5 olarak tespit edilmiş olup %95 güven düzeyi ve 0,5 hata payına göre t tablosuna göre bulunmuş olan değer $d=1,96$ olarak tespit edilmiştir. Formülde veriler yerine konulduğu zaman örnekleme alınacak kişi sayısının yaklaşık 369 kişi olduğu ortaya çıkmıştır. Bu çalışma kapsamında ise 476 kişiye ulaşılmış ve araştırmaya katılmaları sağlanmıştır. Dolayısıyla elde edilen sonuçlar araştırmaya katılan bu kişilerin değerlendirmelerini kapsamaktadır.

ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE SINIRLILIKLARI

Bu araştırma Bozkurt ilçesinde 11 Ağustos 2021 tarihinde yaşanan sel felaketine maruz kalanları kapsamaktadır. Sel felaketi sırasında Bozkurt'ta ikamet ettiği halde sel esnasında ilçe dışında olanlar araştırmaya dahil edilmemiştir. Araştırmaya katılan kadınların sayısı erkeklere oranla daha düşük olmuştur. Bunun temel nedeni kadınların araştırmaya katılmayı kabul etmemeleri olmuştur.

GİRİŞ

Afetler tarih boyunca toplumların hayatlarında karşılaşılabildikleri, ekonomik, sosyal ve psikolojik yönden olumsuz etkileri olan sel, deprem, kaya ve çığ düşmeleri, volkanik patlamalar, endüstriyel kazalar, ulaşım kazaları, zorunlu göçler gibi olayların tümüne verilen genel isimdir. Bu olaylar toplumların programlı ve planlı olmalarını gerektiren çevresel ve sosyal sorunlardır. Afetlerin bazıları evrenin doğal işleyişinden dolayı meydana gelirken, bazıları da insanların eylemleri sonucunda ortaya çıkabilmektedir. Özellikle doğal afetlerin çıkış nedeni sorun olarak görülmezken insan kaynaklı olayların çıkış nedeni ve sonuçları sorun olarak görülmektedir. Nedenleri evrenin işleyişine bağlanan doğal afetlerin sonuçları daha çok sorun olarak değerlendirilmekle birlikte bunlara karşı önlem alınmaması da ayrı birer sorun olarak görülmektedir. Başka bir deyişle doğal afetlerin, kendiliğinden meydana getirdikleri sonuçlar ve bu sonuçların toplum ve çevre üzerindeki tahribatı söz konusu olmaktadır.

Dünya tarihinde pek çok afet yaşanmıştır. Ancak son iki yüzyılda yaşanan afetlerin sayısı gittikçe artmış durumdadır. Afetler, insanların yaşamları boyunca olumsuz sonuçlar doğurabilen, ne zaman, nasıl ve nerede yaşanacakları önceden kestirilemeyen olaylar silsilesi olarak geçmişte insanların hafızalarında derin izler bıraktıkları gibi günümüzde de izler bırakmaya devam etmektedirler. Dolayısıyla afet sonrasında ortaya çıkan sonuçlar, toplumsal işleyişin ve toplumsal kurumların üzerindeki etkisi ne kadar yıkıcı, kapsamı ne kadar geniş ve süresi ne kadar uzun ise sosyal yapı da o oranda etkilenebilmektedir.

Afetlerin derin izler bıraktığı ülkelerden biri de Türkiye'dir. Ülkemiz tarihsel geçmişi, kültürel zenginliği, sanat varlıkları, çevresel güzellikleri, coğrafi ve iklimsel özellikleri ve stratejik konumu itibarıyla ender ülkelerden biridir. Ancak ülkemiz topografik ve jeolojik yapısı nedeniyle başta doğal kaynaklı olmak üzere pek çok kriz veya afetin yaşanabildiği ülkelerden biridir. Türkiye coğrafyası geçmişte olduğu gibi özellikle 20. ve 21. yüzyıllarda çok sık afetlere sahne olmuştur. Bu dönemde en fazla can kaybının ve maddi hasarın yaşandığı Erzincan, Afyon (Dinar), Marmara, Van ve Kahramanmaraş depremlerinin yanı sıra Bartın, Sinop ve Kastamonu illerinde yaşanan sel felaketinin sonuçları göz önüne alındığında hasarın ne düzeyde korkutucu olduğu anlaşılabilir. Maalesef yaşanan bu depremlerde binlerce insan ya hayatını

kaybetmiş ya da yaralanmıştır. Bununla birlikte yüz binlerle ifade edilen sayıda yerleşim alanları, yapılar kullanılamaz hale gelmiş ve binlerce hayvan telef olmuştur.

Afetlerin insanlara verdikleri zararların pek çok nedeni vardır. Bunların başında afetlere hazırlıksız yakalanmak, yatkınlık ve maruziyet, afetlerin öncesi, afet dönemi ve sonrası için gerekli yasal düzenlemelerin yapılmamış olması, tatbikat ve eğitimlerle insanların bilinçlendirilmemesi gelmektedir. Afet dönemlerinde yaşanan sorunlardan bir diğeri ise bireysel, toplumsal ve kurumsal açıdan yeterli iletişim olanağının olmamasıdır. Hayatın hemen her anında vazgeçilmesi mümkün olmayan iletişim, insanlar ve kurumların afet sürecinde birbirleriyle ilişki kurması, bilgi alışverişinde bulunması gibi süreçleri kapsamaktadır. Afet dönemlerinde etkilenen kesimlerin şeffaf bir biçimde bilgilendirilmesi, etkilenen tarafların seslerini duyurabilmesi, kurtarma ve müdahale faaliyetlerinin sağlıklı yapılabilmesi için iletişim büyük önem taşımaktadır.

Günümüzde uluslararası kuruluşların ve devletlerin ortak çalışmaları sonucunda ortaya çıkan bütünlük afet yönetim modeli ülkemizde de uygulanmaya başlanmıştır. Ülkemiz, afetin tüm evrelerinde ekiplerin hazırlanması, kurumların ve birimlerin koordine edilmesi, kamunun şeffaf bilgiye oluşması için teknolojinin ve internetin imkanlarından etkin bir şekilde yararlanmaktadır. Bu çerçevede radyo istasyonları, TV kanalları, telefon vb. klasik haberleşme araçlarının yanı sıra yeni iletişim araçları olan dijital medya ve sosyal medya araçlarından da yararlanmaktadır. Ancak bir afet sırasında afetten etkilenenlerin söz konusu iletişim araçlarından hangilerini kullandıkları konusunda genel bir değerlendirme yapmak zordur. Bu durumdan dolayı bu çalışmada afetten etkilenen kişilerin afet sırasında hangi bilgi edinme ve paylaşma araçlarını kullandıkları incelenmeye çalışılmıştır.

Çalışmada, afetten etkilenenlerin afet sırasında hangi bilgi edinme ve paylaşma araçlarını kullandıklarını tespit etmek için 11 Ağustos 2021'de başta Bartın'ın Ulus ilçesi, Sinop ilinin Ayancık ilçesi, Kastamonu'nun İnebolu, Azdavay, Küre, Pınarbaşı ve Bozkurt ilçeleri olmak üzere geniş bir alanı etkisi altına alan sel felaketinde özellikle Bozkurt ilçesinde yaşayan insanların hangi iletişim araçlarını kullandıkları tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde afet kavramı, afetle ilişkili kavramlar, Türkiye'nin afet geçmişi ve afet yönetimi konusu detaylı bir biçimde ele alınmıştır. İkinci bölümde sosyal medya ve dijital medya araçları ele alınmıştır. Üçüncü bölümde ise Kastamonu'nun Bozkurt ilçesinde yaşayan

kişilerin 11 Ağustos 2021 tarihinde yaşanan sel felaketinde hangi bilgi edinme mecralarını kullandıkları tespit edilmiştir.

1. AFET VE AFET YÖNETİM KAVRAMI

1.1. Afet Kavramı

Afet, insanların fiziksel, ekonomik, psikolojik, sosyolojik vb. açıdan kaybına sebep olan ve normal günlük yaşantıyı sekteye uğratan olaylara verilen genel addır. Geçmişten bu yana büyük tayfunlar, depremler, seller, veba salgınları insanoğlunun afet kültürünü oluştururken, hızlı kentleşme ve nüfus artışı ile beraber doğada normal seyreden çoğu olay da artık yıkıcı afet boyutunu almış bulunmaktadır (Adanalı vd., 2022, s. 57). İnsan kaynaklı afetlerin engellenmesi ve en aza indirilmesi mümkünken; doğal afetlerin engellenmesi ise pek mümkün olmamaktadır. Bununla birlikte doğal afetlerin sık sık yaşanması, şiddeti, gerçekleşmiş oldukları coğrafi bölgede yaşayan nüfusun yoğunluk düzeyi, ekonomik ve alt yapının gelişmişlik düzeyi gibi faktörler afetlerin neden olduğu can ve mal kayıpları ile birlikte devletlerin mali yükümlülüklerini önemli oranda etkileyebilmektedir (Altun, 2019, s. 76).

1.1.1. Afetin Tanımı

Afet; kısıtlı bir sürede belli bir alanda yaşanan tehlikeli olaylara denilmektedir (Solak, 2018, s. 12). Afetler, bir toplumu tehdit altında tutan, bireysel ve yerel imkanlarla müdahale etmede yetersiz kalınan, ulusal kaynakların seferber edilmesini gerektiren, büyük can ve mal kayıplarına neden olan istenmeyen ve beklenmeyen durumlardır (Akyel, 2005, s. 16). Afet, toplumun tamamını ya da bir kısmını, bitkilerin ve hayvanların varlığını olumsuz etkileyerek sosyal, fiziksel ve ekonomik kayıplara neden olan, insanların faaliyetlerinin ve normal hayatın işleyişinin kesintiye uğramasını beraberinde getiren doğal, teknolojik ya da insan kaynaklı olayların tümüdür (Toprak ve Altay, 2016, s. 5).

Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığının (AFAD) açıklamalı terimler sözlüğünde; afet, 'toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olay. Afet bir olayın kendisi değil, doğurduğu sonuçtur' (AFAD, 2023a). Şeklinde tarif edilmektedir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ise afeti; "İnsanlar

için can ve mal kayıplarına neden olan toplumu fiziksel, psikolojik ve ekonomik yönleriyle etkileyen ve yerel imkânlar ile baş edilemeyen her türlü doğal, teknolojik veya insan kaynaklı olaylar” biçiminde tanımlamıştır (Bektaş-Akpınar ve Aşkın-Ceran, 2020, s. 29).

Afetler, insanların topluluk halinde yaşadıkları yerler ile bunların dışında yaşanan, ani veya zaman içerisinde meydana gelen gerek doğanın olağan işleyişi ve gerekse de insanların doğrudan ya da dolaylı etkisi nedeniyle gerçekleşen; ekonomik, psikolojik ve fiziksel yönlerden büyük kayıp ve hasarlar doğuran ve etkileri açısından önemli toplumsal sonuçları olan olgulardır (Can, 2020, s. 20). Afet, pek çok kuruluş ve kurumun organize ve koordineli bir şekilde müdahale etmesini gerektiren, insanların, kurumların ve devletlerin fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar yaşamalarına neden olan, normal yaşamı ve insan eylemlerini durduran ya da kesintiye uğratan doğal, teknolojik ve insan kaynaklı olayların tümüne denilmektedir (Erkal ve Değerliyurt, 2009, s.149). Afetlerin temel özellikleri şunlardır (Akar, 2013, s.8):

- Afetler geçicidir. Ancak sosyal yapının ve sürecin işleyiş ve etkileşimlerinin kurulmasını engellemekle birlikte kolektif sosyal değişimi doğurmaktadırlar,
- Afetlerde ölen ve etkilenen insan sayısının toplam nüfus içindeki oranları genellikle yüksektir,
- Özellikle doğal afetlerde rutin işlemler, günlük işleyiş kesintiye uğramakta, etkilenen çevredeki alt yapıda ve toplumda yıkıcı durumlar yaşanmaktadır,
- Afetlerin büyük bir kısmı biyolojik açıdan hayatta kalmayı tehlikeye sokmaktadır. Bununla birlikte toplumların kriz yönetim kapasitelerini yok ederek söz konusu toplumların dış yardımlara muhtaç kalmalarına neden olmaktadır.

Afetler sıklıkla, aile üyelerini, arkadaşlarını veya meslektaşlarını kaybetmiş veya malını kaybetmiş, yer değiştirmeye zorlanmış veya olaya medya aracılığıyla maruz kalmış kişiler gibi travmaya doğrudan maruz kalan toplulukları içerir (Neria vd., 2007, s. 475). Tanımlara göre bir olayın afet olarak değerlendirilebilmesi için geniş bir alanda meydana gelmesi ve söz konusu alandaki insanların toplu yaşamını tehdit etmesi, doğal aktivitelerini sınırlandırması veya toplumsal işleyişi bozması gerekir. Dolayısıyla afetin kendisinden çok, meydana getirdiği sonuçların insanlar ve devletler için daha önemli olduğu söylenebilir. Başka bir deyişle afetlerin yaşandığı

coğrafi alandaki bitki, hayvan ve insan kayıpları ve yaralanmalarıdır (Aktel ve Çağlar, 2007, s. 149-150).

1.1.2. Afet ile İlişkili Kavramlar

Günümüzde öngörülebilirliği zor, belli zamanlarda gerçekleşen, gerçekleşmiş oldukları zamanda büyük hasarlara, kayıplara ve daha nice sorunlara neden olan, genellikle bir coğrafik bölgeyi etkileyen büyük olayları tanımlamak için farklı kavramlar kullanılmaktadır (Anbar, 2008, s. 135). Dolayısıyla çalışmanın bu kısmında afet kavramı ile birlikte kullanılan tehlike, risk, kriz, acil durum ve zarar görebilirlik gibi kavramlar tanımlanmıştır.

1.1.2.1. Tehlike

AFAD'a (2023c) göre tehlike; belli bir coğrafyada ve belli bir zaman meydana gelerek bitki, hayvan ve insan yaşamını tehdit eden, toplumun sosyo-ekonomik düzenine, bölgenin doğal, tarihi ve kültürel dokusuna ve doğal çevresine zarar verme potansiyeli olan doğa, teknoloji veya insan kaynaklı fiziki olay ve olgulardır. Başka bir deyişle tehlike; teknoloji, insan ve doğa kaynaklı olan ve fiziksel, sosyal ve ekonomik kayıplara neden olabilen bütün olayları ifade etmektedir. İnsan yaşamını ve malını tehdit eden doğal olan süreçleri ve olayları ifade etmek için de tehlike kavramını kullanmak mümkündür (Solak, 2018, s. 12). Maddi ve sosyal yapıda deformasyon yapma ihtimali ile can yitirmeye sebebiyet veren durumlar tehlike adıyla adlandırılır (Işık vd. 2012, s. 90). Kimi zaman doğanın kendisinde olan kimi zaman beşeri veya teknoloji kökenli durumlar bir dönemde veya bir coğrafik toprak parçasında yaşayan kitlelerin mevcut düzenlerini olumsuz etkileme ihtimali ile insanların yaşadıkları çevrelerine, kültür yapılarına ve geçmiş zaman kayıtlarına veya yapılarını olumsuz etkileme ihtimalidir (Erbay vd. 2014, s. 144).

1.1.2.2. Risk

İleride herhangi bir dönemde var olacak bir tehlikenin vereceği olumsuz etki ile bırakacağı hasar sonucu oluşturacağı kayıpları işaret eder (Ergünay, 2010, s. 30). Bir yıkım veya afetten sonra maddi daralmalar, maddi ve beşerî kayıplar, travmalar ve

doğada oluşacak kayıplar veya hasarlar risk olarak kabul edilmektedir (Yavuz, 2014, s. 29). Var olan bir tehlikenin insan ve doğada oluşturacağı kaybın ölçüsüdür (Kadıoğlu ve Bek, 2009, s. 13). Başka bir deyişle; bir tehlikenin bölge sakinleri, etkinlikleri, tesisleri, o bölgeye ait özellikler ile bölgenin doğal ve kültürel kaynakları üzerindeki olası kötü etkisidir (Kadıoğlu, 2008, s. 5). Ortaya çıkacak veya yaşanacak afetlerin belirlenmesinde, yaşanma ihtimallerinin değerlendirilmesinde, risklerin neler olabileceği ve riskleri azaltacak kriterlerin belirlenmesinde risk azaltıcı politikaların uygulanmasında risklerin yönetilmesi büyük önem taşımaktadır. Risk, tehlike ve krizlerin afete dönüşmeden bertaraf edilmesini içeren çalışma ve tedbirlerin bir plan çerçevesinde yürütülmesini gerektirmektedir. Risk yönetim süreci çok önemli olup afete dönüşmeden önce tehlikelerin belirlenerek senaryolar hazırlanması, elde edilen verilerin güncel grafik ve haritalara yansıtılması, kaynaklar belirlenerek kararlar alınması ve bunların uygulanması gerekmektedir (Özkul ve Karaman, 2007, s. 256).

1.1.2.3. Kriz

Kriz; önceden sezilmeyen ve beklenmeyen, alınmış olan önlemlerin ve uyum mekanizmalarının yetersiz olmasına neden olan, var olan amaç, değer ve hedefleri tehdit eden, anında ve etkili bir şekilde karşılık verilmesi gereken gerilim durumlarına kriz adı verilmektedir (Tağraf ve Arslan, 2003: 150). Kriz; genel olarak beklentiler ile çevrede gerçekleşenler arasında meydana gelen büyük uyumsuzluğu ifade etmektedir (Akdağ ve Taşdemir, 2006: 142). Kriz, hazırlıksız ve birden meydana gelen büyüyen, maddi, siyasi, toplumsal ve fiili büyüme karşısında mevcut akışın ileri seviyede silkelmesi, varlığı sonradan oluşan problemin eldeki olanaklarla halledilememesi meydana gelen çözümsüzlükle karşımıza çıkan stres ve gerginlik haline denir (Demir ve Acar, 1997, s. 42).

Krizin genel olarak üç aşamalı bir süreçten geçerek yaşandığı bilinmektedir. Birinci aşama “Kriz Öncesi Dönem”dir. Bu aşamada kriz durumu yaşanmadan önce belirtilerin aşamalı bir şekilde belirginleşmesi söz konusudur. Bu dönemde; çevrede uyumsuzluk ortaya çıkmakta; toplumun istek ve ihtiyaçları karşılanamamakta ve buna karşın toplum da kendinden bekleneni yerine getirememektedir (Can, 2005, s. 394). İkinci aşama “Kriz Dönemi”dir. Bu aşamanın ortaya çıkmasının temel sebebi; iç ve dış faktörlerin doğru zamanda fark edilmemesi, anında harekete geçilmemesi ve sorunlar

ortaya çıktıktan sonra yanlış kararlar verilerek müdahalede bulunulmasıdır (Peker ve Aytürk, 2002, s. 282). Krizin son aşamasını “Çözüm veya Çöküş Dönemi” oluşturmaktadır. Bu aşamada yaşanan krizin üstesinden gelmek amacıyla eldeki kaynaklardan yararlanma yoluna gidilmektedir. Bu durum genellikle son çare olarak kabul edilmektedir. Bu aşamada, krize uygun cevabın verilmemesi halinde krizin çözüm şansı ortadan kalkmakta ve önemli can ve mal kayıplarının yaşanması gibi durumlar ortaya çıkabilmektedir (Aksu ve Deveci, 2009, s. 450).

Afetler nedeniyle yaşanan kriz durumunun ve beklenmeyen sonuçların yaşanmaması için krizin iyi yönetilmesi gerekir. Afetlerin yarattığı kriz durumunu diğer krizlerden ayıran en önemli nokta; yaşanan sorunlara hızlı, doğru ve organize bir biçimde yanıt verilmesi gerekliliğidir. Kriz dönemlerinde yaşanan belirsizlik ortamı, yönetimlerin kısa zamanda ve sınırlı olanaklarla gelişmeleri takip etmelerini zorlaştırabilmektedir. Bu durum da yönetimlerin yetersiz ve tepki almalarını beraberinde getirebilmektedir. Ancak kriz durumunun iyi değerlendirilmesi ve yönetilmesi halinde, yeniden yapılanma için daha geniş fırsatların elde edilebileceği söylenebilir. Kısacası bu süreçlerde, kamu yönetimlerinin etkinliği, sorun çözebilme yetenekleri test edilmekte ve varlık nedenleri sorgulanmaktadır (Aktel ve Çağlar, 2007, s. 147).

1.1.2.4. Acil Durum

Acil durum, hayati tehlike doğuran ve büyük can ve mal kayıplarına yol açan afet, kriz ve tehlikeli durumlarda hızlı ve özel müdahale gerektiren eylemlerin tümüne verilen isimdir (Akyel, 2005, s. 16). AFAD’a (2023b) göre acil durum; toplumun tamamını ya da belli bir kesimini etkileyerek normal hayatı ve faaliyetleri durduran ya da kesintiye uğratan ve acil müdahale edilmesi gereken olaylar ve bu olayların neden olduğu kriz hâlidir. Acil durum; beşeri, maddi ve manevi kayıplar için ivedi müdahale gerektiren, gerçekleşen yerin kendi imkânları ile başa çıkabildiği olaylardır (Kadioğlu, 2011, s. 37).

Birçok durumda afet ile acil durum birbiriyle karıştırılır ancak eğer olayın gerçekleştiği yerdeki imkânlar müdahale için yeterliyse acil durum olarak kabul edilmektedir. Beklenmedik bir şekilde ortaya çıkan destek veya kurtarma ihtiyacı hâsıl olan olaylardır (Yılmaz, 2003, s. 5). Acil durumlar, hemen hiç vakit kaybetmeden

kişilerin ya da etkilenecek nesnelere bulunduğu durumlardan kurtarılmaya muhtaç hallerdir. Afetin varlık durumu da söylenebilir (Ergünay vd. 2008, s. 301). Acil durumlarda; insanların daima yapmış oldukları eylemleri kısıtlanmakla birlikte genel olarak sosyal sistemin işleyişinde ve sosyal alt yapıda bozulmalar veya tahribatlar fazla yaşanmamaktadır. Acil durumlara yangınları ve patlamaları örnek vermek mümkündür (Akar, 2013, s. 9).

1.1.2.5. Zarar Görebilirlik

Zarar görebilirlik; farklı türdeki ve büyüklükteki tehlikelerin karşısında, çevrenin, insanların ve insanların çevresinin uğrayabildikleri fiziksel, toplumsal, ekonomik ya da çevresel kayıp ve zararların ölçüsüdür. Zarar görebilirliğin farklı türleri vardır. Bunlardan fiziksel zarar görebilirlik, insanların eliyle oluşturulan yapıların, altyapının, çevrenin, tarımsal alanların, sanayi ve üretim alanlarının zarar görebilirlik düzeyleri ile insan topluluklarının fiziksel kapasitelerini ifade etmektedir (AFAD, 2023d). Fiziksel zarar görebilirliği azaltmak için mühendislik çalışmalarının yapılması, bina katlarına sınırlamaların getirilmesi, bina inşasında uygun malzemelerin kullanılması, uygun arazilerin ve teknoloji gibi araçların kullanılması büyük önem taşımaktadır. Aksi takdirde gerekenden fazla bina katı inşası, uygunsuz arazi kullanımı, kalitesiz malzeme ve teknoloji kullanımı, riskli bölgelerde binaların inşa edilmesi, hızlı nüfus artışı, yüksek kentleşme oranı gibi nedenler ise fiziksel zarar görebilirliği arttırabilmektedir (Özceylan, 2011, s. 52). Zarar görebilirliğin diğer bir türü sosyal zarar görebilirliktir. Sosyal zarar görebilirlik; bireylerin ve toplumların, demografik, psikolojik ve sosyolojik faktörler sebebiyle maruz kalabilecekleri, ölçümü zor ve hatta imkânsız olan, zarar veya hasarların derecesidir (AFAD, 2023d). Üçüncü zarar görebilirlik türü olan ekonomik zarar görebilirlik ise, bireylerin ve toplumların ekonomik açıdan yaşamlarını nasıl düzenledikleri, geçimlerini nasıl sağladıkları ve mali kapasitelerinin nasıl olduğu gibi faktörlerin tespit edilmesini içermekte olup bu düzenin zarar görmesini ifade etmektedir (AFAD, 2023d).

1.1.3. Afet Türleri

İnsanlık tarihi boyunca afetlerin kaynağının üç temel alanda arandığı ifade edilmektedir. İnsanlar ilk önce afetlerin tanrının gazabı olduğunu ve insanları

cezalandırmak için farklı zaman ve bölgelerde meydana getirildiğini düşünmüşlerdir. Bu düşünce biçimi, modern öncesi dönemdeki insanların afetlere dair temel yaklaşımı olmuştur. İnsanların bilinç seviyelerine ve sekülerleşme düzeyine bağlı olarak afetlerin kaynağındaki Tanrı algısının yerine doğa konulmuştur. İnsanların veya toplumların doğa üzerinde güç kurma isteğinin artmasıyla birlikte afetlerin “kendisiyle baş edilemeyen doğa”nın bir gücü olarak insan bilincinde yer ettiği görülmüştür. Ancak 20. yüzyılın ortalarında insan kaynaklı olan ve bir afet olarak değerlendirilen Dünya Savaşları, nükleer tehditler gibi yıkıcı gelişmeler, yapay afet kategorisinde nicel bir genişlemenin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Dolayısıyla önceleri tanrının cezalandırma yolu ve doğal olarak değerlendirilen afetlerin yaratmış oldukları yıkımlar ve neden oldukları kayıplara, insan hatlarınının da eklenmesiyle afetlerin kaynağına ilişkin inançlara yeni bir boyut eklenmiştir (Alkın, 2021b, s. 19).

Günümüzde afetler meydana geliş nedenlerine göre doğal afetler ve beşerî afetler biçiminde iki kategoride ele alınmaktadır (Bektaş-Akpınar ve Aşkın-Ceran, 2020, s. 29). Doğal afetler ile beşerî afetler genellikle yerel veya bölgesel çapta etkili olurken, günümüzde küresel iklim değişikliği ve terör, savaş, nükleer kazalar gibi beşerî nedenlerle afetlerin sıklık ve çeşitlilikleri artmaktadır. Biyolojik doğal afetler böcek istilaları, salgın hastalıklar, sel ve kuraklık, geniş alan yangınları gibi birçok tehlikelere bağlı olarak oluşmaktadır (Adanalı vd., 2022, s. 57; Altınsoy ve Aksakal, 2020, s. 342).

1.1.3.1. Doğal Kaynaklı Afetler

Deprem: Deprem, zelzele olarak da adlandırılmakta olup yerin içinde bulunan fay düzlemi olarak bilinen kırıklar üzerinde biriken enerjinin sıkışması nedeniyle aniden boşalması neticesinde oluşan jeolojik olaylara denilmektedir (Arslan, 2017, s. 36). Yer kabuğunun altında fay ismi verilen şekil farklılığı sebebiyle ortaya çıkan enerjinin birden sıfırlanması ile konum değişikliği durumundan kaynaklanan karışık esnek dalga aksiyonları şeklinde tanımlanmıştır (Işık vd., 2012, s. 87).

Heyelan: Heyelan, yaşadığımız dünya ve ülkemizde yüksek oranda kayıp verdirme ihtimali barındıran bir doğal afet çeşididir (Akgün ve Türk, 2010, s. 85). Heyelanlar hem ülkemizde hem de dünyamızda ciddi kayıplar vermeye sebep olan doğal afet grubundandır. En çok Karadeniz bölgemiz ile Erzurum ve Malatya

civarlarında görülmektedir (Erkan, 2010, s. 70). Yeryüzünün birçok yerinde karşılaşılması, beklenmedik anda ortaya çıkmaları, ileri maddi ve manevi kayıplar ile toprak parçasında bariz farklılıklara sebebiyet vermeleri ile ortaya çıktığı andan itibaren engel olunamaması da heyelanların kendine has özellikleridir (Şahin ve Sipahioğlu, 2002, s. 87).

Sel ve Taşkınlar: Yeryüzünün neredeyse her yerinde ortaya çıkma ihtimali var olan hatırı sayılır düzeyde ekonomik zarar veren afet çeşidine sel denir (Özcan, 2006, s. 36). Dere, ırmak gibi sürekli akan su kanallarına beklenenden daha çok yağmur tanesi düşmesi veya bölgede çok yağın hızla suya dönüşmesinden dolayı su yataklarındaki su miktarının artması ile etraftaki faktörlere maddi ve manevi kayıplar yaşatmasıdır (Gürer, 2006, s. 17). Sellerin meydana gelmesine toprağın durumu, ırmaklar, akan sular, mevsim şartları ve toprak yüzeyinin durumu ile insan etkeni neden olabilmektedir (Zeybek, 2007, s. 243). İnsanların doğaya tahribatı ile beraber doğa da bu duruma reaksiyon göstermektedir. Nitekim sellerde de insanların hatırı sayılır bir yeri vardır. Ormanların insan eliyle neredeyse bitme noktasına gelmesi sellerin meydana gelmesine de katkı sağlamıştır. Ağaçlar, sellere kendi doğası içerisinde engel olmaktadır ancak ağaçlar yok edilince doğal olarak setlerde ortadan kalkmıştır. Bir diğer yıkım ise insanların atmosferde oluşturduğu tahribat nedeniyle mevsim standartlarının değişmesi ve dolayısıyla mevsimlerin de huy değiştirmesi yine sellerin sebepleri arasında sayılabilir (Yılmaz, 2003, s. 23).

Volkanik Patlamalar: Volkanik patlamalar, toplumların maruz kaldıkları, dolaylı veya doğrudan ekonomik kayıplara ya da can kayıplarına neden olan doğa olaylarına denilmektedir (Karaman, 2017, s. 103). Volkanik patlamalar, çeşitli gazların içinde bulunmuş oldukları magma tabakasından ayrılmaları sonucuna oluşmaktadır. Magma içerisinde yüksek basınç altında bulunan gazların, üzerlerindeki basıncın azalmasıyla beraber magmadan hızla ayrılma eğilimi göstermeleri bilinen bir durumdur. Üzerindeki basıncın azalması veya ortandan kalkmasıyla magma hafifleyerek püskürme özelliği kazanmakta ve bu durum neticesinde volkanik patlamalar gerçekleşmektedir. Volkanlar, dışarıya ulaşan ergimiş magmanın türüne, bileşimine ve miktarına göre çeşitli şekillerde adlandırılmaktadır. İzlanda tipi patlamalarda akıcı lavların yükselerek yer yüzeyine yayılması söz konusudur. Vezüv tipinde patlamalar şiddetlidir ve lav, kül ve gaz püskürmesi biçiminde gerçekleşmektedir. Havai tipi patlamalarda koni oluşmamaktadır. Vulcano tipi

volkanlarda çok yüksek volkan konileri oluşabilmektedir. Pele tipi volkanlarda büyük oranlarda toz, gaz, lav ve kül gibi parçalar çoğunlukla büyük püsküren sütunlar biçiminde gerçekleşir. Stromboli tipi patlamaların en önemli özelliği ise; magma içinde biriken hava kabarcıklarının yüzeye ulaşması durumunda hava basıncındaki fark nedeniyle püskürmesidir (Akyürek, 2022, s. 281).

Kaya Düşmesi: Kaya düşmesi, ülkemizde sıklıkla görülen büyük kaya parçalarının yer değiştirmesi durumlarından biridir (Özşahin, 2013, s. 6). Doğal olarak gerçekleşen kaya düşmesi dik tepelerden kopan taş parçalarının dengesiz bir şekilde aşağı düşmesi olayıdır. Meyilli olan tepelerden aşağı düşen parçalar, araçların kullandığı yollar veya raylı sistemlerin geçtiği yollara düşünce ani ve büyük kayıplara neden olmaktadır. Gerçekleşmesi çok sıklaştığında ise karşımıza afet olarak çıkmaktadır (Biricik, 2001, s. 9). Öngörülmesi çok zor olan kaya düşmesi olayı iklim durumuna ve insan müdahalesine bağlıdır (Aksoy ve Ercanoğlu, 2006, s. 941).

Çığ Düşmesi: Çığ çoğu zaman kimi yerlerde tepeler ve yamaçlar kimi yerlerde çukur (düzgün olmayan) ve meyilli topraklarda biriken toplu kar kütlelerinin içeriden veya dışarıdan gelen ilk etkiyle beraber tepelerden aşağılara doğru kayarak gelmesi durumudur (Gürer ve Yavaş, 1994, s. 15). Kar yağışı sonrası eğimli tepelerde toplanan kar kütlelerinin, yer sarsıntısı, yol onarımı, ani meteorolojik geçişler, taş düşmesi ve araçlardan çıkan sarsıntı gibi durumlarla birden eğimli tepelerden yere doğru kaymasına denir (Özey, 2006, s. 102). Yer kabuğunun çıkıntılı olduğu dik tepelere çok kar düşmesi sonrası meydana gelen kar kütlelerinin yerinden oynamasına kar çığı adı verilmektedir (Kızıloğlu vd., 2006, s. 57).

Tsunami: Tsunami başta deprem olmak üzere, yanardağ patlamalarının ve heyelan gibi doğal olayların sonucunda büyük denizlerde ortaya çıkan dalgalara verilen addır. Doğal afetler sonucunda deniz tabanında ani olarak şekil değişikliği oluşmakta ve üzerindeki su kütlelerinde dikey yönde hareketler oluşmaktadır. Bu yer değiştirmeler denizin yüzeyinde de birbirinden uzakta ve çok hızlı dalga serileri şeklinde görülmektedir. Açık denizlerde dalgaların çok hızlı, birbirinden çok uzak ve yüksekliklerinin az olmasından dolayı tsunami kolay fark edilememektedir. Deniz suyunun derinliğine bağlı olarak dalgaların hızı da değişkenlik gösterebilmektedir (Tanırcan vd., 2017, s. 1). Kıyılarına gelen dalgalar, denizin önce geri çekilmesine ya da karaya doğru ilerlemesine, ardından da karadaki dalgaların tırmanmasına ve tsunamiye

neden olmaktadır. Bunun sonucunda da kıyılarda şiddetli akıntılar ve su düzeyinde değişimler gerçekleşmektedir. Dalganın zarar verici olduğu asıl nokta dalgaların birim derinlikte etkisiz bir tavır göstermeleridir (Yalçın ve Ersoy, 2005, s. 18-19).

1.1.3.2. İnsan Kaynaklı Afetler

İnsanlar ihtiyaçlarının büyük bir çoğunluğunu içerisinde bulunmuş oldukları ekosistemden karşılamaktadır. Bu ihtiyaçlar karşılanırken dünya genelinde büyük değişimler ortaya çıkabilmektedir. İnsanların dünya üzerinde neden olduğu değişimler, dünyanın doğal dengesinin bozulmasına neden olmaktadır. Bu bozulma sonucunda ortaya çıkan olumsuz ve istenmeyen olaylar insan kaynaklı afetler olarak değerlendirilmektedir. Başka bir deyişle insanların eylemleri sonucunda oluşan, can ve mal kayıplarına neden olan olaylar insan kaynaklı afetler olarak adlandırılmaktadır (Bektaş-Akpınar ve Aşkın-Ceran, 2020, s. 29).

Ulaşım Kazaları: Ulaşım kazaları en genel tanımıyla kara, deniz ve hava yolu üzerinde hareket halinde olan araç, gemi ya da uçakların karışmış oldukları yaralanma, ölüm ve zararlı sonuçlanmış olaylardır (Güner vd., 2018, s. 89). Dünya genelindeki ulaşımında en fazla karayolu kullanılmaktadır. Türkiye’de de ulaşımın %90’ından fazlası karayolu ile yapılmaktadır. Doğal olarak karayollarında yaşanan kazalar dünya genelinde olduğu gibi önemli ölümlere, yaralanmalara ve maddi kayıplara yol açmaktadır (Sungur vd., 2014, s. 114). Bilindiği üzere ülkemiz gelişmiş ekonomilerin gerisinde olan bir ülkedir. Ancak buna rağmen yoğunlukla büyükşehirlerde kişisel araç sahiplik oranının istikrarlı bir şekilde artmasıyla birlikte trafik sıkışıklığı da artmaya devam etmektedir. Bu artış, trafik akışında düzensizliğe neden olduğu için kaza riskinin artmasını da beraberinde getirmektedir. Çünkü denetim ve yaptırımlar her zaman ve her yerde uygulanamadığından kuralların çiğnenmesini kolaylaştırmakta, bunun sonucunda da büyük yaralanmalı veya ölümlü trafik kazalarının yaşanması riskini ortaya çıkarmaktadır (Taç, 2018, s. 14).

Endüstriyel Kazalar: Endüstriyel etkinlikler yerine getirilirken, anormal oluşum sonucu beklenmeyen, oluştukları anda işçileri, halkı ve çevreyi o anda ya da sonradan çeşitli yönlerden olumsuz etkileyen, kuruluş içerisinde veya dışında bir ya da daha çok tehlikeli maddenin neden olduğu olaylardır (Koşar ve İlhan, 2002, s. 10). Bu

tür olaylar sanayisi gelişen ülkelerde daha çok görülen olaylar olup ülkemizde yaşanma oranının düşük olduğu düşünülmektedir.

Maden Kazaları: Madencilik sektörü; doğasından dolayı kendisine has özellikleri olan, birbirine bağlı alt sistemlerden oluşan ve herhangi birinde yaşanan olumsuz durumun zincirleme olarak diğerlerini etkileyen riskleri içeren, bu risklerin azaltılması için diğer sektörlerle oranla daha fazla bilgi, deneyim, uzmanlık ve sürekli denetim gerektiren en riskli sektörlerin başında gelmektedir (TMMOB, 2010, s. 7). Madencilik sektörü içinde en riskli olan alan ise kömür madenciliğidir. Kömür madenciliğinin yer altı kömür madenciliği kolu ise dünyada görülen en riskli iş kulunun başında gelmektedir (Bilim vd., 2018, s. 424). Daha önce ifade edildiği üzere bu sektör daha fazla bilgi deneyim, uzmanlık ve denetim gerektirmektedir. Ancak ülkemizde; bilgi, deneyim, uzmanlık ve denetim konusunda bazı dönemlerde sorunlar ortaya çıkabilmekte bu da beraberinde zayıflıkları, noksanlıkları ve zafiyetleri getirebilmektedir. Bu durum ise afet olarak değerlendirilebilecek düzeydeki iş kazalarına neden olabilmektedir. Maalesef işçi sayısı başına düşen kaza ve ölüm sıralamasına göre kömür madenciliği bütün sektörlerin başını çekmektedir (TMMOB, 2010, s. 7). Madencilikte sıklıkla karşılaşılan kazaların başında grizu patlaması, göçük, kömür tozu patlaması, ocak yangınları, şev kaymaları, su baskını gibi kaza türleri gelmekte olup bunlar ciddi sonuçlar doğurmaktadır (Yaşar vd., 2015, s. 35).

Zorunlu Göçler: Zorunlu göç; deprem, tsunami, heyelan ve yanardağ patlaması gibi doğal afetler, siyasal nedenlerle yaşanan iş karışıklıklar, savaş vb. nedenlerden dolayı yaşamın ve hayat standartlarının zor hale gelmesi ya da tamamen ortadan kalkması nedeniyle gerçekleşen göçlerdir (Çiçekli ve Demir, 2013: 40). Başka bir deyişle zorunlu göç, anlaşmazlıkların temelinde yatan her türlü şiddet olaylarının büyük ekonomik zorlukları beraberinde getirmesi, farklı koşulların yarattığı ve kişilerin hayatta kalmalarına veya mutlu olmalarına engel olan her türlü baskı ve tehdit sonucunda ortaya çıkan göç türüdür (Bartram vd., 2017: 151).

1.1.4. Türkiye'nin Afet Geçmişi

Türkiye'deki afetlerin tarihsel sürecine bakıldığında geçmişten günümüze doğru tektonik, jeolojik ve meteorolojik yapısal özelliklerinden dolayı farklı tipteki doğal afetlerin her zaman yaşadığı görülebilmektedir. Türkiye, Alp-Himalaya Kuşağı

Şekil 1’de görüldüğü üzere; Kuzey Doğu Anadolu Fay Hattında Ağrı, Erzurum, Erzincan, Tokat, Bolu, Kocaeli ve Çanakkale illeri bu kuşak üzerinde bulunmaktadır. Bu hat, Van, Muş, Bingöl illeri üzerinde geçmekte, güneye doğru ilerleyerek Hatay’a kadar ulaşmaktadır. Batı ucundan güneye doğru inildiğinde ise Manisa, İzmir, Aydın ve Denizli illerini içerisine almaktadır. Bu iki kol geniş bir alanı kapsayan Kuzey Doğu Anadolu Fay Hattı’nı oluşturmaktadır. Bu hat sistemi yaklaşık 2-110 km genişliğinde ve 1600 km uzunluğundadır. Bu hat kıta içi dönüşüm fayı özelliğine sahiptir. Bununla birlikte Avrasya plakası ve Anadolu plakası arasındaki sınırı oluşturmaktadır (Özçelik, 2017, s. 93-94).

Ülkemiz deprem kuşağında yer almasından ve özellikle de 1939’da büyük kayıplara neden olan Erzincan depreminden sonra doğal afetler için yasal düzenlemelerin yapılmasının hızlanmasına neden olmuştur (Aktel ve Çağlar, 2007, s. 151). Türkiye’de afet zararların azaltılması, önlenmesi, müdahale edilmesi ve iyileştirilmesi ile ilgili ilk çalışmalar 1944 yılında yapılmıştır. Bu tarihte 4623 Sayılı “Yer Sarsıntılarında Evvel ve Sonra Alınacak Tedbirler Hakkında Kanun” yayınlanmıştır. Kanunda kurtarma, yaralıların tedavi edilmesi, barındırılması, ölülerin gömülmesi, yangınları söndürülmesi, yıkıntıların temizlenmesi ve felâketzedelere iaşelerin verilmesi konularında geniş bir program ele alınmıştır (4622 Sayılı Kanun, m.2).

1956 yılında belediye sınırları içerisinde bulunan bütün yapılarla ilgili hususları ele alan 6785 Sayılı “İmar Kanunu” yayınlanmıştır. Ancak bu kanunda doğal afetler ile ilgili herhangi bir ayrı düzenleme yapılmamıştır. 1985 yılında yayınlanan 3194 Sayılı “İmar Kanunu” ile imar planı ve değişiklikler ile birlikte doğal afetler nedeniyle zarar gören yapılar ile ilgili gerekli işlemler konusunda Bayındırlık ve İskan Bakanlığı yetkilendirilmiştir (3194 Sayılı Kanun, m. 9). Ayrıca 1984 yılında yayınlanan 3030 Sayılı “Büyük Şehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun” ile her ne kadar afetlerle ilgili doğrudan bir düzenleme olmasa da şehirlerdeki imar planlarının yapılması, yaptırılması ve onaylanarak uygulanmasının yanı sıra, ilçe belediyelerinin hazırlayacakları imar planları ile ilgili ilke ve uygulamaları belirlemek, imar planlarını onaylamak ve denetlemek gibi görevlerin büyükşehir belediyelerinin yükümlülüğüne verilmiştir (3030 Sayılı Kanun, m.6).

1959 yılında “7269 Sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun” ile afetler konusunda daha geniş kararlar alınmıştır. Kanunda deprem dışında, yangın, su baskınları, yer kaymaları, kaya düşmeleri, çığ ve benzeri olaylar doğal afetler kapsamında değerlendirilmiştir. Kanunda söz konusu afetler nedeniyle zarar gören yapıların ve kamu tesislerinin zararlarının karşılanması ve zarar gören kişilere yapılacak yardımlar konusunda afetler fonu ve deprem fonu kurulmuştur.

1997 yılında 96/8716 sayılı kararla “Kriz Yönetim Merkezi Yönetmeliği” çıkarılmıştır. Yönetmelik; kriz dönemlerinde etkin görev alan Kriz Yönetim Merkezi’nin teşkilat yapısını, tertip düzenini, çalışma usullerini, görev ve sorumluluklarını belirlemektedir. Bununla birlikte krizi doğran olayların başlangıç tarihinden bitmesine kadar geçen sürede; krizi yaratan olayları önlemek, ortadan kaldırmak ya da milli çıkarlar doğrultusunda sona erdirmek için yapılması gereken hazırlık ve faaliyetlerin yönlendirilmesi belli bir kurala bağlanmıştır. Bu çerçevede hizmetlerin yürütülmesi için başta Genelkurmay Başkanlığı, ilgili Bakanlıklar olmak üzere, ilgili diğer kurum ve kuruluşların koordinasyonu, işbirliği koşulları yönetmelikte düzenlenmiştir.

17 Ağustos 1999 Gölcük depreminden sonra 583 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname gereğince “Türkiye Acil Durum Yönetimi Başkanlığı” kurulmasına karar verilmiştir. İlgili kanunda; acil durumların etkin bir şekilde yönetilmesi için kamu kurum ve kuruluşlarında acil durum yönetimi merkezlerinin kurulmasının sağlanması, çalışma esaslarının belirlenmesi ve bu merkezler arasında koordinasyonun sağlanması Türkiye Acil Durum Yönetimi Başkanlığı’nın yetkisine bırakılmıştır. Bununla birlikte acil durum yönetimini gerektiren olayları önlemek ve zararları azaltmak üzere kurum ve kuruluşlar tarafından hangi önlemlerin alınması gerektiğini deklare etmek, bunları izlemek ve değerlendirmek Başkanlığın görevleri arasında sayılmıştır. Başkanlık, acil durum yönetimine geçilmesini gerektiren durumlarda, özel ve kamu sektöre ait her türlü deniz, kara ve hava taşıtlarının yanı sıra kurtarma ve yardımcı araç ve gereçlerden nasıl yararlanılacağını koordine etmek görevini de üstlenmiş bulunmaktadır. Ancak 14 Haziran 2000 yılında yayınlanan 600 sayılı kanun hükmünde kararname gereğince “Türkiye Acil Durum Yönetimi Başkanlığı” müdürlük seviyesine indirilerek teşkilat yapısı yeniden düzenlenmiştir. Bu müdürlük günümüzde kısa adıyla AFAD (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı) olarak hizmet vermeye devam etmektedir. 2009

tarikh ve 5902 sayılı “Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun” ile afet yönetim anlayışı ve örgütlenmesi konusunda bir değişim yaşanmış ve bütünleşik bir kriz yönetim anlayışına geçilmiştir.

AYDES verilerine göre; 1923 yılından 2023 yılına kadar Türkiye’de 150 (%1,5) yapısal çökme, 290 (%2,9) kimyasal kaza, 330 (%3,3) boğulma, 470 (%4,7) yangın, 520 (%5,2) kaya düşmesi, 880 (%8,8) kaybolma, 920 (%9,2) su baskını, 1020 (%10,2) araç kazaları, 1110 (%11,1) mahsur kalma, 570 (%5,7) deprem, 1550 (%15,5) orman yangını ve 2200 (%22) heyelan meydana gelmiştir (AYDES, 2023).

Cumhuriyetin ilk yıllarından günümüze kadar 570 deprem yaşanmıştır. Bunlardan en çok can kaybı olanlardan ilki Erzurum Pasinler’de 6,9 şiddetinde yaşanan depremdir. 13 Eylül 1924 olarak tarihlenen depremde resmi rakamlara göre 310 kişi ölmüştür (Aydın ve Ergün, 2018, s. 151). 27 Aralık 1939’da 7,9 şiddetinde yaşanan Erzincan depremi, tarihsel süreç içerisinde Anadolu coğrafyasında yaşanan en büyük depremler arasında yer almıştır. Resmi rakamlara göre bu depremde; 32,968 insan hayatını kaybetmiştir. Kullanılamaz hale gelen bina sayısı ise 116,720’e yükselmiştir. Bunun yanında binlerce hayvan telef olmuştur (Haçın, 2014, s. 39-40). 20 Aralık 1942 tarihinde Tokat-Erbaa meydana gelmiştir. 7,0 şiddetinde olan depremde 474 kişi ölmüş ve 2,579 ev yıkılmıştır (Üzen, 2014, s. 78-80). 26 Kasım 1943 tarihinde 7.2 şiddetinde yaşanan Tosya-Ladik depreminde 577 kişi ölmüş ve 6,534 yapı yıkılmıştır (Çelebi, 2014, s. 51-52). 1 Şubat 1944’de 7,4 şiddetinde meydana gelen ve literatüre 1944 Bolu-Gerede Depremi olarak geçen depremde Bolu ve Gerede’de ölü sayısı toplam olarak 1,318 kişi olarak kayda geçmiştir (Özçelik, 2017, s. 98-100). Kuzey Anadolu Fay Hattı, 8 Mart 1953’te 7,2 büyüklüğünde bir deprem üretmiş ve bu depremde Gönen doğusu ile Yenice güneybatısı arasında yaklaşık 70 km uzunluğunda bir yüzey kırığı gelişmiştir (Kürçer vd., 2019, s. 31). Resmi rakamlara göre bu depremde 265 kişi hayatını kaybederken 6750 bina kullanılamaz hale gelmiştir (Tanış, 2018, s. 160).

24-25 Nisan 1957 tarihinde Fethiye merkezli 6 saat aralıklarla 2 deprem yaşanmıştır. 24 Nisan’da yaşanan deprem 6,2 şiddetinde, 25 Nisan sabahında yaşanan deprem 7,1 şiddetinde gerçekleşmiştir. Bu deprem sebebiyle Muğla’daki sahil yerleşim yerlerinde büyük bir yıkım olduğu halde, depremden dolayı yalnızca 19 vatandaşımız hayatını kaybetmiştir (Arslan, 2017, s. 38-39). 28 Mart 1970 yılında 7,2 şiddetinde

yaşanan Gediz Depreminde 976 kişi hayatını kaybettiği ve 5807 yapı yıkıldığı rapor edilmiştir (Ercan vd., 2007, s. 141). 24 Kasım 1976 yılında Van Çaldıran merkezli 7,3 şiddetinde yaşanan depremde 3,480 can kaybı ve 9232 konut yıkılmıştır (Utkucu vd., 2002, s. 27).

17 Ağustos 1999'a gelindiğinde, Gölcük merkezli olup Marmara Bölgesi'ni de büyük oranda etkisi altına alan 7,4 büyüklüğüne sahip olan deprem, Türkiye'de bulunan fay hatlarının ve depremlerin önceden kestirilebilirliği gibi konularda tartışmaların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Yapılan yoğun tartışmalar yeni bir süreci başlatarak ülke gündemini uzun süre meşgul etmiştir (Südaş, 2004, s. 74). Resmi kayıtlara göre, depremde ölenlerin sayısı 17,480 kişi, yaralananların sayısı 43,953 kişi ve sakat kalanların sayısı 505 kişi olarak kaydedilmiştir. Ayrıca, 213,843 konutun ve 30,540 işyerinin de hasar gördüğü tespit edilmiştir (Herdem, 2011, s. 151-152). 6-7 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş Pazarcık (7,7 şiddetinde) ve Elbistan (7,6 şiddetinde) merkezli iki büyük deprem yaşanmıştır. Depremler 10 çevre ili de etkilemiş ve toplam 45,968 kişinin öldüğü rapor edilmiştir (Habertürk Gazetesi, 2023).

Türkiye kuruluş tarihinden bu yana pek çok sel felaketine maruz kalmıştır. Bunlardan en önemlilerin başında 11 Eylül 1957 yılında Ankara'da yaşanan sel felaketi gelmektedir. Elmadağ, Kayaş ve Mamak ilçelerinde dalgalar şeklinde gelen sel, Ankara'nın büyük bir kısmında hızlı bir biçimde göle neden olmuştur. Önüne çıkan kerpiç evlerin ve gecekonduların yıkılmasına neden olmuştur. Resmi kayıtlara göre 147 kişi ölmüş ve 480 ev yıkılmış, birçok yapı da kullanılamaz hale gelmiştir (Kaynar, 2017, s. 216-217). 1981 ve 1982 yıllarında Rize'nin Pazar ilçesinde 27 kişi ve İkizdere ilçesinde 8 kişi yaşamını yitirmiştir (Önsoy, 2002, s. 145). 2014'te Hatay'da gerçekleşen sel felaketinde, 5 kişi ölmüş, 14 konut ve 42 işyeri kullanılamaz hale gelmiştir (Canpolat vd., 2020, s. 129).

11 Ağustos 2021 tarihinde Batı Karadeniz bölgesinde bulunan Bartın'ın Ulus ilçesi, Kastamonu'nun İnebolu, Azdavay, Küre, Pınarbaşı ve Bozkurt ilçeleri ile Sinop'un Ayancık ilçeleri büyük bir afet yaşamıştır. Sel felaketinin etkisi, yerleşim birimleri olarak kullanılmakta olan alanlara yayılmasından dolayı daha fazla artış göstermiştir. Özellikle Bozkurt ilçesinde, selin etkisinden dolayı yukarı kesimlerde erozyonlar yaşanmıştır. Aşağı kesimlerde ise büyük hacimli su kütlelerinin taşınmasıyla süprüntülerden büyük hacimli yığınlar oluştuğu gözlenmiştir. Düşük kottaki alanlarda

yer alan yerleşim birimleri, tarım arazileri, ulaştırma yapıları, turizm, ticaret ve sanayi alanları bu süprüntü yığınlarının da etkisiyle daha fazla hasarlar görmüşlerdir. Resmi kayıtlara göre; Sinop; Ayancık ilçesi ve mahallelerinden 633, Kastamonu'dan 1,480 ve Bartın'ın Ulus ilçesinden 359 kişi olmak üzere toplam 2,472 afetzede tahliye edilmiştir. Yaşanan sel felaketi nedeniyle 82 vatandaş (1 Bartın, 10 Sinop, 71 Kastamonu) hayatını kaybetmiştir (Bilgen vd., 2022, s. 21-32).

6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş ilçesi Pazarcık'ta saat 04.17'de büyüklüğü 7,7 olarak kaydedilen bir deprem meydana gelmiştir. Aynı gün, yaklaşık 9 saat sonra, Kahramanmaraş ilçesi Elbistan'da saat 13.24 civarında 7,6 büyüklüğüne sahip ikinci bir deprem daha yaşanmıştır. Her iki deprem Kahramanmaraş, Adıyaman, Hatay, Malatya, Gaziantep, Diyarbakır, Kilis, Osmaniye, Adana, Şanlıurfa ve Elazığ'da çok şiddetli hissedilerek, on binlerce can kaybına, yüz binlerce kişinin yaralanmasına ve binlerce binanın yıkılmasına ya da kullanılamayacak kadar hasar görmesine neden olmuştur (Kılıç-Ekici, 2023, s. 8).

Türkiye'nin afet geçmişi göz önüne alındığında; afeti etkin bir şekilde yönetmenin temelde ulusal bir politikanın geliştirilmesine ve afetlerin nasıl yönetileceği konusunda yaygın bir kültürün oluşup yerleşmesine bağlı olduğunu söylemek mümkündür. Ancak ülkemizde çağdaş bir afet yönetim anlayışından bahsetmek henüz zordur (Aktel, 2010, s. 169). Afetlerde nüfus yoğunluğundan, bina standardının olmamasından, afet planlamasının yapılmamış olmasından, kurtarma ve enkaz kaldırma organizasyonun sağlanamamasından, yerel tıbbi olanakların yetersizliğinden ya da söz konusu kurum ve kuruluşların afet sırasında ileri derecede hasar görmesinden yola çıkılarak etkin bir afet yönetimin olmadığı söylenebilir (Bektaş-Akpınar ve Aşkın-Ceran, 2020, s. 30).

1.2. Afet Yönetimi

Daha önce de ifade edildiği üzere geçmiş dönemlerde afetlerin insanları cezalandırmak için Tanrı tarafından meydana getirildiğine inanılmaktaydı, ancak bilinçlenme ve devletleşme ile birlikte afetlerin doğanın bir reaksiyonu sonucu ortaya çıktıkları anlaşılmaya başlanmıştır. Dolayısıyla afetleri önceden görebilmenin, önleyebilmenin veya zararlarını azaltabilmenin mümkün olduğu düşünülmüştür. Bu da afet yönetiminde ve afetlerle mücadele etme açısından önemli bir zihniyet

dönüşümüne neden olmuştur (Alkın, 2021a, s. 315). Günümüzde afetleri önlemek ve zararlarını azaltmak için, afete neden olabilecek tehlike ve riskleri iyi bilmenin ve bu tehlike ve riskleri, olaylar olmadan önce önleyecek önlemleri, en akılcı yol ve yöntemlerle ortadan kaldırmanın veya yol açabilecek olumsuz etkileri azaltmanın mümkün olduğu yönünde yaygın bir inanış oluşmuş bulunmaktadır.

1.2.1. Afet Yönetiminin Tanımı

Afet yönetimi, nadir ve dolayısıyla beklenmedik olaylarla başa çıkma alıştırmasıdır (Hollnagel, 2015, s. 21). Afet yönetimi denildiği zaman, hem afet yaşanmadan önce kamu otoriteleri, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve vatandaşlar tarafından alınan önlemler hem de afet sırasında ve sonrası izlenen adımlar akla gelmektedir (Alkın, 2021a, s. 316).

Afet yönetimi; afetleri önlemek ve azaltmak için bir afet olayı ile ilgili zararları azaltmak, önceden hazırlık yapmak, ilkyardım ve kurtarma, iyileştirmek ve inşaat aşamasında yeniden yapılması gerekli olan çalışmalar yönlendirmek amacıyla toplumun bütün kurum ve kuruluşları ile birlikte, kaynakları söz konusu ortak amaç için yönetmeyi kapsayan çok geniş bir kavramdır (Aktel ve Çağlar, 2007, s. 150). Afetlerin önlenmesine ve zararların azaltılmasına yönelik olarak afet öncesinde, afet sırasında ve afet sonrasında yapılması gerekli olan teknik, idari ve yasal çalışmalarını belirlemeye ve uygulamaya aktaran, bir olay anında ve sonrasında uygulama yapabilmek için olanak tanıyan ve her olaydan çıkarılan dersler ışığında mevcut sistemi geliştirmeye afet yönetimi denilmektedir (Özdikmen, 2019, s. 21).

Afet yönetimi çok geniş mal hasarlarına yol açarak ve çok sayıda insanın ölmesini veya yaralanmasına yol açarak toplumsal hayatı etkileyen ani ve aşırı olaylara karşı bilimi, yönetim ve teknolojiyi uygulama mesleği ya da disiplini olarak da tanımlamak mümkündür. Başka bir deyişle afet yönetimi; uğraş alanı doğal ve insan kaynaklı afetler olup can ve mal tehlikelerine neden olan bir olayla mücadele edilmesine ve sakınmak amacıyla program ve planlar geliştirilmesine ve yerine getirilme sürecine denilmektedir (Akyel, 2005, s. 18).

Modern afet yönetimine göre; afetlerin meydana gelmeden önce afetlerle ilgili risk ve tehlikelere karşı önlem alınmasını, afetlerin tehlikelerine ve risklerine karşı

toplumların eğitilmesini, bilinçlendirilmesini ve afetlere karşı direnç kazandırılmasını sağlayan yönetim türüne afet yönetimi adı verilmektedir (Çakır ve Artun, 2020, s. 64). Tanımlardan da anlaşılacağı üzere afet yönetiminde ön plana çıkan noktalar; afetleri önlemek ve zararları azaltmak üzere, risk ve tehlikeleri önceden iyi bilmek ve gerekli önlemleri almak, en sade vatandaştan itibaren en yetkili kişiye kadar tüm herkesin sorumluluk üstlenmesi ve sürekli geliştirilmesidir. Afet yönetiminde önemli olan diğer bir nokta süreklilik arz eden dinamik bir yönetim biçimi olduğudur. Afet yönetimi birçok alanı ilgilendirmekte ve çok sayıda kurumun yer almış olduğu bir yapı niteliği taşımaktadır. Bu niteliğinden dolayı afetin çeşitliliği ve boyutu ile orantılı olarak afet yönetiminin kapsamı da şekillenebilmektedir (Aktel, 2010, s. 169).

1.2.2. Afet Yönetim Aşamaları

Afetler yaşanmadan önce, toplumun düşük düzeyde fiziksel kayıplarla ve en az zararlar kurtulması amacıyla gerekli olan idari, teknik ve yasal önemlerin tümünü uygulamak; mümkün olan en kısa şartta olaylar önleme, mümkün olmayan şartlarda ise, ilk yardım, kurtarma ve iyileştirme çalışmalarını etkin bir biçimde yerine getirmek günümüzde artık bir zorunluluk olarak görülmektedir (Aktel ve Çağlar, 2007, s. 150). Bu zorunluluk nedeniyle dünyada yaşanan afetler nedeniyle afet yönetiminin rolü daha önemli hale gelmiştir. Afet yönetimi, I. Dünya Savaşı ve sonrası dönemde “pasif korunma” adı ile isimlendirilmeye başlanmıştır. II. Dünya Savaşı sonrası dönemde ise günümüzde kullanılan afet yönetiminin zararları azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme aşamaları belirginleşmeye başlamıştır (Bektaş-Akpınar ve Aşkın-Ceran, 2020, s. 30).

1.2.2.1. Zarar Azaltma Aşaması

Zararları azaltma aşaması; afetler nedeniyle yaşanması muhtemel olan zararların azaltılması için yapılan uygulamaları ifade etmektedir. Bu aşamada fiziki alt-üst yapının düzeltilmesi için uygulamaya konulan politikalar, inşaa kalitesinin artırılması için oluşturulmuş olan yasa, mevzuat vb. uygulamalar, tüm topluma afetler konusunda bilgi verilmesi ve bilinçlendirilmesi ön plana çıkan uygulamaların bazılarıdır. Bununla birlikte bu aşama; toplumun güvenliğine ve sağlığına yönelik bir

afet anı için önceden nelerin yapılabileceğinin düşünülerek kararlaştırılması ve gerekli risk azaltma politikalarının uygulanmasıdır (Ceber, 2005, s. 25). Afet sonrasındaki zararları azaltma çalışmalarının neler olabileceği, kalkınmaya nasıl dahil edileceği, sürdürülebilir bir kalkınmanın nasıl sağlanacağı; toplumun tüm kesimlerinin olaylardan en az zararla çıkabilmesi için hangi bilgilendirme araçları kullanılarak etkin bir şekilde bilinçlendirileceği gibi konular bu aşamada önem kazanmaktadır (Aktel ve Çağlar, 2007, s. 150).

Bu aşamanın en kolay şartı; tehlikeyi kaynağından durdurmak için bazı çalışmalar yapmak, durdurulamayanlara karşı da korunmayı en üst seviyede sağlamaktır (Güler, 2008, s. 36). Bu aşamada yapılacak çalışmalar; afet meydana gelince uygulanacak mevzuatların işlerliğinin olup olmamasına bakılması gerekmektedir. Yapı mevzuatı, deprem yönetmeliği gibi bölgesel afet analizleri, risk haritaları, erken uyarı sistemleri ve vatandaşın eğitimden geçirilmesi ile bazı mühendislik önlemlerinin alınması veya artırılması şeklindedir (Ergünay, 2009, s. 6). Bu aşamada disiplinler arası bir iş birliğine ihtiyaç vardır. Verimli sonuçlar alabilmek için ilgili devlet kurum ve kuruluşları ile vatandaşlarında iş birliği gerekmektedir. Zarar azaltma aşamasında aktif görev alacak vatandaşlar eğitim sürecinden geçen kişilerden oluşmalıdır (Karabıyık, 2010, s. 50). Bu aşamada, yeterli seviyede farkındalık oluşturulduysa tehlikeler önceden engellenerek afet halini almadan bitmiş olacaktır (Yavaş, 2005, s. 41). Zarar azaltma süreci afet sonrası inşaa döneminden başlayarak yeni bir yıkım meydana gelene kadar süren bir süreçtir (Akdağ, 2002, s. 121).

1.2.2.2. Hazırlık Aşaması

Afet yaşandığı zaman uygulanacak planların belirlenmesine, afetlerde görev alacak personelin eğitilmesine, kritik kaynakların hazırlanmasına, gerekli yetki alanlarının belirlenmesine ilişkin işlemleri kapsayan aşamaya hazırlık aşaması adı verilmektedir. Bu aşama acil durum yönetimini, iletişimi, faaliyet planlamasını, örgütlenmeyi, halkla ilişkileri, erken uyarı sistemlerinin oluşturulmasını, destek hizmetlerinin oluşturulmasını içeren ve operasyonel yeterliliğin artırılmasına yönelik tüm uygulamaları kapsamaktadır (Ceber, 2005, s. 27). Hazırlık aşaması; arama-kurtarma kapasitelerinin iyileştirilmesi, gözden geçirilmesi ile afet anında meydana

gelecek acil yardım ihtiyaçlarının karşılanması, kurtarma faaliyetleri kapsamında enkaz altından kişilerin çıkarılması gibi faaliyetler yapılarak maddi ve manevi kayıpları azaltmayı amaçlar (Gökçe ve Tetik, 2012, s. 13). Hazırlık aşamasında, ilgili paydaşlar hazır hale getirilerek ortaya çıkacak bir afet durumunda kayıpları azaltmak için gerekli planlama ve koordinasyonların sağlanması amaçlanır (Kadıoğlu, 2008, s. 18).

Bu aşamada bazı tedbirler alınmalıdır. Bunların öncelikli olanları; erken uyarı sistemleri gibi sistemler kullanılması, afet anında ilgili afet alanının boşaltılması ile acil müdahale ekiplerinin etkin tutulması, eksikliklerinin giderilmesi, bunlarla ilgili senaryo çalışmalarının yapılıp uygulanması, temel ihtiyaçlar ve kan stoklarının sağlanması gibi çalışmaları kapsar (Fişek ve Kabasakal, 2008, s. 14; Şahin, 2009, s. 135). Afetin meydana getirdiği olumsuz etkileri, en verimli ve en hızlı yöntemlerle en az hasarla atlatmak amacı güden çalışmaların tamamıdır (Akdağ, 2002, s. 47). Zarar azaltma aşamasında bazı afetler durdurulamaz dolayısıyla hazırlık safhasında bazı çalışmaların yapılması bir zarurettir (Kadıoğlu, 2008, s. 18).

1.2.2.3. Müdahale Aşaması

Müdahale aşaması afet yönetiminin en kritik aşamasıdır denilebilir. Çünkü bu aşamada insan yaşamı ve çevre için en hızlı hareket edilerek müdahale edilmesini gerektirmektedir. Müdahale aşaması, afet yönetimi döngüsü içerisinde afet sonrasına yönelik ilk tepkilerin ortaya çıktığı aşamadır (Toprak-Karaman, 2016, s. 5). Bu tepkilere, iyi eğitim almış ve profesyonel bir ekiple koordine olmak, afetin anlık zararlarını öngörmek, afetin devam eden etkilerini anında veya en hızlı şekilde minimuma indirmek ve arama-kurtarma faaliyetlerini de eklemek gerekir (Ertürkmen, 2006, s. 93). Afetlere yönelik müdahale, zaman açısından hızlı olmayı gerektirdiği gibi normalleşme sürecine geçmek için gereken rasyonel hesaplamayı, hareket etmeyi ve dikkat de gerektirmektedir. Çünkü müdahale aşaması; can ve mal kayıplarının önlenerek en az seviyede tutulmalarına karşı yeteneklerin yanı sıra, özellikle yaşanan olağanüstü koşul ve durumların bir an önce normale dönmesini amaçlamaktadır (Çağlar, 2020, s. 18).

Müdahale aşaması, bütünleşik afet yönetimi anlayışı kapsamında hazırlıklı olmayı ve risk yönetimi süreçlerinin bir devamı niteliğine sahiptir. Bu niteliğinden

dolayı afet öncesinde diğer aşamalarda yapılan uygulamaların doğru sonuçlar verebilmesini hedeflemektedir. Çünkü bu tür uygulamaların işlerlik kazanamaması ya da toplumsal kurumların doğru ve hızlı bir şekilde hareket edememesi halinde kriz yönetimi aşamalarının çok daha zorlu bir hâl aldıkları söylenebilir (Özkaya, 2016, s. 2010).

Afet türüne göre müdahale aşamasında ortak atılan adımlar olmakla birlikte farklı olanları da görmek mümkündür. Bu adımlarda en çok kurtarma çalışmaları farklılık gösterebilmektedir. İnsanların aniden canlarına ve mallarına zarar veren her bir afetin hemen sonrasında atılmakta olan ilk afet müdahale adımının başında, arama ve kurtarma faaliyetleri gelmektedir. Örneğin; deprem, çığ düşmesi, sel ve su taşkınları gibi olaylarda öncelikle olaylardan etkilenenlerin olup olmadığına, kayıp olanların aranıp bulunmasına önem verilir daha sonra ise doğal yapı veya çevrenin eski hâline kavuşturulmasına geçilir (Wex vd. 2014, s. 698). Bu çalışmada ele alınan sel afetinde de müdahale aşamasından atılan ilk adım arama ve kurtarmadır. Sele kapılan ya da sel nedenli göçük altında kalan insanlara ilk olarak yerlerini tespit etmek ve sonrasında mümkün olan en kısa sürede bu kişileri kurtarmak, insan hayatı açısından büyük önem taşımaktadır (Kurt ve Gülbahçe, 2019, s. 958). Bu yönüyle arama ve kurtarma faaliyetlerinin acil tıp, mühendislik, psikoloji gibi çok disiplinli bir yapıdan oluştuğu ve bilimsel arka planının olduğu söylenebilir (Poteyeva vd. 2007, s. 201).

Deprem, kaya düşmesi, çığ düşmesi vb. afetlerde olduğu gibi sel ve taşkın afetlerinde de arama ve kurtarma faaliyetlerinin profesyonel ekipler tarafından gerçekleştirilmesi dikkat edilmesi gereken bir durumdur. Çünkü arama ve kurtarma sırasında yapılacak belli bir yanlışlık veya amatörce bir hareket, canlı olarak kurtarılabilir afetzedelerin hayatının yanı sıra kurtarma eylemini gerçekleştiren kişilerin yaşamını da riske atabilmektedir (Dobrucalı ve Demir, 2016, s. 3-4). Bu yüzden afet sonrasındaki arama kurtarma ekiplerinin etkin bir şekilde çalışması için afet öncesinde profesyonel eğitimlere tabii tutulması büyük önem taşımaktadır (Peleg vd. 2018, s. 752). Ayrıca müdahale aşamasında arama ve kurtarma çalışmalarına katılmak isteyen bölge insanların da afet yönetiminden sorumlu resmî merciler tarafından yönlendirilmesi, engellenmesi ya da yardımlarının sınırlandırılması gerekmektedir. Çünkü bu yolla çalışmalar esnasında yaşanabilecek can ve mal kayıplarının önüne geçilebilecektir (Kapucu ve Garayev, 2011, s. 372-373).

1.2.2.4. İyileştirme Aşaması

İyileştirme aşaması, afetten etkilenen doğal çevre, bireyler ve toplumsal yaşantı açısından tıpkı müdahale aşamasında olduğu gibi tehlikeler ve risklere karşı da mücadele edilen bir aşamadır. Bu aşamada afetler karşısında daha savunmasız olan bireyler ve gruplar açısından birçok dezavantaj ve tehlike bulunmaktadır. Yoksulların, engellilerin, yaşlıların, işsizlerin ve diğer bazı grupların gerek afet öncesi dönemde afet stratejileri geliştirip afete hazırlıklı olmaları gerekse afet sonrası süreçte iyileştirme adımlarına ve hizmetlerine erişimi kolay olmamaktadır (Okay ve İnal, 2019, s. 95-96). Dolayısıyla müdahale aşamasının sona erdiği durumlarda da afetten etkilenen farklı bireyler, haneler ve topluluklar açısından farklı iyileştirme çalışmaları sürdürülebilir (Lindell, 2013, s. 810).

İyileştirme aşaması; zarara uğrayan bireylerin ya da toplumun tekrar kendine gelmesini, ekonominin tekrar canlanmasını sağlamayı, ticaret akışını eski haline getirmeyi, toplumu eğitmeyi ve eğitime devam etmelerini sağlamayı, sosyal ve psikolojik destek hizmetlerini vermeyi ve olası başka bir afet sırasında bireyleri ve toplumu daha dirençli bir hale getirmeyi kapsamaktadır. İyileştirme aşaması toplumun afetten önceki hayat akışına dönmelerini sağlamak ve temel hizmetlerin tekrar uygulamaya konulmasını sağlamaktır. Bu süreçte afetzedeler prefabrik evler, çadır vb. geçici yerlerden çıkarak kendilerine ait barınaklara gitmek ve devletin bunun için gerekli yardımlarda bulunmaya devam etmesi (psikolojik, sosyolojik, kira, yemek vb. yardımlar) ile zarar gören kişilere devletin halkın yanında olduğuna yönelik inancı hissetmeyi arzu etmektedir (Ceber, 2005, s. 35).

Afetlerin binalar, ormanlar, doğal su kaynakları, bölge iklimi üzerinde bıraktığı zarar kadar insanlar üzerinde neden olduğu travma ve sonrasındaki stres ile bireylerin psikolojisi üzerinde etki ettiği tahribat iyileştirmenin hem doğa hem de insan için gerçekleştirilmesi gerektiği öne çıkmaktadır (Neria vd. 2007, s. 475-476). Başka bir deyişle afet sonrasındaki iyileştirme aşamasında, toplumsal hayatın yeniden dizayn edilmesi ve afete maruz kalan kişilerin toplumsal yaşama yeniden uyumlaştırılması için atılan ilk adımları kapsamaktadır (Çağlar, 2020, s. 19). Bu aşamada ruhsal esenliği sağlamak ve iyileşme sürecinde; arkadaş, eş ve aile üyelerinin dışında yaş gruplarına oranla yaşlılar için daha fazla önemli olduğu belirtilmektedir (Akçakaya ve Him, 2020, s. 6). Bunun yapılması için ise genel olarak geçici barınma yerlerini temin etmek, zarar

gören alt yapıyı onarmak, afet bölgesini temizlemek, travma sonrasındaki süreçte afete maruz kalanların psiko-sosyal esenliği yeniden tesis etmek, afetin nedeniyle kesintiye uğrayan kamu hizmetlerini yeniden sunmak gerekir (Misomali ve McEntire, 2008, s. 32). Buradan hareketle, iyileştirme aşaması, devam eden afet sürecinde hem müdahale aşamasıyla bağlantılı hem de söz konusu aşamadan bağımsız olarak daha programlı hareket etmeyi gerektirmektedir (Weichselgartner, 2001, s. 87-90).

İyileştirme aşamasında afet türüne bağlı olarak atılan adımların ortak yönleri olduğu gibi her bir afet için de özgün odak noktaları olduğu söylenebilir (Hollnagel, 2015, s. 21). Bunlar afetin türü, yıkıcı etkisi, afetten etkilenen popülasyonun sosyokültürel arka planı, afetin meydana geldiği coğrafyanın iklimsel, siyasi ve ekonomik koşullara hatta afetin tekrarlanma sıklığına göre değişkenlik gösterebilmektedir (Sever vd., 2015, s. 66). Bu nedenle diğer aşamalarda olduğu gibi iyileştirme aşamasında da stratejik bir planlamayı ve uygulamayı gerekli kılmaktadır. Dolayısıyla, afet yönetiminde koordinasyonu sağlayan yetkili oranların ve bu sürece dâhil olan yerel yönetimlerin, sivil toplumun, bireysel çabasıyla sürece katılanların uyumu, uzmanlığı ve çalışma dinamiği iyileştirme aşamasının temel parametrelerini oluşturmaktadır (Boin vd. 2007, s. 30-32).

İyileştirme aşaması bireysel, toplumsal ve ekonomik yaşantının yeniden tesisinin yanı sıra, yerel topluluğun benzer bir afet karşısında daha dayanıklı hâle gelmesini de hedeflemektedir. Bu kapsamda bütünleşik afet yönetimi açısından, tıpkı müdahale ya da hazırlıklı olma aşamaları gibi iyileştirme aşaması da çok yönlü ve çok aktörlü bir arka plana sahiptir. Bu aktörler arasında merkezi yönetimler ve alt birimleri, yerel yönetimler, afetin meydana geldiği bölge ya da ülkedeki sivil toplum örgütleri, farklı ülkelerin sivil toplum örgütleri ve gönüllüler mevcuttur (Akyel, 2007, s. 41).

2. AFET SÜRECİNDE KULLANILAN DİJİTAL BİLGİ KAYNAKLARI

2.1. Sosyal Medya

Afet öncesi, afet esnasında ve sonrasında bireylerin doğru davranış kalıplarını gösterebilmesi; acil durum ve afetler hakkında ön bilgi sahibi olup, afet hazırlığını yapmış olması ve bu konuda sorumluluk hissetmesi afet bilincini gösterir (Adanalı vd., 2022, s. 57). Her bir afetin yaşandığı anda ve sonrasında bireyler veya toplum, afetin yaratmış olmuş olduğu tahribatı duyurma ve telafi etme yönünde bir refleks geliştirmektedirler (Alkın, 2021a, s. 313). Günümüzde afetleri duyurmada teknoloji ve dijital bilgi edinme mecraları önemli bir rol oynamaktadır. Bu bilgi edinme mecralarından biri günümüzde sosyal medyadır. Sosyal medya kavramı genellikle, kullanıcıların geliştirmiş oldukları medya, Web 2.0 ve sosyal ağlar gibi kavramlarla eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Ancak günümüzde tüm bunları içine alan daha kapsayıcı bir anlam taşıdığı söylenebilir (Marangoz vd., 2012, s. 60). Bu bağlamda takip eden başlıklarda sosyal medya kavramı ve alt başlıkları detaylı bir şekilde incelenmiştir.

2.1.1. Sosyal Medyanın Tanımı

1990'lı yıllarında başında “world wide web”in kullanılmaya başlanması ile birlikte geleneksel medya kavramında köklü bir değişikliğe gidilmiş ve yeni medya kavramının ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır (Cardoso, 2006, s. 51). Hızlı gelişen yeni medya ile birlikte günümüzde sosyal medya olarak adlandırılan dijital bilgi edinme mecrasının önü açılmıştır. Sosyal medya kavramını ilk kez San Fransisco merkezli bir grup olan “Guidewire Group”un kurucuları arasından Chris Shipley tarafından kullanılmıştır. Medyanın çevrimiçi olarak bilgi edinmeyi, paylaşmayı ve iletişimi olanaklı hale getirdiğinden, katılımı ve iş birliğini destekleyen tüm araçları kapsadığından dolayı sosyal medya kavramı olarak kullanılmıştır (Dewson vd., 2008, s. 49).

Web 2.0'ın gelişmesiyle birlikte insanların yaşamlarında önem bir yer edinene sosyal medya; bireylerin oluşturmuş oldukları bilgilerin, markaların, ürünlerin yanı sıra önemli olağanüstü olaylarda diğer konular ve kişilerle ilgili bilgi alışverişinde

bulunmak üzere kullanmış oldukları çeşitli çevrimiçi (online) uygulamaların tümüne verilen genel isimdir (Akyüz, 2013, s. 286-287). Başka bir deyişle sosyal medya; Web 2.0 yardımı ile etkileşimi sağlayan ve içerik paylaşımına olanak tanıyan çevrimiçi platform ve uygulamaların tümü olarak tanımlanabilmektedir. Bu uygulamada kontrol kullanıcıda olup kullanıcının oluşturmuş olduğu içeriği yeniden düzenleyebilme veya değiştirilebilme şansı vardır (Tosun, 2010, s. 388). BottlePr ise sosyal medyaya ilişkin olarak “sosyal medyanın, bireylerin, kurumların ve grupların birebir ya da toplu olarak iletişim kurmalarını, içerik paylaşımında bulunabilmelerini sağlayan Facebook, Twitter, Flickr, YouTube gibi uygulamalardan oluşan topluluk olduğunu ifade etmiştir (Kılıç, 2010, s. 61).

Sosyal medya kimileri için sosyalleşmeden kaçtığı, kendi kendine yalnız kaldığı, daha çok izleyicinin olduğu bir ortamdır. Bazıları için daha fazla sosyalleşmeyi, topluluklar içerisinde takdir edilmeyi, takip edilmeyi ifade etmektedir. Bazıları için ise önemli doğal afet durumlarında yaşanan olayla ilgili bilgi edinmeyi veya bilgi vermeyi ifade etmektedir. Sosyal medya çoğunlukla gündelik yaşamdan kaçmak, bilgilenmek, eğlenmek, iletişim kurmak, vakit geçirmek gibi istek ve arzuları bulunan kişilerin söz konusu istek ve arzularına cevap veren bir uygulama olup günümüzde insanların daha hızlı iletişim kurmasını sağlayan ve hayatlarında daha fazla yer alan, daha da ötesi bireylerin kişiselliğini yansıttığı ölçüde gelecek vadeden bir araç haline gelmiş bulunmaktadır (Hazar, 2011, s. 153-154). Sosyal medya günümüzde pek çok alanda hüküm sürmektedir. Dinamik özelliği bulunmaktadır. Bu özelliğinden dolayı bir meta olarak çeşitli gereçlerle geliştirilebilmekte, pek çok ağın bileşkesinden oluşmakta, anlamsal derinlik ve yaratılmış esneklik sayesinde teknolojinin altyapısından önemli oranda yararlanabilen programlardır. Kısacası sosyal medya teknolojik gelişmelerin de etkisiyle bireylerin, grupların, toplumların, kurumların birer parçası haline gelmiş olup onların yaşamdaki işleyiş ve eylemlerinin birer tezahürü konumuna gelmiştir (Muhan, 2017, s. 5-6).

2.1.2. Sosyal Medyanın Gelişimi

İletişim ve teknolojiyle ilgili çalışmalar batı dünyasında 1950-60’lı yıllara kadar büyük oranda dağınık bir biçimde yapılmıştır (Mutlu, 1992, s. 119-120). İnternet 1990’lı yıllarda gündelik hayatın bir parçası olma yolunda gelişme göstermiştir.

İnternet ağı ile ilgili yapılan çalışmalar neticesinde Web 2.0 ilk kez Tim O'Reilly tarafından ortaya atılan bir kavram olmuştur. Web 2.0'nin ortaya çıkmasıyla birlikte de sosyal medya gelişmiştir. Bu süreçte en sosyal medya bütün dünyada tercih edilen bir iletişim araçları olarak bireylerin, grupların, kurumları gündelik yaşamlarında merkezi bir konuma gelmiştir (Kamiloğlu ve Yurttaş, 2014, s. 133).

1993 yılından itibaren yazı tabanlı olarak geliştirilen uygulamaların önemi giderek artmıştır. Bu uygulamalar yeni bir programlama ve bilgi yönetimi tabanına sahip özellikler taşımıştır. Daha sonra grafik tabanlı ara yüz yazılımları geliştirilmiştir. Bu yazılımlarla birlikte multimedya kullanımı daha da yoğunlaşmış ve başka sistemlerin gelişmesine dayanak oluşturarak sosyal medyanın gelişmesine katkıda bulunmuşlardır (Özpınar, 2016, s. 31). Dijital teknolojinin hızlı bir ivme gösterdiği 1995 yılında toplam web sitesi sayısının bir milyona ulaştığı ifade edilmektedir. 1997 Google'nin kurulmasıyla birlikte kapsamlı bir arama motoru geliştirilmiştir. Yine bu yılda anlık mesajlaşmaya olanak tanıyan America OnLine (AOL) oluşturulmuştur (Öztürk, 2015, s. 291).

1998 yılından itibaren sosyal medyanın daha fazla gelişim göstererek bünyesine yeni özellikler ve yenilikleri topladığı bir döneme girilmiştir. Bu dönemin en önemli yeniliği Geocities'in kamusal alana yayılması olmuştur. Bu çerçevede bireylerin ilkokul arkadaşlarını aramak ve bulmak için 1999 yılında ilk sosyal ağ Britanya'da kurularak gelişme göstermiştir. Daha sonra Yahoo 3.57 milyar dolar karşılığında Geocities'i satın almıştır. Bu dönemde Blogger'ların da ilk defa piyasaya sürüldüğü görülmüştür (Eraslan, 2016, s. 12). 2000'li yıllara gelindiğinde bilgisayar kullanımının daha fazla arttığı ve bununla birlikte dijital iletişimde yeni uygulamaların ortaya çıktığı görülmüştür. Bu yıllarda bilgisayarlara yeni özellikler getirilmiş, boyutları küçültülmüş ve fiyat açısından daha düşük maliyetli olmalarının önü açılmıştır. Bu gelişmenin sayesinde 2000'li yıllarda insanlar arası ilişkiler daha çok bilgisayar ortamlarında yaşanmış ve dijital ortamda farklı yüz yüze iletişim şekilleri ortaya çıkmıştır. Bu durum internet kullanımında yaşanan artış ile birlikte daha işlevsel hale gelmiştir. Dolayısıyla etkenlik ön plana çıkarak edilgenlik geri plana itilmiştir (Köseoğlu, 2012, s. 58).

2003 yılından sonra sosyal paylaşım ağlarında eşi benzeri görülmemiş oranda bir kullanım görülmüş ve kullanıcı sayısının yanı sıra farklı demografik özelliklere

sahip kişilerin kendini ifade ettiği bir alana dönüşmüştür. 2003 yılından sonra Facebook ve MySpace gibi uygulamaların en dikkat çekici sosyal medya araçları olduğu karşımıza çıkmaktadır. Özellikle MySpace müzik gruplarıyla iletişime geçmeyi sağlayarak gençlerin başvurmuş oldukları bir alan olmuştur. Facebook ve MySpace gibi uygulamalardan sonra Twitter, Instagram, Tumblr, Whatsapp vb. sosyal medya araçları geliştirilmiştir. Aktif bir içimde kullanıcılar tarafından kullanılan bu araçlar günümüzde yalnızca bilgiyi paylaşmak için değil pasifliğin ötesine geçilerek etkin bir iletişimin yapıldığı birer sisteme dönmüşlerdir (Özpınar, 2016, s. 31-32). Sonuç olarak internetin yaygınlaşması ve geniş alanlarda kullanılmaya başlanması ile birlikte çağımızın iletişim şekli haline gelen sosyal medyanın, her yaş grubunun ilgisini çektiği ve diğer bilgi edinme mecralarından daha fazla yararları olan bir uygulamalar şemsiyesi olduğu söylenebilir (Eraslan, 2016, s. 12; Köseoğlu, 2012, s. 58).

2.1.3. Sosyal Medya Araçları

İnternet teknolojisinin 1993 yılının sonlarına doğru iş ortamlarıyla ve dolayısıyla toplumla tanışması, bilgisayarı internetin kullanılması için gerekli bir araç haline getirmiş ve toplum için vazgeçilmez bir bilgi ve veri havuzu haline gelmesiyle önemi daha iyi artmıştır. Bilgisayar ve mobil iletişim teknolojilerinin bütünleşmesiyle internet aracılığıyla erişim için mekan sınırı ortadan kalkmıştır. Artık hangi araçla iletişim kuracağız sorusu yerine nasıl bir içerikle iletişim kuracağız sorusu ortaya çıkmıştır (Onat ve Alikılıç, 2008, s. 1112-1113). Mayfield (2008)'a göre sosyal medya araçları; sosyal ağlar, bloglar, wikiler, podcastler, forumlar, içerik toplulukları ve mikrobloglar şeklinde sınıflandırılmaktadır (Bor, 2018, s. 14). Bu çalışmada da sosyal medya araçları Mayfield'in belirttiği şekilde ele alınarak aşağıda başlıklar şeklinde incelenmiştir.

2.1.3.1. Sosyal Ağ Siteleri

Sosyal ağ siteleri, bir diğer önemli sosyal medya pazarlaması aracıdır. Sosyal ağ siteleri, bireylerin kendileri hakkında bir kullanıcı hesabı oluşturabilmeleri ve çevreleriyle çevrimdışı ve çevrimiçi sanal ilişki ağı kurarak etkileşimde bulunabilmelerine olanak tanıyan sanal alanlardır (Scott, 2007, s. 229). Sosyal ağ sitesi

olarak tanımlanabilecek ilk site 1997 yılında SixDegrees.com adında yapılmıştır (Boyd ve Ellison, 2007, s. 213). SixDegrees.com'dan günümüze kadar farklı amaçlara yönelik pek çok sosyal ağ sitesi ortaya çıkmıştır. Facebook, Youtube, Twitter, Myspace, Orkut gibi sosyal ağ siteleri kullanıcılara iletişim açısından çoklu ortam paylaşımına dayalı yeni bir etkileşim yolu sunmaktadır (Nagy ve Pecho, 2009, s. 321).

Sosyal ağların içinde en çok üyesi olan ve en sık kullanılanları Facebook, Twitter ve Instagram'dır. Facebook 2004 yılında sadece Harvard Üniversitesi öğrencilerinin erişebildiği bir sosyal paylaşım ağı olarak ortaya çıkmış, daha sonra tüm dünyadan erişilebilen bir sosyal ağ haline gelmiştir. Kullanıcının profili yalnızca kendisinin izin verdiği profillere açıktır (Filiz vd., 2014, s. 17). 2006 yılında Jack Dorsey tarafından meydana getirilerek, ilk etapta yalnızca 140 karakterlik iletilere olanak veren Twitter da daha sonra güncellenerek 280 karakterlik iletiler yazılmasına olanak veren bir mikroblog şeklini almıştır (Bor, 2018, s. 15). Instagram ise 2010 yılında kurulmuş ve 2012 yılında Facebook tarafından satın alınmıştır. Instagram bir fotoğraf ve video paylaşım platformu olmasının yanı sıra kullanıcıların akıllı telefon uygulaması yoluyla fotoğraflara dijital filtrelerden bir seçim uygulandıktan sonra fotoğrafların paylaşılmasını ya da alınmasına olanak tanıyan bir sosyal ağ sitesidir. Bu fotoğrafların Facebook, Twitter gibi sosyal ağ sitelerinde kolayca paylaşılmasını sağlamaktadır (Yeniçifti, 2016, s. 95).

Strategy Business Dergisinde yayınlanan "Network Theory's New Math" isimli makalede sosyal ağların yaşamdaki önemi şöyle ifade edilmiştir: "Bazıları bağlantılı doğar, bazıları bağlantılar kurmayı başarır, diğerlerinin ise hala bağlanmış olmadıkları için kendilerine güveni yoktur. Herkes sosyal ağlarla birbirine bağlanmıştır. Her bir birey başka bir kişinin sosyal ağında bir düğüm ya da merkez olarak bulunmaktadır. Yaşantımızın kalitesinin büyük bir kısmı sosyal ağlarımızın kalitesinden etkilenmektedir. Yaşam standardımız, sosyal ağlarımızın standartlarına bağlıdır. Marshall Mc Luhan'ın Küresel Köy isimli kitabındaki dediklerini uyarlısak "Bizler sosyal ağlarımızı oluşturuyoruz ve sonra sosyal ağlarımız bizi şekillendiriyor" (Onat ve Alikılıç, 2008, s. 1116).

Sosyal ağ sitelerinin, birçok farklı yönüyle birlikte hem olumlu hem de olumsuz etkileri vardır (Kabilan vd., 2010, s. 180). Sosyal ağ sitelerinin farklı değişkenler (akademik başarı, motivasyon, iletişim, sosyal etkileşim vb.) üzerinde

yarattığı etki, bireylerin sosyal ağ sitelerini ne amaçla ve nasıl kullandığına bağlı olarak değişebilmektedir (Çetin, 2009). Bu bağlamda; sosyal ağ sitelerinin yarattığı olumlu veya olumsuz etkilerin ve neden olduğu değişikliklerin inceleneceği araştırmalar açısından, bireylerin sosyal ağ sitelerini kullanım amaçlarının belirlenmesi önem arz etmektedir (Karal ve Kokoç, 2010, s. 253).

2.1.3.2. Bloglar

Blog, “weblog” kavramının kısaltılmış halidir (Özüdoğru, 2014, s. 38). Blog kelimesinin Türkçe ’deki karşılığı “ağ günlüğü” veya “e-günlük” tür. Bloglar, İnternet kullanıcılarının oluşturabildiği, içerik paylaştığı, güncellediği; kısaca içeriğe katkı sağladığı ve herhangi bir kod bilgisi gerektirmeyen Web siteleridir (Erben ve Balaban-Salı, 2015, s. 177). Blog ortamında içerik üreten bireylere “blog yazarı” veya “blogger” adı verilmektedir (yenimedya.wordpress.com, 2023).

1997 yılında “weblog” veya kısaltılmış adıyla “blog” terimi bir internet kullanıcısı olan John Barger tarafından bulunmuştur (Ostrander, 2007, s. 226). Bloglar ilk olarak kişisel amaçlı, insanların yaşamış oldukları kendi deneyimlerini paylaştıkları mecralar olarak ortaya çıkmış olsa da blogların görmüş olduğu ilgi sonrasında özellikle Amerika Birleşik Devletleri’nde siyasi kampanyalardan tutun sivil toplum kuruluşlarına kadar ana odak haline gelmiştir. Böylece blog sayfaları da kategorik olarak sınıflandırılmaya başlanmıştır (Coşkun ve Öztürk, 2016, s. 681).

Bugün, ortalama bir kullanıcı ekleyerek web'i şekillendirme yeteneğine sahiptir. Tutkulu olduğunuz bir bilgi veya ilgi alanınız varsa, kendi blogunuzu oluşturabilir ve düşüncelerinizi dünyayla paylaşabilirsiniz. Blogger.com ve wordpress.com gibi ücretsiz bir blog oluşturmanıza izin veren pek çok site var. Herhangi bir web tasarım deneyimine ihtiyacınız yok - teknik özelliklerin çoğu sizin için zaten oluşturulmuş ve istediğiniz görünümü ve hissi veren önceden tasarlanmış bir şablon seçebilirsiniz (www.just.edu.jo).

Kullanım alanlarına göre blogları, altı ayrı türe ayırmak mümkündür. Bunlardan ilki kişisel bloglardır. Kişisel bloglar, hobi ya da kişisel ilgi alanına odaklanmış olan bloglardır. Genellikle pek çok kişi blog yazmaya kişisel düşüncelerini, bilgilerini, hobilerini, deneyimlerini başkalarıyla paylaşmak ve kendisi

gibi düşünenler olup olmadığını merak ettiği için başlamaktadır (Alikılıç ve Onat, 2007, s. 906). Kullanım alanlarına göre bloglardan olan proje yönetiminde bloglar da bir proje yönetim aracı olarak, tüm üyelerinin projenin gelişimi hakkında bilgilendirilmelerini, fikirlerin tartışılmasını ve geliştirilmesini, ilgili linklerin ve dokümantasyonların paylaşımını, projenin süreci ve içeriğiyle ilgili şeylere harici ve bilgilendirici bir pencere açmaktadırlar (Akar, 2006, s. 43). Diğer bir blog ise topluluk bloglarıdır. Bu tür bloglar herhangi birinin bir link aracılığıyla ya da yorum yaparak katkıda bulunabileceği bloglardır. Bunlardan bazılarının gerçek bir grupla ilişkisi bulunmamaktadır. Topluluğun odaklandığı şey kimi zaman çok özel olabilmekte ya da belirsizlik taşıyabilmektedir. Burada amaçlanan tartışma gruplarında olduğu gibi katılım için cesaretlendirmektir. Bu tür bloglar insanlar arasındaki sınırları kaldırmak ve bloğu daha yaygın hale getirmek amacı taşımaktadır (Özel ve Sert, 2014, s. 307).

Bir diğeri de gazete bloglarıdır. Pek çok gazete, şu anda en iyi online haberleri, makaleleri ve analizleri bir günlük şeklindeki formda kendi bloglarında yürütmektedir. Örneğin, Minneapolis Star, Tribune ve London Guardian gibi. Bu haber blog sitelerinin çoğu, gönderilen makaleler hakkında okuyucu yorumlarını teşvik etmek için katılım kuralları tanımlamıştır (Akar, 2006, s. 43). Kütüphane blogları da altı blog türünden biri de kurumsal bloglardır. Bir kurum veya onun çalışanları tarafından oluşturulan genellikle kurum ve bulunduğu sektör üzerine odaklanan bloglar kurumsal blog olarak tanımlanmaktadır (Cass, 2007, s. 6). Kullanım alanlarına göre bloglardan sonuncusu ise kütüphane bloglarıdır ve bu bloglar kütüphaneciler tarafından kullanılmaktadır. Kütüphaneciler bu bloglar aracılığıyla online bilgi yönetimini gerçekleştirebilmektedirler (Akar, 2006, s. 43).

En son girilen gönderinin en üstte yer aldığı tersten kronolojik bir akışa sahip kişisel web siteleri ya da web günlükleri olarak tanımlanan bloglar, kullanıcıya istediği konuda paylaşım yapmaya imkân sağlayan, kişisel anılardan seyahat notlarına, fotoğraf paylaşımında yeme-içme önerilerine, kişisel meraklardan gündeme ilişkin haberlere kadar pek çok konuya ilişkin olabilmektedir (Turancı, 2016, s. 452).

2.1.3.3. Wikiler

Bireyselliğin rahatça ifade edilebilmesi ve kolektif paylaşımına kısmi anlamda katılım sağlama üzerine kurulu olan sosyal içerik platformlarının en bilinenlerinden

biri, ansiklopedi görevi üstlenen Wikilerdir. Wiki sözcüğünün İngilizce “what is know in”, yani “bildiğim kadarıyla” anlamına geldiği görüşüyle birlikte, Hawai dilinde “hızlı” anlamına gelen “wiki” sözcüğünden ilham alınarak ortaya çıktığı ifade edilmektedir (Koçak, 2012, s. 60). Orijinal wiki kavramının mucitleri Leuf ve Cunningham (2001)’a göre bir Wiki, herhangi bir kullanıcı tarafından Web tarayıcısında bir form aracılığı ile bilgilerin eklendiği ve düzenlendiği, serbestçe genişleyebilen ve bilginin depolandığı birbirleriyle bağlantılı web sayfalarını ifade etmektedir (Sümer, 2015, s. 51).

Uzun yıllar weblog uygulamalarıyla ilgilenen ve kendisi de Elanceur.org isimli bir weblog’un kurucusu olan Christophe Ducamp’e göre Wikiler, bilgi değiş tokuş sistemleridir. Geleneksel sanal topluluklardan ziyade, gerçekliğe demirlemiş olan ağ organizasyon araçlarıdır (Köse, 2008, s. 91). Genellikle bloglardan farklı olarak tüm kullanıcıların yer alan içeriğe müdahale edip, ekleme veya çıkarma gibi değişiklikler yapabildiği sistemler olan Wikiler’in en bilineni Wikipedia ansiklopedisidir. Vikipedi adında bir de Türkçe uygulamanın bulunduğu Wikipedia sisteminde, 913,602 kullanıcı, ‘değiştir’ butonunu kullanarak içerik oluşturmakta ya da var olan içeriği zenginleştirmektedir (Göker ve Keskin, 2015, s. 865).

Web 2.0’in en büyük bileşenlerinden biri olan Wiki, bilhassa öğrencilerin kendi bilgilerini oluşturmada etkin bir şekilde sürece dahil edilmesi açısından önemlidir (Boulos vd., 2006, s. 2). Wiki ortamlarının amacı kullanıcılara soru cevap çerçevesinde ilerleyen bir ortam sunmak yerine kullanıcıların ortaklaşa çalışıp yeni ürünler ortaya çıkarmasını sağlamaktır (Darvish ve Lakhtaria, 2011, s. 206). Çoklu ortamlarda yazma; üst biliş, transformatif öğrenme ve işbirliğine olanak tanımaktadır (Foltz, 1996). Ayrıca bu tür ortamlarda yansıtıcı becerileri ve bilişsel süreçleri gerçek yaşam ortamlarında uygulamak için; öğrencilerin yansıtıcı ödevleri, çevirim içi tartışmalara katılımları, öğrenci makaleleri, haftalık ödevleri, grup projeleri, öğrenci sunuları gibi teknikler uygulanmaktadır (Karakuş, 2016, s. 3-4).

2.1.3.4. Podcastler

Podcast ses kaydının yapıp dinleyicilere gönderilmesini sağlayan yayın çeşididir. Radyo yayınından farkı, dinleyicinin eş zamanlı olarak bu yayını takip etme zorunluluğunun olmamasıdır (Peachey, 2015). Podcastler İnternet’ten indirilerek mobil

cihazlara yüklenebilir bu aşamadan sonra internet erişimine gerek duyulmadan istenilen yere örneğin bilgisayarlar ya da taşınabilir MP3 / MP4 çalarlara aktarılabilir, her zaman ve istenilen her yerde ses dinleme veya video izleme olanağı sağlamaktadır (Korucu ve Biçer, 2017, s. 4). Camille Brachet'in yaptığı tanıma göre podcast kavramının terim kökeni *iPod* (Apple markasının Mp3 oynatıcısı) ve İngilizce'de "yayın" anlamına gelen *broadcasting* birleşiminden oluşmaktadır. Sesli/görsel malzemelerin yayını ve indirilmesini sağlayan bu sistem öncelikli olarak iPod gibi taşınabilir müzik oynatıcılarına yöneliktir (Brachet, 2006, s. 2).

Son yıllarda uzaktan eğitimde alternatif bir araç olan podcast, yapısı gereği mobil öğrenmede yaygın şekilde kullanılmaya başlayan bir uygulamadır. Podcast, bireysel uygulamalar, radyo ve televizyon yayınları, pazarlama, turizm, dil eğitimi gibi birçok alanda yaygın bir kullanıcı kitlesine sahiptir. Podcast geliştirme araçları ile hazırlanan ses ya da video dosyaları podcast sunucu hizmeti veren sunucu siteler üzerinden kullanıma sunulmaktadır (Gülseçen vd., 2010, s. 787). Yabancı dil eğitiminde de özellikle dinleme etkinliklerinde podcastlerin kullanıldığı görülmektedir (Hasan ve Hoon 2013, s. 128). Üst bilişsel dinleme stratejileri ile podcast kullanımı arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu belirtilmekte, bu konudaki araştırma boşluğuna işaret edilmektedir (Rahimi ve Katal, 2012, s. 1154). Podcast geliştirerek yabancı dil becerilerini geliştirme ile ilgili bazı bulgularda sürecin öğrencilerin telaffuzlarını geliştirmeye anlamlı bir katkısı olmadığı, ancak öğrencilerin böyle bir etkinliğe katılmaktan memnun olduklarını ifade ettikleri belirtilmektedir (Ducate ve Lomicka, 2009, s. 82).

2.1.3.5. Forumlar

Latince kökenli bir sözcük olan forum; Eski Roma'da halkın toplandığı ve herkesin özgürce konuşabildiği alan, bazı toplumsal sorunların tartışılarak karara bağlandığı toplantı anlamına gelir. Bugün ise forum; bir başkanın yönetiminde belirlenen bir konuda çok sayıda kişinin katılımıyla düzenlenen ve katılımcıların ayrı görüş bildirdikleri toplantılardır (<http://docs.neu.edu.tr>, 2023).

Budge (1996), forum ortamlarının alt yapısını oluşturduğu çevrimiçi müzakerelerin diğer tüm siyasal görüşme biçimlerinden çok da farklı olmadığını savunmakta ve bunların, bir tür dorudan demokrasi vasıtası olduğunu belirtmektedir

(Yılmaz, 2012, s. 320). Kearsley'e (2000) göre ise e-öğrenme ortamlarında bilgisayar destekli iletişimin en kayda değer uygulaması tartışma forumlarıdır. Tartışma ve paylaşım ile iç içe yoğrulmuş söz konusu platformlar hem kullanıcıları sosyal bir ortamda buluşturmaktadır, hem de onlara belirli bir konudaki düşüncelerini ifade etme olanağı sunmaktadır (Yenilmez ve Ersoy, 2012, s. 149).

Forumda katılımcı fiziksel olarak değilse bile yazıya dayalı bir söylemle var olabilmektedir. Forumlara katılan bireyin mesajın üretiminde görev alması forumun ne yöne gideceği konusunda etkili olmaktadır. Ayrıca, forumdaki topluluğu bir arada tutan yapının oluşmasında katılımcıların rol alması belli bir tartışma sürecinin oluşmasına neden olmaktadır. Forumların tanıklık söylemiyle gelişen deneme niteliğinde bir anlatıya dayanması bu forumda yer alan metinlerin ayırt edici unsurudur (Demircan, 2006, s. 46). Forumlarda katılımcılar kendi öznel konularından kaynaklanan gündelik yaşam deneyimlerini metinlerin temelinde koymaktadırlar. Bu forumlardaki metinlerde kişisel deneyimler ön plandadır. Bunun yanı sıra katılımcılar herhangi bir müdahaleyle karşılaşmadıklarından geleneksel kamusal alanın sınırlılıklarını aşmış görünmektedir. Bu iletişim tarzında eşik bekçisi kavramı ortadan kalkmaktadır (Timisi, 2003, s. 178-179).

2.1.3.6. İçerik Paylaşım Siteleri

Temelinde bir organizasyon bulunan içerik paylaşım siteleri, kullanıcıların belirli kurallara bağlı olarak ellerindeki medyaları internet ortamında paylaşması ilkesine dayanmaktadır (Bayram, 2012, s. 43). Medya paylaşım siteleri resim ve video paylaşımı yapılan siteler olarak iki farklı şekilde ele alınabilir. Fakat bütün medya paylaşım siteleri sadece resim veya video paylaşımı yapmak zorunda değildir. Bazı siteler her ikisine de imkân tanırken (www.Dropshots.com), bazıları ise resim ve video haricinde bir medya türü olan sunu dosyalarını (www.SlideShare.com) paylaşmaktadır (İşlek, 2012, s. 39).

İçerik paylaşım sitelerinin ilki 1997 yılında kurulan ve kullanıcılara kısa video paylaşımına olanak sağlayan IFILM.net'tir. 1999 yılında ise fotoğraf paylaşım siteleri Ofoto, Shutterfly ve Webshots kurulmuştur. 2002 yılında kullanıcılara özel bir program yüklemeyen video seyretme imkânı sunan Flash MX kurulmuştur. Fakat şüphesiz ki içerik sayfaları, 2004 yılında Flickr'ın kurulması ile popüler hale gelmiştir

(Zarella, 2010, s. 5). Flickr, resim paylaşma hizmeti sunan ve bu alanda en popüler olan site özelliğinin taşımaktadır. Site, üyelerin resimlerini siteye yükleyebilmesine ve bu resimlerin kimler tarafından görüleceğine karar vermeye imkân tanımaktadır. Flickr'da birçok üye grubu bulunmaktadır. Bu üye grupları ortak ilgi alanlarından oluşan gruplardır. Üye grupları; grafiti sanatçıları, yaşanılan yer, spor gibi farklı ilgi alanları olabilmektedir. Birçok marka adına da üye grupları bulunmaktadır (İşlek, 2012, s. 39). Flickr sadece fotoğraf yayınlamak için değil fotoğraf arşivleme, yönetim, düzenlemeye de imkân veren ve yaklaşık 8 milyon kullanıcısı olan bir paylaşım aracıdır. En çok kullanılan Instagram ve Pinterest uygulamalarına da mobil araçlar aracılığıyla fotoğraf yüklenebilir ve paylaşım seçenekleri açıksa bu fotoğraflar aynı zamanda Blogger, Facebook, Twitter gibi sosyal ağlara da gönderilebilir (Gülbahar vd., 2010, s. 3-4).

Günümüzde birçok video paylaşım sitesi olmasına rağmen de en popüler olanı YouTube'dur (Akar, 2010, s. 96). YouTube kullanıcılarına video yükleme, videoları izleme, diğer sitelerde paylaşma ve bir kanal sahibi olma hizmetleri sunmaktadır. YouTube, 2005 yılında üç internet girişimcisi tarafından kurulmuş ve kısa sürede elde ettiği başarı ile 2006 yılı Ekim ayında 1.65 milyar dolara Google tarafından satın alınmıştır (Meriç, 2010, s. 40).

2.1.3.7. Mikrobloglar

Günümüzde, insanların iletişim ihtiyaçlarını pratik bir şekilde karşılayan mikroblog servisleri çok hızlı bir şekilde yaygınlaşmaktadır (Eliaçık ve Erdoğan, 2015, s. 783). Mikrobloglar anlık deneyim ve duygularını paylaşmak isteyen kişiler tarafından duygu ve görüşlerini kısa mesajlar halinde izleyicileri ile paylaşabilmelerini sağlayan platformlardır. Mikroblog platformlarında bilgiler sürekli mesaj niteliğinde aktarılmaktadır. Mikrobloglar şirketlerin sürekli yakından izlemeleri gereken, bir araştırma zemini durumundalardır (Süzgün, 2013, s. 32-33). Mikroblog servisleri sayesinde günlük olan olaylar ve haberler kamusal alanda hızlı bir şekilde yayılmaktadır (Eliaçık ve Erdoğan, 2015, s. 783).

Bugün yaygın olarak kullanılmakta olan Twitter bir mikroblog platformudur. Twitter, 2006 yılında Jack Dorsey tarafından meydana getirilerek, ilk etapta yalnızca 140 karakterlik iletilere olanak veren bir mikroblog iken daha sonra güncellenerek 280

karakterlik iletiler yazılmasına olanak veren bir mikroblog şeklini almıştır. “Neler oluyor?” sorunu tweet adı verilen iletiler ile cevap verilen Twitter’ın saygın bir akademik sözlük olan Collins tarafından sözlüğe dâhil edilmesiyle de bu platforma akademik bir itibar kazandırılmıştır (Bor, 2018, s. 15).

Twitter’ın sahip olduğu özelliklerden biri iletişimin iki yönlü olmasına imkân tanınmasıdır. Kullanıcılar retweet, reply gibi tamamen Twitter’a ait olan teminolojideki özellikleri kullanarak karşılıklı konuşmalar yapabilmektedirler. Twitter’ın getirmiş olduğu önemli bir özellik de kullanıcıların birbirlerine arkadaşlık yoluyla değil takip etme yoluyla bağlanıyor olmasıdır. Buna göre Twitter’da kayıtlı olan bir kullanıcı herhangi başka bir kullanıcıyı takip etmeye başladığı zaman takip edilmeye başlanan diğer kullanıcının da karşılık olarak o kullanıcıyı takip etmesine gerek yoktur (Hsu vd., 2010, s. 294). Takip edilen kişi sayısı ile o kullanıcıyı takip eden kişi sayısı birbirine eşit olmak zorunda değildir. Tüm bu bilgilerden de gibi mikrobloglar, mesaj niteliği taşıyan anlık duyguların paylaşılabilirdiği, günlük olay ve haberlerden haberdar olmayı kolaylaştıran ve sürekli iletişimin söz konusu olduğu platformlardır.

2.2. Geleneksel Medya Araçları

2.2.1. Gazeteler

Kitle iletişim araçlarından en eskisi gazetelerdir. Gazeteler en çok okunmakla birlikte daha kolay ulaşılabilen araçlar arasında sayılmaktadır. En azından internet teknolojisinin yaygınlaşmasına kadar öyleydi. Gazeteler ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde yayınlanmaktadırlar. Bütün gazete türlerinin çeşitli düzeylerde zamanlama ve programlama, sıklık kontrolü, detaylı bilgi verme, ulusal ve yerel pazarlara hitap etme gibi üstünlükleri vardır. Ancak gazetelerin kısa ömürlü oldukları bilinmekle birlikte duygusal etkide bulunmada pek etkili olmadıkları ifade edilmektedir. Bununla birlikte okunma sürelerinin kısa olması verilen haberlerin akılda kalma sürelerini de kısaltabilmektedir (Odabaşı ve Oyman, 2002, s. 119). Bu dezavantajlarının yanı sıra gazeteler, geçmiş dönemde fiyat olarak daha avantajlı ve ekonomik olabilmekteydiler. Ayrıca yapılan haberlerin ardından okuyuculardan dönemin imkanlarına göre hızlı geri dönüş alabilmek için kullanılabilecek en uygun mecra oldukları ifade edilmektedir. Yayınlanan indirim kuponları ve özel teklifler gazetelerde daha çok yayımlandığından

dolayı okuyuculardan hızlı geri dönüş alınabilmesi söz konusu olabilmektedir (Çetintürk, 2009, s. 34).

2.2.2. Dergiler

Dergiler çoğunlukla haftalık ve aylık olarak yayınlanmaktadır. Uzmanlık düzeyinin daha üst derecede olan belli bir alana ve mesleğe yönelik dergilerin okuyucu kitleleri de nispeten özellikli kişiler olabilmektedir. Duyguları uyarma konusunda gazetelere göre daha başarılı oldukları söylenebilir. Aynı zamanda dikkat çekici olma özelliklerinden dolayı özellikle reklamların daha uzun süre bellekte kalmalarını sağlayabilmektedirler (Odabaşı ve Oyman, 2002, s. 120). Dergilerin diğer bir özelliği, yapılan haberlerin söz konusu yayına gönderildiği zaman anında baskıya alınmaması nedeniyle acil durumlarda çeşitli düzenlemelerin yapılmasına olanak tanıyor olmalarıdır. Dergilerde yayın periyodu boyunca devam eden bir zaman dilimi içerisinde haberler canlı kalabilmektedir. Ancak dergilerin önemli dezavantajlarından biri, haber verilmek istenildiği halde bunun yer satın alma süreçleri içinde hemen gerçekleşmiyor olmasıdır (Karabağ, 1999, s. 142).

2.2.3. Radyo ve Televizyonlar

Radyo, ulusal ve bölgesel düzeylerde hedef kitlelere ulaşmak için kullanılan en etkili kitle iletişim araçlarından biridir. Günümüzde televizyon programlarında yer alan normal ve spor haberleri, polisiyeler, bilgi yarışmaları, soap operalar, durum komedileri, sabah programları, şov programları gibi pek çok etkinlik veya faaliyet radyo programlarından alınarak oluşturulmaktadır (Cappo, 2004, s. 71). Radyolar, 7 gün 24 saat boyunca kuruldukları yerlerdeki geniş halk kitlelerine ulaşabilmektedirler. Radyo sunumlarında tekrara elverişlilik ve hareket etme yetenekleri gibi üstünlükleri vardır (Odabaşı ve Oyman, 2002, s. 120). Radyolarda tüketicilerin düşlemiş oldukları dünya; gazete, dergi veya televizyon gibi araçlarda olduğu şekilde görseller ile anlatılmamaktadır. Daha çok verilen haberlerde iletilen mesajlar tüketicilerin hayal gücüne ve yorumlamalarına bırakılmaktadır. Verilen haberlerde iletilen mesajların yorumlanmasında hayal gücüne ağırlık verilmesi, radyolara; etkili bir üslupla hedef

kitlelere mesajın verilmesi durumunda etkileyebilme gücün verebilmektedir (Çetintürk, 2009, s. 34).

Televizyon, diğer kitle iletişim araçlarına göre gerek görüntü gerek ses ve gerekse imaj içermesi bakımından farklılaşmaktadır (Çetintürk, 2009, s. 33). Bu farklılığından dolayı televizyonun hem bir kitle iletişim aracı hem de bireyler üzerinde kurmuş olduğu etkinin gücünden dolayı ilk kez 1940'lı yıllarda bir haber ortamı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Televizyonun, görüntü ve sesi aynı anda ileten teknik özelliklere sahip olması ve milyonlarca kişiyi etkileyebilecek içeriksel niteliklere sahip olması gazeteleri daha cazip bir ortam olarak görmeye neden olmuştur (Atar ve İspir, 2019, s. 307). Yayın akışı arasında ve özellikle yayınlanan dizi ve film aralarında verilen alt yazı haberler mesajın çekiciliği ve kitlesini arttırabilmektedir. Çünkü dizi ve filmler belli zaman aralıkları içerisinde yayınladıkları ve izleyen sayısının fazla olmasından dolayı alt yazı haberlerin izlenebilirliği için en uygun periyotlar olarak kabul edilmektedir (Çakar-Çelik, 2019, s. 434).

2.3. Dijital Medya

Geleneksel medya ya da bazı yazarların deyiimiyle eski medya, insanların kitle iletişim araçlarını kullanma nedenleri ve araçlar arasından yaptıkları seçimler, *etken* (aktif) süreçler olarak kabul edilen bir oluşumdur (Royal 2009). Dijital medya ise; bilgi işlem teknolojisi aracılığıyla yetenekleri artmış, kullanımı kolaylaşmış veya olası genişletilebilirlik potansiyelini bünyesinde barındıran iletişim araçlarına denilmektedir (Kırık, 2017, s. 233). Yeni medyada etkileşimli (enteraktif), iki yönlü iletişim ve kullanıcı yaratıcılığının söz konusu olduğu içerik kavramlarının ön plana çıktığı bir oluşumdur (Royal 2009). Dijital medya büyük bir ustalıkla oluşturulmuş bir mesajın sunumu, geleneksel medya ve pahalı reklamcılıkla karşılaştırıldığında, daha az masraflı olmakla birlikte, daha geniş bir kitleye ulaşarak daha fazla verim alınmasını sağlamaktadır (Scott, 2009, s. 51).

Stokes (2009) geleneksel medya ve dijital medyanın karşılaştırılmasına ilişkin; geleneksel medyanın sabit ve değiştirilemez, sınırlı ve gerçek zamanlı olmayan yorum, sınırlı ve gecikmeli ölçüm, arşive erişimde güçlük, sınırlı medya karmaşı, kurul tarafından yayım, desteklenmeyen paylaşım ve denetim şeklinde özellikler gösterdiğini ifade ederken dijital medyanın anlık ve güncellenebilir, sınırsız ve gerçek zamanlı

yorum, anlık popülarite ölçümü, kolay erişilebilir arşiv, karma halde medyanın tümü, bireysel yayım, desteklenen paylaşım ve katılım ve özgürlük şeklinde özelliklere sahip olduğunu belirtmiştir (Stokes, 2009, s. 124).

Geleneksel medya ve dijital medya arasındaki bir diğer fark, dijital medyada medya çalışanlarının kendi ürettikleri ya da başka sitelerden kopyaladıkları paylaşımları yapabilmeleridir. Buna karşılık geleneksel medyada böyle imkânlar yoktur (Lietsala ve Sirkkunen, 2008, s. 14-15). Dijital medya diğer geleneksel medya türlerine oranla hedef kitleye hitap etme açısından da daha fazla avantaja sahiptir. Bunun yanında dijital medya sadece tüketiciler için değil, pek çok kurum ve kuruluş için de bir kütüphane niteliği taşımaktadır (Yığıtoğlu, 2007, s. 29). Dijital medyanın etkileşimli bir yapıya sahip olması; gazete, dergi, sinema ve televizyon gibi geleneksel medya araçlarından ayırıcı özelliğidir. Dolayısıyla temellendirilmeleri dijital kodlama sistemine yapıldığı için çok fazla miktarda enformasyonu aynı anda aktarma imkânına sahiptir (Atlas, 2017, s. 4).

2.4. Afet Dönemlerinde Dijital Bilgi Kaynaklarının Kullanımı ve Önemi

İnsanlar yaşamlarını sürdürmek ve hayatta kalmak için yoğun bir çaba içerisinde bulunmuşlardır. İnsanlar ilk başlarda doğa, diğer düşman ve rakipleriyle mücadele etmek ve başarılı olmak için bilmeye ve bilgiye ihtiyaç duymuştur. İnsanoğlunun bu bilme ve bilgiye sahip olma isteği bütün kültür ve coğrafyalarda doğayla, çevresindeki canlı ve cansız bütün varlıklarla kendine has özelliklere sahip olmak üzere iletişim kurmayı zorunlu kılmıştır. Dolayısıyla insanlar ilk çağlarda yaşadıkları doğal afetler nedeniyle sürekli olarak, bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde iletişime önem vermiş, iletişimini geliştirmiş ve bunu gerçekleştirmek için çeşitli araçlar kullanmışlardır. Önceleri toplumun bilgi edinmesine ve bilinçlenmesine yönelik olarak kullanılan iletişim daha çok kulaktan kulağa veya elle yazılan metinler yoluyla gerçekleştirilmiştir. Ancak 15. yüzyılda matbaanın bulunmasıyla geleneksel kitle iletişim araçlarından gazetelerin ortaya çıkmasına ve yayılmasına neden olmuştur. 17. yüzyıllarda gazeteler düzenli olarak yayınlanmaya başlamıştır. Bu dönemlerde sel, deprem, çığ gibi haberler gazeteler aracılığıyla insanlara ulaştırılmıştır.

Zaman içerisinde okuma yazma bilen kişi sayısının artmasıyla birlikte gazetelerin baskı ve dağıtımının hızlanmasının yanı sıra farklı iletişim araçlarına

ihtiyaç duyulmuştur. Nitekim zamanla Telgraf, telefon, radyo, sinema ve televizyon gibi buluşlarla kitle iletişim araçları daha fazla genişlemiştir. 20. yüzyılın ikinci yarısında ise bilgisayar teknolojileri sayesinde çalışan araçların kullanılmıştır. Bu süreçte ortaya elektronik habercilik olarak tanımlanan yeni mecra ortaya çıkmıştır. Bu yeni mecra haberlerin toplanmasında ve iletilmesinde önemli değişiklikleri beraberinde getirmiştir. Son yirmi beş yıllık süreci göz önüne getirdiğimizde, kitle iletişiminde yeni bir aşamanın yaşandığını söyleyebilmekteyiz. Bu yeni aşamada dünyanın evrensel ve bilgisayara dayalı bir kitle iletişim düzenine geçtiği söylenebilir. İkinci dünya savaşına kadar medya denilince dört büyükler olan basın, film, radyo ve televizyon gelmekteydi, ancak son zamanlarda olağanüstü düzeyde güçlenen, çeşitlenen bir kitle iletişim araçları varlığı ile karşı karşıya bulunmaktayız.

Ulusal düzeyde yaşanan gelişmeler aynı zamanda yerelde yansımaları bulmuştur. Başka bir deyişle günlük hayatta vazgeçilmez olan bu yeni iletişim araçlarının yaygınlaşmasıyla birlikte toplumsal etkileşimi daha güçlü olan ve yerel haberleri oluşturmada etkili olan yerel iletişim araçlarını da aynı oranda geliştirmiştir. Artık yeni medyanın konum, yer ve uzaklık gibi kavramlara yeni içerikleri kazandırması ile birlikte iletişimin ve bilgiyi paylaşmak mekânsal yakınlık ortamından çıkmıştır. Artık yerel iletişim araçları da alanlarına ulaşabilme derecesiyle değerlendirilmektedir. Dolayısıyla insanların çevrelerinde gelişmekte olan deprem, çığ düşmesi, yangın ve sel gibi olaylar konusunda bilgiye ulaşmalarının yeni kitle iletişim araçları ile daha kolay mümkün olması, geçmişten günümüze kullanılan iletişim araçlarının önemini sürekli artırmıştır.

3. BOZKURT İLÇESİNE YÖNELİK ARAŞTIRMA

3.1. Bozkurt İlçesinin Coğrafi Konumu

Bozkurt, Kastamonu ilinin kuzeyinde ve Karadeniz kıyısında yer almaktadır. İlçe merkezi, denizden 2 km içeride Ezine Çayı vadisinde kurulmuştur. Bozkurt, kuzeyde Karadeniz ve Abana, güneyde Küre ve Devrekâni, doğuda Çatalzeytin, batıda ise İnebolu ilçeleri ile çevrilidir. Bozkurt sınırları içerisinde bulunan arazi, yer şekilleri açısından çok büyük bir çeşitlilik göstermemektedir. Arazi engebeli ve dağlık olup, sarp yamaçları ormanlarla kaplıdır. Karadeniz sahili boyunca denize paralel olarak uzanan, kıyıdan itibaren iç kesimlere doğru bir kitle halinde yükselen dağ silsilesi Küre dağlarının bir uzantısıdır. Ayrıca İlçe, sahip bulunduğu iklim kuşağı itibariyle zengin bir bitki varlığına sahiptir. Bozkurt İlçesi'nde 32 adet köy bulunmaktadır ve İlçede belde mevcut değildir. Göl hariç yüzölçümü yaklaşık 286 km² olan ilçe, alan bakımından Kastamonu yüzölçümünün yaklaşık %2'sini oluşturmaktadır (Bozkurt Kaymakamlığı, 2023).

Bozkurt ilçesi, Kastamonu il merkezine yaklaşık 65 kilometre uzaklıkta yer almaktadır. İlçenin yüzölçümü yaklaşık olarak 826 kilometrekaredir. İlçenin genel olarak dağlık bir yapısı vardır. İlçe sınırları içinde Ilgaz Dağı'nın bir bölümü yer alır. Bu dağ, hem doğal güzellikleri hem de kış aylarında kayak sporu yapma imkanı sunan Ilgaz Dağı Milli Parkı'na ev sahipliği yapar (Bozkurt Kaymakamlığı, 2023).

Bozkurt ilçesi, doğal güzellikleri, yaylaları, ormanları ve tarihi köyleriyle dikkat çeker. İlçenin coğrafi konumu, doğa turizmi için ideal bir ortam sunar. Ayrıca ilçenin çevresinde yer alan doğal göller ve vadiler de ziyaretçilerin ilgisini çeker. Bozkurt ilçesi, tarihi ve kültürel değerleriyle de ön plana çıkar. Osmanlı dönemine ait tarihi köyler, camiler, köprüler ve eski evler ilçede keşfedilebilecek yerler arasındadır. Sonuç olarak, Kastamonu'nun Bozkurt ilçesi, Karadeniz Bölgesi'nde yer alan dağlık ve doğal güzellikleriyle ünlü bir ilçedir. Coğrafi konumu, doğa turizmi için ideal bir ortam sağlar ve tarihi zenginlikleriyle de ziyaretçilerini etkiler (Bozkurt Kaymakamlığı, 2023).

3.2. Bozkurt İlçesinin İklim ve Yer Şekilleri

Bozkurt ilçesi, genel olarak Karadeniz iklimi etkisi altındadır. Bu iklim tipi, ılıman, nemli ve yağışlı bir karaktere sahiptir. Yazları ılıman ve serin, kışları ise soğuk ve yağışlı geçer. İlçede dört mevsim yaşanır, ancak ılıman bir iklim hâkimdir. Yaz ayları genellikle ılıman ve serin geçer. En yüksek sıcaklık Temmuz ve Ağustos aylarında 25-30°C arasında değişir. Geceleyin ise sıcaklık genellikle 15-20°C arasında seyreder. Kış ayları soğuk ve kar yağışlıdır. Aralık, Ocak ve Şubat aylarında sıcaklık genellikle 0°C'nin altına düşer ve kar yağışı sıkça görülür. Kış aylarında sıcaklık -10°C'ye kadar düşebilir. Bozkurt ilçesindeki yağış miktarı yıl boyunca yüksektir. En fazla yağış genellikle sonbahar ve kış aylarında görülür. Yıl boyunca yağış miktarı ortalama olarak 1000-1500 mm arasında değişir.

Bozkurt ilçesi, dağlık bir bölgede konumlanmıştır. İlçenin büyük bir kısmı Ilgaz Dağı'nın eteklerinde yer alır. Ilgaz Dağı, doğal güzellikleri ve zengin flora ve fauna çeşitliliğiyle dikkat çeken bir milli parka ev sahipliği yapar. Dağlık alanlar, yeşil ormanlar ve yaylalar ilçenin coğrafi yapısını oluşturur. Ayrıca Bozkurt ilçesi, dere vadileri ve su kaynaklarına da sahiptir. İlçe sınırları içinden geçen dere ve çaylar, doğal güzelliklerin oluşmasına katkıda bulunur. Bozkurt ilçesi, doğal güzellikleri ve zengin doğa alanlarıyla doğa turizmi açısından büyük bir potansiyele sahiptir. Ilgaz Dağı Milli Parkı, yaylalar, ormanlar ve su kaynakları, ziyaretçilere doğa ile iç içe bir deneyim sunar.

3.3. Bozkurt İlçesinin Afet Geçmişi

Kastamonu'nun Bozkurt ilçesi, tarih boyunca çeşitli doğal afetlere maruz kalmış bir bölgedir. İlçenin afet geçmişinde yaşanan bazı önemli olaylar şunlardır:

Sel Felaketleri: Bozkurt ilçesi, çevresindeki dağlık ve engebeli arazi yapısı sebebiyle zaman zaman sel felaketleriyle karşı karşıya kalmıştır. Özellikle yoğun yağışların ardından dere ve akarsular taşarak, sel baskınlarına yol açmıştır. Bu sel felaketleri çevredeki tarım arazilerini, evleri ve altyapıyı etkilemiştir.

Deprem: Bozkurt ilçesi, Türkiye'nin deprem kuşağında yer aldığından zaman zaman depremlerle sarsılmıştır. Ancak, büyük ölçekli yıkıcı depremler ilçede

kaydedilmemiştir. Bölgede hissedilen depremler genellikle hafif veya orta şiddette olmuştur.

Karla Kaplı Yollar: Bozkurt ilçesi, kış aylarında yoğun kar yağışı alır ve bu da yolların karla kapanmasına ve ulaşımın zorlaşmasına neden olur. Özellikle Ilgaz Dağı'nda yer alan geçitler ve yollar, kar nedeniyle kapanabilir ve kar temizleme çalışmaları gerektirebilir.

Bu afet olaylarına karşı önlemler alınmakta ve geliştirilen afet yönetim planlarıyla müdahale edilmektedir. Kastamonu ilçe belediyesi, il afet ve acil durum müdürlüğü ve diğer ilgili kurumlar, afetlere hızlı ve etkili müdahale için çalışmaktadır. Ayrıca, afetlerden etkilenen bölgelerde hasar tespit çalışmaları yapılarak, zarar gören yapılar onarılır ve iyileştirme çalışmaları gerçekleştirilir.

Afet yönetimi ve hazırlık süreçleri, halkın bilinçlendirilmesi, acil durum planlarının oluşturulması ve afetlere karşı dayanıklı altyapının geliştirilmesi gibi önlemleri içerir. Bu sayede, afet durumlarında halkın güvenliği ve zararın en aza indirgenmesi hedeflenmektedir.

3.4. Araştırmanın Bulguları

Araştırmanın bu kısmında Bozkurt ilçesinde ikamet eden ve 11 Ağustos 2021 tarihinde yaşanan sel felaketinden etkilenen kişilerden toplanan veriler değerlendirilmiştir.

3.4.1. Araştırmaya Katılan Kişilerin Özellikleri İle İlgili Bulgular

Araştırmanın bu kısmında Bozkurt ilçesinden araştırmaya katılan kişilerin cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, meslek ve gelir durumlarına göre dağılımları analiz edilmiştir. Afetzedelere ilişkin bulgular Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Örneklemin Demografik Dağılımı

Değişken	Kategori	N	%
Cinsiyet	Erkek	377	79,2
	Kadın	99	20,8
Yaş	18-24 Yaş	59	12,4
	25-32 Yaş	89	18,7
	33-40 Yaş	64	13,4
	41-50 Yaş	163	34,2
	51-60 Yaş	70	14,7
	61 Yaş ve Üstü	31	6,5
Medeni Durum	Evli	270	56,7
	Bekâr	120	25,2
	Dul/Boşanmış	86	18,1
Eğitim Durumu	İlkokul	18	3,8
	Ortaokul	49	10,3
	Lise	173	36,3
	Üniversite	196	41,2
	Yüksek lisans	18	3,8
	Doktora	22	4,6
Meslek	Esnaf	61	12,8
	Serbest Meslek	171	35,9
	Memur	46	9,7
	İşçi	128	26,9
	Çalışmıyor	70	14,7
Aylık Gelir	5000 TL ve Altı	61	12,8
	5001-8000 TL	63	13,2
	8001-12000 TL	210	44,1
	12001 TL ve Üstü	142	29,8
TOPLAM		476	100

Araştırmaya katılan kişilerin toplamı 476'dır. Katılımcıların %79,2'si erkek ve %20,8'i kadındır. Yaş oranlarına göre; %12,4'ü 18-24 yaş, %18,7'si 25-32 yaş, %13,4'ü 33-40 yaş, %34,2'si 41-50 yaş, %14,7'si 51-60 yaş, %6,5'i 61 ve üzeri yaştadır. Erkek ve kadın katılımcıların %56,7'si evli, %25,2'si bekâr, %18,1'i ise boşanmış veya eşi ölen kişilerden oluşmaktadır. Eğitim durumu itibariyle lise (%36,3) ve üniversite (%41,2) mezunu kişilerin daha fazla olduğu söylenebilir. Afetzedelerin mesleklerine göre dağılımlarına bakıldığında; serbest meslek (%35,9) ve işçi (%26,9) olanların oranının daha fazla olduğu göze çarpmaktadır. Bu çerçevede 8001-12000 TL

(%44,1) ile 12001 TL ve üzerinde (%29,8) geliri olanların araştırmaya katılma oranlarının da daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

3.4.2. Korkulan Afet Türüne İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu kısmında Bozkurt ilçesinde yaşayan kişilerin en fazla korktukları afet türünün hangisi olduğunu tespit etmek için betimsel analizlerden olan frekans değerleri ve aritmetik ortalama değerleri hesaplanmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Korkulan Afet Türüne İlişkin Bulgular

Korkulan Doğal Afet Türü	1	2	3	4	5	\bar{X}
Deprem	3	90	10	8	365	4,348
	0,6	18,9	2,1	1,7	76,7	
Sel	5	74	8	386	3	3,647
	1,1	15,5	1,7	81,1	0,6	
Yangın	6	61	404	2	3	2,863
	1,3	12,8	84,9	0,4	0,6	
Fırtına	335	91	29	13	8	1,462
	70,4	19,1	6,1	2,7	1,7	
Kuraklık	341	100	19	13	3	1,397
	71,6	21,0	4,0	2,7	0,6	

Not: 1=Hiç Korkutmaz; 2=Korkutmaz; 3=Biraz Korkutur; 4=Korkutur; 5=Kesinlikle Korkutur

Tablo 2’de görüldüğü üzere Bozkurt ilçesinde yaşayan kişilerin depremden ($\bar{X}=4,34$) ve afetten ($\bar{X}=3,64$) korktukları; yangından biraz korktukları ($\bar{X}=2,86$), fırtına ($\bar{X}=1,46$) ve kuraklıktan ($\bar{X}=1,39$) ise korkmadıkları tespit edilmiştir.

3.4.3. Bilgilenmek İçin Takip Edilen Medya Araçlarına İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu kısmında Bozkurt ilçesinde yaşayan kişilerin afetle ilgili bilgi edinmek için kullanmış oldukları medya araçlarının neler oldukları ve söz konusu medya araçlarını kullanma sıklıklarını tespit etmek için betimsel analizlerden olan

frekans değerleri ve aritmetik ortalama değerleri hesaplanmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3: Afetle İlgili Bilgi Edinmek İçin Takip Edilen Medya Araçlarına İlişkin Bulgular

Afetle İlgili Bilgilenmede Takip Edilen Medya Araçları	1	2	3	4	5	\bar{X}
Televizyon	6	5	320	108	37	3,346
	1,3	1,1	67,2	22,7	7,8	
Gazete	4	16	311	109	36	3,329
	0,8	3,4	65,3	22,9	7,6	
İnternet	1	12	23	119	321	4,569
	0,2	2,5	4,8	25,0	67,4	
Radyo	1	10	365	92	8	3,201
	0,2	2,1	76,7	19,3	1,7	
Sosyal Medya	10	11	35	94	326	4,502
	2,1	2,3	7,4	19,7	68,5	

Not: 1=Kesinlikle Takip Etmem; 2= Takip Etmem; 3=Bazen Takip Ederim; 4= Takip Ederim; 5= Kesinlikle Takip Ederim

Tablo 3'te görüldüğü üzere Bozkurt ilçesinde yaşayan kişilerin afet ile ilgili bilgi edinmek için televizyon ($\bar{X}=3,34$), gazete ($\bar{X}=3,32$) ve radyo ($\bar{X}=3,20$) gibi medya araçlarını bazen takip ettikleri; internet ($\bar{X}=4,56$) ve sosyal medya ($\bar{X}=4,50$) gibi araçları kesinlikle takip ettikleri belirlenmiştir. Afetzedelerin sosyal medyayı fazla kullandıkları görüldüğünden çalışmanın "**H1:** Afete maruz kalan bireyler daha çok sosyal medya platformları aracılığıyla bilgi edinmektedir" hipotezi kabul edilmiştir.

3.4.4. Katılımcıların Afetlerden Hemen Sonra Yapılan Sosyal Medya Paylaşımlarını Takip Etme Durumlarına İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu kısmında Bozkurt ilçesinde yaşayan kişilerin deprem, sel, yangın, fırtına ve kuraklık gibi afetlerden hemen sonra sosyal medyada yapılan paylaşımları takip etme durumlarını tespit etmek için betimsel analizlerden olan frekans değerleri ve aritmetik ortalama değerleri hesaplanmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4: Afetlerden Sonra Sosyal Medyada Yapılan Paylaşımların Takip Edilme Durumlarına İlişkin Bulgular

Afetlerden Sonra Paylaşılan Sosyal Medya Araçlarını Takip Etme Durumu	n	%	\bar{X}
Hiç İlgilenmem	2	0,4	4,642
İlgilenmem	10	2,1	
Biraz İlgilenirim	15	3,2	
İlgilenirim	102	21,4	
Çok İlgilenirim	347	72,9	

Bozkurt ilçesinde yaşayan kişilerin deprem, sel, yangın, kuraklık vb. afetlerden sonra sosyal medyada söz konusu afetlerle ilgili yapılan paylaşımları çok takip ettikleri tespit edilmiştir ($\bar{X}=4,64$). Dolayısıyla çalışmanın “**H2:** Afetzedeler afetten hemen sonra bilgi amaçlı sosyal medya platformlarını takip etmektedirler” hipotezi kabul edilmiştir.

3.4.5. Katılımcıların Afetlerden Hemen Sonra Yapılan Sosyal Medya Paylaşımlarına Hemen Bakma Durumlarına İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu kısmında Bozkurt ilçesinde yaşayan kişilerin deprem, sel, yangın, fırtına ve kuraklık gibi afetlerden hemen sonra sosyal medyada yapılan paylaşımlara hemen bakıp bakmadıklarını belirlemek için betimsel analizlerden olan frekans ve aritmetik ortalama değerlere bakılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5: Afetlerden Sonra Sosyal Medyada Yapılan Paylaşımlara Bakma Durumuna İlişkin Bulgular

Afetlerden Sonra Paylaşılan Sosyal Medya Araçlarına Bakma Durumu	n	%	\bar{X}
Hiç Bakmam	4	0,8	4,289
Bakmam	16	3,4	
Bazen Bakarım	56	11,8	
Bakarım	162	34,0	
Hemen Bakarım	238	50,0	

Bozkurt ilçesinde yaşayan kişilerin deprem, sel, yangın, kuralık vb. afetlerden sonra sosyal medyada söz konusu afetlerle ilgili yapılan paylaşımlara hemen baktıkları belirlenmiştir ($\bar{X}=4,28$).

3.4.6. Katılımcıların Medyada Yer Alan Afetlerle İlgili Haberlerden Korkma Durumlarına İlişkin Bulgular

Bozkurt ilçesinde yaşayan kişilerin medyada yer alan afetlerle ilgili haberlerden korkup korkmadıklarını belirlemek üzere betimsel analizlerden olan frekans ve aritmetik ortalama değerlerinden yararlanılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6: Medyada Yer Alan Afetlerle İlgili Haberlerden Korkma Durumuna İlişkin Bulgular

Afetlerle İlgili Medyada Yer Alan Haberlerden Korkma Durumu	n	%	\bar{X}
Hiç Korkutmaz	5	1,1	4,268
Korkutmaz	13	2,7	
Biraz Korkutur	49	10,3	
Korkutur	191	40,1	
Çok Korkutur	218	45,8	

Araştırmaya katılan afetzedelerin medyada afetlerle ilgili herhangi bir haber gördüklerinde çok korktukları tespit edilmiştir ($\bar{X}=4,26$).

3.4.7. Katılımcıların Sosyal Medyada Afetle İlgili Paylaşım Yapma Durumlarına İlişkin Bulgular

Çalışmada Bozkurt ilçesinde yaşayan afetzedelerin sosyal medyada afetlerle ilgili yorum yapma, fotoğraf ve video paylaşma durumlarını tespit etmek için betimsel analizlerden yararlanılmış olup bulgular Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7: Katılımcıların Sosyal Medyada Afetle İlgili Paylaşım Yapma Durumlarına İlişkin Bulgular

Afetle İlgili Sosyal Medyada Paylaşım Yapma Durumu	1	2	3	4	5	\bar{X}
Yorum yazarım/yazdım	3	4	36	146	287	4,491
	0,6	0,8	7,6	30,7	60,3	
Fotoğraf-görsel paylaşırım/paylaştım	9	13	36	169	249	4,336
	1,9	2,7	7,6	35,5	52,3	
Video paylaşırım/paylaştım	6	16	32	169	253	4,359
	1,3	3,4	6,7	35,5	53,2	

Not: 1=Hiç Paylaşmam; 2=Paylaşmam; 3=Bazen Paylaşırım; 4=Paylaşırım; 5=Çok Sık Paylaşırım

Araştırmaya katılan kişilerin sosyal medyada afetle ilgili olarak çok sık yorum yazdıkları ($\bar{X}=4,49$), fotoğraf-görsel ($\bar{X}=4,33$) ve video ($\bar{X}=4,35$) paylaştıkları tespit edilmiştir.

3.4.8. Katılımcıların Bozkurt İlçesine Yönelik Güvenlik Algılarına İlişkin Bulgular

Bozkurt ilçesinde yaşayan afetzedelere yaşadıkları yeri güvenli görüp görmedikleri sorulmuş olup katılımcıların güvenlik algılarına ilişkin bulgular Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8: Katılımcıların Güvenlik Algılarına İlişkin Bulgular

Yaşanılan Yerle İlgili Güvenlik Durumu	n	%	\bar{X}
Hiç Güvenilir Değil	140	29,4	2,861
Güvenilir Değil	58	12,2	
Biraz Güvenilir	71	14,9	
Güvenilir	142	29,8	
Çok Güvenilir	65	13,7	

Araştırmaya katılan afetzedelerin Bozkurt ilçesini biraz güvenilir buldukları ortaya çıkmıştır ($\bar{X}=2,86$).

3.4.9. Afet Eğitimlerinin Öneme İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu kısmında; katılımcılara afetler konusunda verilen eğitimlerin afetlerle mücadelede önemli olup olmadığı sorulmuş olup verilen cevaplara ilişkin frekans ve aritmetik ortalama değerleri Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9: Afet Eğitimlerinin Öneme İlişkin Bulgular

Afet Eğitimlerinin Afetleri Önlemedeki Rolü veya Önemi	n	%	\bar{X}
Hiç Güvenilir Değil	163	34,2	2,813
Güvenilir Değil	52	10,9	
Biraz Güvenilir	55	11,6	
Güvenilir	123	25,8	
Çok Güvenilir	83	17,4	

Araştırmaya katılan afetzedelerin afetlerle ilgili verilen eğitimleri, afetleri önlemede biraz güvenilir buldukları belirlenmiştir ($\bar{X}=2,81$).

3.4.10. Katılımcıların Afet Eğitimi Alma Düşüncelerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu kısmında; katılımcılara afetler konusunda eğitim almak isteyip istemedikleri sorulmuştur. Katılımcıların verdikleri cevaplara ilişkin frekans ve aritmetik ortalama değerler Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10: Afet Eğitimi Alma İsteğine İlişkin Bulgular

Afet Eğitimi Alma Düşüncesi	n	%
Evet	307	64,5
Hayır	89	18,7
Kararsızım	80	16,8

Araştırmaya katılan afetzedelerin %64,5’i afetlerle iliği eğitim almayı düşünmektedir. %18,7’si afetler konusunda eğitim almayı düşünmezken, %16,8’inin

ise kararsız bir tutum sergiledikleri tespit edilmiştir. Afetzedelerin büyük bir kısmının afetler konusunda eğitim almak istemesi, onların bu konuda yeterince bilgili olmadıklarını ortaya koymaktadır. Bu düşünceden hareketle çalışmanın “**H3: Vatandaşlar afetler konusunda yeterince bilgi sahibi değiller**” hipotezi kabul edilmiştir.

3.4.11. Katılımcıların Bireysel Hazırlığının Afetler İçin Yeterli Olup Olmama Durumuna İlişkin Bulgular

Araştırmada katılımcılara; afetlere karşı bireysel olarak yapmış oldukları hazırlıkların, afet sonrasında zararları azaltacak düzeyde olup olmadığı sorulmuştur. Katılımcıların verdikleri cevaplara ilişkin frekans ve aritmetik ortalama değerler Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11: Bireysel Afet Hazırlığını Afet Sonrası İçin Yeterliliğine İlişkin Bulgular

Bireysel Afet Hazırlığının Yeterliliği	n	%
Evet	144	30,3
Hayır	144	30,3
Kararsızım	188	39,4

Araştırmaya katılan afetzedelerin %30,3’ü bireysel olarak yapmış oldukları afet hazırlığının afet sonrasındaki zararları azaltmada yeterli olduğunu, %30,3’ü yerli olmadığını ifade etmiştir. Bununla birlikte %39,4’ü de kararsız olduğunu belirtmiştir.

3.4.12. Yaşanılan Bölgenin Afet Öncesinde Riskli Bölge Olup Olmadığının Bilinmesi ve Medyada Yer Alma Durumuna İlişkin Bulgular

Araştırmada katılımcılara; Bozkurt ilçesinin sel öncesinde riskli bir yer olup olmadığını bilip bilmedikleri ile ulusal ve yerel medyada daha önce ilçenin riskli bir yer olup olmadığı konusunda bir habere rastlayıp rastlamadıkları sorulmuş olup verilen cevapların frekans ve aritmetik ortalama değerleri Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12: Yaşanılan Yerin Afet Konusunda Riskli Olup Olmadığının Bilinmesi ve Medyada Yer Alma Durumuna İlişkin Bulgular

Yaşanılan Yerin Riskli Bir Yer Olduğunun Bilinmesi Durumu	n	%
Evet	307	64,5
Hayır	78	16,4
Kararsızım	91	19,1
Yaşanılan Yerin Riskli Bir Yer Olduğunun Medyada Yer Alması Durumu	n	%
Evet	257	54,0
Hayır	65	13,7
Kararsızım	154	32,4

Araştırmaya katılan afetzedelerin büyük bir çoğunluğu (%64,5) Bozkurt ilçesinde sel felaketi meydana gelmeden önce buranın riskli bir yer olduğunu bildikleri ve ilçenin riskli bir yerde kurulduğuna dair medyada haberlere rastladıkları (%54) ortaya çıkmıştır.

3.4.13. Katılımcıların Afet Sorasındaki Bilgilendirme ve Yapılan Yardımlara İlişkin Algıları

Bozkurt ilçesinde yaşanan sel felaketinden sonra ilgili kurumların bilgilendirme konusundaki yeterlilikleri ile devletin ve STK'ların yardım yapma düzeyinin yeterli olup olmadığı analiz edilmiş olup elde edilen bulgular Tablo 13'te belirtilmiştir.

Tablo 13: Afet Sonrasındaki Bilgilendirme ve Yapılan Yardım Yeterliliğine İlişkin Bulgular

Afet Sonrasındaki Bilgilendirme ve Yardım Yeterliliği	1	2	3	4	5	\bar{X}
İlgili kurumların afet süreci ile ilgili bilgilendirmeleri yeterliydi	74	73	77	118	134	3,346
	15,5	15,3	16,2	24,8	28,2	
Devlet kurumlarının afet sonrası yardımları yeterliydi	86	65	69	124	132	3,317
	18,1	13,7	14,5	26,1	27,7	
Sivil Toplum Kuruluşlarının afet sonrası yardımları yeterliydi	52	83	86	121	134	3,424
	10,9	17,4	18,1	25,4	28,2	

Not: 1=Çok Yetersizdi; 2=Yetersizdi; 3=Biraz Yeterliydi; 4=Yeterliydi; 5=Çok Yeterliydi

Araştırmaya katılan Afetzedeler kişiler; ilgili kurumların afet süreci ile ilgili bilgilendirme düzeylerini ($\bar{X}=3,34$) ve devlet kurumlarının afet sonrası yardımlarını ($\bar{X}=3,17$) biraz yeterli görürken; STK'ların afet sonrası yardımlarını ise ($\bar{X}=3,42$) yeterli görmüşlerdir.

3.4.14. Katılımcıların Afet Sürecinde Gönüllü Olarak Çalışma Durumlarına İlişkin Bulgular

Araştırmada katılımcılara; afet sırasında ve sonrasında gönüllü olarak çalışmalara katılıp katılmadıkları sorulmuş olup elde edilen bulgular Tablo 14'te sunulmuştur.

Tablo 14: Katılımcıların Afet Çalışmalarına Gönüllü Olarak Katılma Durumlarına İlişkin Bulgular

Afet Çalışmalarına Gönüllü Olarak Katılma Durumu	n	%
Evet	379	79,6
Hayır	97	20,4

Araştırmaya katılan kişilerin %79,6'sı yaşanan sel felaketinde gönüllü olarak çalışmalara katılırken, %20,4'ü ise çalışmalara katılmamıştır.

3.4.15. Sel Felaketinin Geleneksel ve Sosyal Medyada Yer Almasına İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu kısmında sel felaketinin geleneksel ve sosyal medyada yer bulmasının yeterli olup olmadığı, medyada yer alan haberlerin gerçeği yansıtmıyorsa yansıtmadığı, sel felaketi ile ilgili resmi kurumların sosyal medya hesaplarının takip edilip edilmediği analiz edilmiş olup ulaşılan sonuçlar Tablo 15'te sunulmuştur.

Tablo 15: Sel Felaketinin Geleneksel ve Sosyal Medyada Yer Almasına İlişkin Bulgular

Sel Felaketinin Geleneksel Medyada Yeterli Düzeyde Yer Bulması Durumu	n	%
Evet	129	27,1
Hayır	194	40,8
Kararsızım	153	32,1
Sel Felaketinin Sosyal Medyada Yeterli Düzeyde Yer Bulması Durumu	n	%
Evet	291	61,1
Hayır	101	21,2
Kararsızım	84	17,6
Medyanın Sel Felaketi İle İlgili Haberleri Vermesinin, Sel Felaketinin Yaralarını Sarmadaki Olumlu Etkisi	n	%
Evet	225	47,3
Hayır	110	23,1
Kararsızım	141	29,6
Bozkurt'ta Yaşanan Sel Felaketi İle İlgili Gelişmelerin Medyada Doğru Yer Bulması Durumu	n	%
Evet	125	26,3
Hayır	280	58,8
Kararsızım	71	14,9
Resmî Kurumların Sosyal Medya Hesaplarındaki Sel Felaketi İle İlgili Duyuruları/Paylaşımları Takip Etme Durumu	n	%
Evet	332	69,7
Hayır	80	16,8
Kararsızım	64	13,4

Araştırmaya katılan kişilerin %27,1'i sel felaketinin geleneksel medyada yer bulmasını yeterli bulmuştur. %40,8'i yetersiz bulurken, %32,1'i sel felaketinin geleneksel medyada yeterli yer alıp almadığı konusunda kararsız kalmıştır. Buna karşın sel felaketinin sosyal medyada yer almasını yeterli görenlerin oranı %61,1'dir. Katılımcıların %21,2'si sosyal medyadaki haberleri yetersiz görürken, %17,6'sının ise bu konuda kararsız kaldıkları belirlenmiştir.

Katılımcıların %47,3'ü medyanın sel felaketi ile ilgili haberleri vermesinin, sel felaketinin yaralarını sarmada olumlu yönde etki ettiğini düşünmektedir. Tersini düşünenlerin oranı %23,1 iken, %29,6'sının kararsız kaldığı görülmektedir. Araştırmaya katılan kişilerin büyük bir çoğunluğu (%58,8) Bozkurt'ta yaşanan sel

felaketi ile ilgili medyada yer alan gelişmelerin doğru olmadığını düşünmektedir. Bununla birlikte çalışmada sel felaketi sırasında resmî kurumların sosyal medya hesaplarındaki sel felaketi ile ilgili duyuruların ve paylaşımların takip edilme oranı %69,7 olarak tespit edilmiştir.

3.4.16. Katılımcıların Sel Felaketi Sonrasındaki Düşüncelerine İlişkin Bulgular

Araştırmada katılımcılara yaşanan sel felaketi dışında daha önce her hangi bir afetle karşılaşmış ve karşılaşmadıkları ve afet sonrasında ilçeden göç etmek isteyip istemedikleri sorulmuş olup ulaşılan sonuçlar Tablo 16’da sunulmuştur.

Tablo 16: Afetzedelerin Sel Felaketi Sonrası Düşüncelerine İlişkin Bulgular

Sel Felaketi Dışında Daha Önce Herhangi Bir Doğal Afetle Karşılaşma Durumu	n	%
Evet	152	31,9
Hayır	324	68,1
Sel Felaketi Sonrası İlçeyi Terk Etme Düşüncesi	n	%
Evet	192	40,3
Hayır	104	21,8
Kararsızım	180	37,8

Araştırmaya katılan kişilerin %31,9’u daha önce de doğal afetlerle karşı karşıya kaldıklarını belirtirken, %68,1’i sel felaketi dışında daha önce herhangi bir doğal afetle karşılaşmadıklarını belirtmişlerdir. Sel felaketinden sonra ilçeyi terk etmeyi düşünenlerin oranı %40,3 olarak tespit edilmiştir. Buna karşın %21,8’i ilçeyi terk etmeyi düşünmezken, %37,8’i terk edip etmeme konusunda kararsız kaldıklarını ifade etmişlerdir. Dolayısıyla sel felaketinin katılımcıların kısa ve uzun vadeli planlarını kısmen de olsa etkilediği belirlenmiştir. Bu çerçevede araştırmanın “**H4:** Afetler vatandaşların çoğunun kısa ve uzun vadeli planlarını etkilemiştir” hipotezi kabul edilmiştir.

Çalışmanın amacı doğrultusunda ileri sürülen hipotez sonuçlarına ilişkin bulgular Tablo 17’da verilmiştir.

Tablo 17: Hipotez Sonuçları

No	Hipotezler	Sonuç
H1	Afete maruz kalan bireyler daha çok sosyal medya platformları aracılığıyla bilgi edinmektedir	Kabul
H2	Afetzedeler afetten hemen sonra bilgi amaçlı sosyal medya platformlarını takip etmektedirler	Kabul
H3	Vatandaşlar afetler konusunda yeterince bilgi sahibi değiller	Kabul
H4	Afetler vatandaşların çoğunun kısa ve uzun vadeli planlarını etkilemiştir	Kabul

Çalışmada afetzedelerin sosyal medyayı daha fazla kullanmalarından, afetlerle ilgili yapılan paylaşımları çok takip ettiklerinden, büyük bir kısmının afetler konusunda eğitim almayı istemesinden ve bir kısmının ilçeyi terk etmeyi düşünmesinden dolayı çalışmanın H1, H2, H3 ve H4 hipotezleri kabul edilmiştir.

SONUÇ

Tarih boyunca afetlerden olumsuz yönde etkilenilmesinin insan hatasından kaynaklı olduğuna yönelik inancın artması ile birlikte afetlerle mücadele etmede farklı pratiklerin ve araçların kullanılması gün geçtikçe artmıştır. Bu bağlamda jeolojik, morfolojik yapısından ve değişken iklim özelliğinden dolayı geçmişten günümüze kadar pek çok afet türüne maruz kalan Türkiye’de, afet konusundaki farkındalık ve bilinç düzeyi konusundaki tartışmalar güncelliğini korurken, son zamanlarda dünyada olduğu gibi ülkemizde de çeşitli bilgi edinme mecralarının kullanıldığına şahit olabilmekteyiz. Son 20-30 yıla kadar insanlar afetler ile ilgili bilgi edinmek için radyo, TV, gazete, dergi vb. iletişim araçlarını kullanırken, günümüzde bu araçlara teknolojinin ve internetin de gelişmesi ile birlikte sosyal medya araçları ve dijital medya platformları da eklenmiştir. Teknolojideki gelişmelerle birlikte insanların normal ve olağanüstü durumlarda bilgi edinme mecraları da çeşitlilik kazanmıştır. Dolayısıyla bu çalışmada afet sürecinde insanların hangi dijital bilgi edinme mecralarını tercih ettiklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Bu çerçevede Kastamonu’nun Bozkurt ilçesinde yapılan çalışmaya 377’si erkek ve 99’u kadın olmak üzere toplam 476 kişi katılmıştır. Katılımcıların deprem ve sel afetinden korktukları; yangından biraz korktukları, fırtına ve kuraklıktan ise korkmadıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların afet ile ilgili bilgi edinmek için televizyon, gazete ve radyo gibi geleneksel medya araçlarını bazen takip ettikleri; internet ve sosyal medya gibi araçları daha çok takip ettikleri belirlenmiştir.

Bozkurt ilçesinde yaşayan kişilerin deprem, sel, yangın, kuralık vb. afetlerden sonra sosyal medyada söz konusu afetlerle ilgili yapılan paylaşımları çok takip ettikleri tespit edilmiştir. Söz konusu kişilerin deprem, sel, yangın, kuralık vb. afetlerden sonra sosyal medyada söz konusu afetlerle ilgili yapılan paylaşımlara hemen baktıkları belirlenmiştir. Araştırmaya katılan afetzedelerin medyada afetlerle ilgili herhangi bir haber gördüklerinde çok korktukları tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan kişilerin sosyal medyada afetle ilgili olarak çok sık yorum yazdıkları, fotoğraf-görsel ve video paylaştıkları da tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan afetzedelerin Bozkurt ilçesini biraz güvenilir buldukları ortaya çıkmıştır.

Araştırmaya katılan afetzedelerin afetlerle ilgili verilen eğitimleri, afetleri önlemede biraz güvenilir buldukları belirlenmiştir. Araştırmaya katılan afetzedelerin büyük çoğunluğu afetlerle iliği eğitim almayı düşünmektedir. Araştırmaya katılan afetzedelerin %30,3'ü bireysel olarak yapmış oldukları afet hazırlığının afet sonrasındaki zararları azaltmada yeterli olduğunu, %30,3'ü yerli olmadığını ifade etmiştir. Bununla birlikte %39,4'ü de kararsız olduğunu belirtmiştir.

Araştırmaya katılan afetzedelerin büyük bir çoğunluğu Bozkurt ilçesinde sel felaketi meydana gelmeden önce buranın riskli bir yer olduğunu bildikleri ve ilçenin riskli bir yerde kurulduğuna dair medyada haberlere rastladıkları ortaya çıkmıştır.

Araştırmaya katılan Afetzedeler kişiler; ilgili kurumların afet süreci ile ilgili bilgilendirme düzeylerini ve devlet kurumlarının afet sonrası yardımlarını biraz yeterli görürken; STK'ların afet sonrası yardımlarını ise yeterli görmüşlerdir.

Araştırmaya katılan kişilerin önemli bir bölümü yaşanan sel felaketinde gönüllü olarak çalışmalara katıldığını belirtmiştir.

Sel felaketinin geleneksel medyada yer bulmasını yeterli görmeyenlerin sayısı daha fazla iken sosyal medyada yer bulmasını yeterli görenlerin sayısının daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların önemli bir kısmı medyanın sel felaketi ile ilgili haberleri vermesinin, sel felaketinin yaralarını sarmada olumlu yönde etki ettiğini düşünmektedir. Ancak Bozkurt'ta yaşanan sel felaketi ile ilgili medyada yer alan gelişmelerin doğru olmadığını düşünenlerin oranı da azımsanmayacak düzeyde yüksektir. Bununla birlikte çalışmada sel felaketi sırasında resmî kurumların sosyal medya hesaplarındaki sel felaketi ile ilgili duyuruların ve paylaşımların takip edilme oranı da yüksek olmuştur.

Araştırmaya katılan kişilerin büyük bir çoğunluğu daha önce yaşanan sel felaketi dışında herhangi bir afetle karşılaşmadığını belirtmiştir. Sel felaketinden sonra ilçeyi terk etmeyi düşünenlerin oranı ile kararsız olanları oranı daha fazla olmuştur.

Bu çalışmadan da anlaşılacağı üzere günümüzde insanlar normal zamanlarda olduğu gibi olağanüstü durumlarda da dijital iletişim platformlarını tercih etmekte ve bu platformlar aracılığıyla bilgi edinmektedirler. Bu durumdan hareketle gerek resmi kurum ve kuruluşlar gerek sivil toplum kuruluşları ve gerekse de diğer (özel/tüzel) kişi ve kurumlar halka daha hızlı ve kolay ulaşma yöntemi olarak dijital iletişim

mecralarını kullanmaları süreci daha iyi ve daha çabuk yönetmek adına kaçınılmaz olmuştur. Burada unutulmaması gereken önemli bir husus ise bu platformları kullanan tüm kullanıcıların medya sorumluluk bilicisiyle hareket emesi, ham yalan yanlış bilgiler yaymaması ve hem de yalan/yanlış bilgilere itibar etmemesidir. Bunun için başta medya okuryazarlığının yaygınlaştırılması olmak üzere gerekli, bu platformların kötü niyetli kullanımının önüne geçilmesi için gerekli tedbirlerin alınması büyük önem arz etmektedir.

Çalışmaya katılan kişilerin afetle ilgili bilgi edinmek için en çok internet ve sosyal medyayı kullandıkları tespit edilmiştir. Dolayısıyla afet yaşanan yerlerde yaşayan kişilerin bilgi edinmek amacıyla hangi iletişim kanallarını kullandıklarını tespit etmek için başka çalışmaların yapılması büyük önem taşımaktadır.

Bozkurt ilçesinde yaşayan afetzedeler yaşadıkları yeri kısmen güvenilir olduğunu belirtmişlerdir. Dolayısıyla ilçede söz sahibi olan kurum ve kuruluşların halkın güvenini artmak için altyapıdan üstyapıya kadar gerekli olan çalışmaları yerine getirmesi gerekmektedir.

Çalışmada afet eğitiminin orta düzeyde güvenilir olduğu belirlenmiştir. Dolayısıyla başta Bozkurt ilçesi olmak üzere tüm Türkiye’de afet eğitiminin daha etkili olarak verilmesi büyük önem taşımaktadır.

Afet sonrasındaki bilgilendirme ve yardım yeterliliğinin orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla afet zararlarının daha aza indirilmesi ve yardımların tam ve zamanında ulaşılması bilmesi için etkin bir iletişim altyapısının kurulmasını zorunlu hale getirmektedir.

Bozkurt’ta yaşanan sel felaketi ile ilgili gelişmelerin medyada tam anlamıyla doğru yer almadığı konusunda bir algı söz konusu olmuştur. Her ne kadar geç olsa da çalışmanın yapıldığı tarihten sonra 18 Ekim 2022 tarihinde yayınlanmış olan 7418 sayılı Basın Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile dezenformasyon yapanlara karşı çeşitli tedbirlerin alınmış olması olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmektedir.

Çalışmada afetzedelerin, resmî kurumların sosyal medya hesaplarındaki sel felaketi ile ilgili duyuruları ve paylaşımları daha fazla takip ettikleri görülmüş olup

Ülkemiz genelinde afet yaşayan yerlerdeki kurumların duyurulara ve paylaşımlara daha fazla ağırlık vererek halkı daha sağlıklı bilinçlendirmeleri büyük önem taşımaktadır.

Toplumda afet bilincinin oluşmasına katkı sağlamak ve afet dönemlerinde, afetzedelerin dijital iletişim mecralarını kullanımı ve bu mecralara karşı tutumlarını ortaya koymayı amaçlayan bu çalışma, afetler ve afet dönemlerinde iletişim konusunda çalışma yapacak araştırmacılara ve araştırmalara kaynak teşkil etmesi ve alanla ilgili literatüre katkı sağlaması bakımından önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- 3030 Sayılı Büyük Şehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun. (1984, 9 Temmuz). *Resmi Gazete* (Sayı: 184553).
- 3194 Sayılı İmar Kanunu. (1985, 9 Mayıs). *Resmi Gazete* (Sayı: 18749).
- 4623 Sayılı Yer Sarsıntılarında Evvel ve Sonra Alınacak Tedbirler Hakkında Kanun. (1944, 22 Temmuz). *Resmi Gazete* (Sayı: 5763).
- 583 Sayılı Başbakanlık Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname. (1999, 22 Kasım). *Resmi Gazete* (Sayı: 23884).
- 5902 Sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun. (2009, 17 Haziran). *Resmi Gazete* (Sayı: 27261).
- 600 Sayılı Başbakanlık Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname. (2000, 14 Haziran). *Resmi Gazete* (Sayı: 24079).
- 6785 Sayılı İmar Kanunu. (1956, 16 Temmuz). *Resmi Gazete* (Sayı: 9359).
- 7269 Sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun. (1959, 25 Mayıs). *Resmi Gazete* (Sayı: 10213).
- 96/8716 Sayılı Kriz Yönetim Merkezi Yönetmeliği. (1997, 9 Ocak). *Resmi Gazete* (Sayı: 22872).
- Adanalı, R., Yıyın, F. T. ve Özenel, N. (2022). Ortaokul öğrencilerinin afet bilinci. *International Journal of Geography and Geography Education*, 47, 56-81.
- AFAD (2022). *Türkiye'nin afet haritası*. <https://www.afad.gov.tr/afet-haritalari>, [Erişim Tarihi: 12.05.2022].
- AFAD (2023a). *Afet*. Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü, <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu> [Erişim Tarihi: 03.01.2023].
- AFAD (2023b). *Acil durum*. Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü, <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu> [Erişim Tarihi: 03.01.2023].
- AFAD (2023c). *Tehlike*. Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü, <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu> [Erişim Tarihi: 03.01.2023].

- AFAD (2023c). *Zarar görebilirlik*. Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü, <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu> [Erişim Tarihi: 03.01.2023].
- Akar, E. (2006). *Blogla pazarlama*. İstanbul: Tiem Eğitim ve Yayıncılık Org. Tic. Ltd. Şti.
- Akar, E. (2010). *Sosyal medya pazarlaması: Sosyal webde pazarlama stratejileri*. Ankara: Efil Yayınevi.
- Akar, S. (2013). *Doğal afetlerin kamu maliyesi üzerine etkisi Türkiye örneği* (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akçakaya, E. Y. ve Him, M. S. (2020). Yaşlıların sosyal ağlarının afet riski bağlamında değerlendirilmesi. *Senex: Yaşlılık Çalışmaları Dergisi*, 4, 3-16.
- Akdağ, E. (2002). *Mali yapı ve denetim boyutlarıyla afet yönetimi*. Ankara: Sayıştay Yayın İşleri Müdürlüğü Yayını No: 20.
- Akdağ, M. ve Taşdemir, E. (2006). Krizden çıkmanın yolları: Etkin bir kriz iletişimi. *Selçuk İletişim*, 4 (2), 141-157.
- Akgün, A. ve Türk, N. (2010). İki ve çok değişkenli istatistik ve sezgisel tabanlı heyelan duyarlılık modellerinin karşılaştırılması: Ayvalık (Balıkesir, Kuzeybatı Türkiye) örneği. *Jeoloji Mühendisliği Dergisi*, 34 (2), 85-112.
- Akgün, A.E., Keskin, H. ve Günsel, A. (2009). *Bilgi yönetimi ve öğrenen örgütler*. Ankara: Eflatun Yayın No: 33.
- Aksoy, H., Ercanoğlu, M. (2006). Determination of the rockfall source in an urban settlement area by using a rule-based fuzzy evaluation. *Natural Hazards and Earth System Sciences*, 6 (6), 941-954.
- Aksu, A. ve Deveci, S. (2009). İlköğretim okulu müdürlerinin kriz yönetimi becerileri. *e-Journal of New World Sciences Academy Education Sciences*, 4 (2), 448-464.
- Aktel, M. (2010). 5902 Sayılı Yasa İle Türkiye’de Afet Yönetiminde Oluşan Değişim. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (27), 169-180.
- Aktel, M. ve Çağlar, N. (2007). Isparta ili afet (kriz)yönetim yapılanması üzerine bir çalışma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, 12 (3), 147-162.
- Akyel, R. (2005). Türkiye kamu yönetiminde afet yönetimi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14 (1), 15-29.
- Akyel, R. (2007). *Afet yönetim sistemi: Türk afet yönetiminde karşılaşılan sorunların tespit ve çözümüne ilişkin bir araştırma* (Yayımlanmamış doktora tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Akyürek, Ö. (2022). Volkan patlamalarının coğrafi bilgi sistemleri ve uzaktan algılama yöntemleri ile izlenmesi: Cumbre Vieja Volkanı (İspanya) örneği. *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, 8 (2), 280-291.

- Akyüz, A. (2013). *Sosyal medya, müşteri etkileşimi ve sosyal CRM: Sosyal Medya Araştırmaları*. Konya: Çizgi Kitapevi.
- Alikılıç, Ö. ve Onat, F. (2007). Bir halkla ilişkiler aracı olarak kurumsal bloglar. *Journal of Yasar University*, 8 (2), 899-927.
- Alkın, R. C. (2021). Afet yönetiminde sivil toplum: İzmir depremi sonrası müdahale ve iyileştirme aşamaları üzerine bir inceleme. *Karadeniz Araştırmaları*, 38 (70), 313-334.
- Alkın, R. C. (2021). Bütünleşik afet yönetimine sosyolojik bakış: toplumsal yapı, işlev ve temel kavramlar ışığında bir okuma denemesi. *Medeniyet ve Toplum Dergisi*, 5 (1), 18-34.
- Altınsoy, U. ve Aksakal, E. (2020). Türkiye’de meydana gelebilecek depremlere karşı afet yönetim sistemi performansının veri zarflama analizi ile değerlendirilmesi. *DÜMF Mühendislik Dergisi*, 11 (1), 341-352.
- Altun, T. (2019). Doğal afet önlemlerinin politik ekonomisi. *International Journal of Public Finance*, 4 (1), 75-98.
- Altunışık, R. (2008). Anketlerde veri kalitesinin iyileştirilmesi için öntest (pilot test) yöntemleri. *Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, (2), 1-17.
- Anameriç, H. (2005). Yönetim bilgi sistemlerinin yönetim fonksiyonları üzerine etkisi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 45 (2), 25-43.
- Anbar, A. (2008). Afet riskinin sermaye piyasaları aracılığıyla finansmanı: Afet tahvilleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (24), 135-151.
- Anlı, Ö.F. (2011). Sosyal bir fenomen olarak bilimsel bilgi-bilim sosyolojisinden bilimsel bilginin sosyolojisine. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, (12), 53-78.
- Arslan, R. (2017). 1957 Fethiye depremi ve bölgeye etkileri. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 12 (35), 33-47.
- Atar, G. M. ve İspir, N. B. (2019). Geleneksel ve sosyal medyada reklama yönelik tutum ve reklam değeri arasındaki ilişkinin karşılaştırılması. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (31), 305-322.
- Ataseven, B. (2012). Nitel bilimsel araştırmalarda veri kalitesinin önemi. *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 33 (2), 543-564.
- Atılgan, D. (2009). Bilgi yönetimi kavramı ve gelişimi. *Türk Kütüphaneciliği*, 23 (1), 201-212.
- Atlas, A. (2017). *Yeme içme sektöründe sosyal medyanın rolü: Sosyal medya kullanıcılarının işletmelere yaptığı yorumların incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Atlı, D. (2014). Bilgi çağında işletmeler açısından bilgi yönetimi ve stratejik önemi. *XVI. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri*, İstanbul.
- AYDES (2023). *Olay türü dağılımı*. <https://aydes.gov.tr/>, [Erişim Tarihi: 6.03.2023].

- Aydın, N. ve Ergün, E. (2018). 1924 Erzurum depremi ve Gazi Mustafa Kemal Paşa. *Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Dergisi*, 1 (2), 145-168.
- Aydıntan, B., Göksel, A. ve Bingöl, D. (2010). Örtülü bilgi paylaşım niyeti üzerinde sosyal sermaye ve denetim merkezi odaklılığının rolü: hekimlikte bir alan araştırması. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12 (1), 1-26.
- Bahar, E. (2011). Konaklama işletmelerinde bilgi yönetimi: Altyapı, uygulama ve karşılaşılan engeller,” *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 3 (2), 51-68.
- Balay, R. (2004). Küreselleşme, bilgi toplumu ve eğitim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37 (2), 61-82.
- Barrett, O. B. ve Braham, P. (1995). *Media, knowledge and power*. London: Routledge.
- Bartram, D., M. V. Poros, ve P. Monforte (2017). *Göç meselesinde temel kavramlar*. Çev.: I. Ağabeyoğlu-Tuncay, Ankara: Hece Yayınları.
- Barutçugil, İ. (2002). *Bilgi yönetimi*. İstanbul: Kariyer Yayın No: 24.
- Bayram, A. T. (2012). *Pazarlama veri tabanının güncel bir unsuru olan sosyal medyanın otel pazarlamasındaki yeri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bedük, A. (2002). Bilgi çağı, örgütlerde bilginin önemi ve bilgi teknolojilerinin örgütlere sunduğu değişim ve olanaklar. *I. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi Bildiriler Kitabı*, Kocaeli.
- Behan, K. ve Holmes, D. (1990). *Understanding information technology: Text, reading and cases*. Newyork: Prentice Hall.
- Bektaş-Akpınar, N. ve Aşkın-Ceran, M. (2020). Afetlerle ilgili güncel yaklaşımlar ve afet hemşiresinin rol ve sorumlulukları. *Paramedik ve Acil Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 1 (1), 28-40.
- Bensghir, T. K. (1996). *Bilgi teknolojileri ve örgütsel değişim*. Ankara: TODAİ Yayın No: 274.
- Betz, F. (2010). *Teknolojik yenilik yönetimi: Değişimle gelen rekabet avantajı*. Çev.: P. Güran. Ankara: Sistem Ofset Yayın.
- Bilgen, G. Balcı, E. ve Kalça, M. Y. (2022). Kastamonu Bozkurt ilçesinde 11.08.2021 tarihinde meydana gelen sel felaketinin yerinde incelenmesi. *Fenerbahçe Üniversitesi Tasarım, Mimarlık ve Mühendislik Dergisi*, 2 (1), 20-35.
- Bilim, N., Dündar, S. ve Bilim, A. (2018). Ülkemizdeki maden sektöründe meydana gelen iş kazası ve meslek hastalıklarının analizi. *BEÜ Fen Bilimleri Dergisi*, 7 (2), 423-432.
- Biricik, A. S. (2001). Yeryuvarında doğal olaylar ve afetler. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 1 (3), 7-26.

- Boin, A., Hart, P. T. ve Küipers, S. (2007). The crisis approach. *Handbook of Disaster Research* (pp. 42-53), New York: Springer.
- Bor, H. A. (2018). *Ergenlerde sosyal medyaya yönelik tutum, sosyal medya kullanımında gelişmeleri kaçırma korkusu ve sosyal kaygı arasındaki ilişkiler* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Borg, W. R. ve Gall, M. D. (1989). *Educational research: An introduction*. London: Longman Group.
- Boulos, M. N., Maramba, I., ve Wheeler, S. (2006). Wikis, blogs and podcasts: a new generation of web-based tools for virtual collaborative clinical practice and education. *BMC Medical Education*, 6 (41), 1-8.
- Boyd, D. M. ve Ellison, N. B. (2007). Social network sites: definition, history, and scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13 (1), 210-230.
- Bozkurt Kaymakamlığı. (2023). İlçemizin tarihi. <http://www.bozkurt.gov.tr/ilcemizin-tarihi> [Erişim Tarihi: 18.05.2023].
- Boztaş, M. ve Özmızrak, M. (2012). Kurumsal Kaynak Planlaması (ERP) yazılımları kurulum ve kullanım sürecinin bilgi yönetimi kavramıyla etkileşimi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, (21), 65-79.
- Brachet, C. (2006). L'appropriation des podcasts par les médias traditionnels: quels enjeux pour la production de contenus médiatiques?. *Reseau International de Chercheurs en Sciences Sociales*, s.1-12.
- Bülbül, Y. (2008). *Teknomi: Tarihsel açıdan teknoloji-ekonomi ilişkisi*. İstanbul: Çalış Ofset.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). Faktör analizi: Temel kavramlar ve ölçek geliştirmede kullanımı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, (32), 470-483.
- Can, H. (2005). *Organizasyon ve yönetim*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Can, İ. (2020). Giriş niyetine-afet sosyolojisine alan açma çabası. İslam Can (Ed.), *Afet Sosyolojisi* içinde (ss. 15-39), Konya: Çizgi Kitabevi.
- Canpolat, E., Yücel, D., Usun, Ç. F. ve Geçen, R. (2020). 25.09.2014 tarihinde Erzin İlçalarında (Hatay) meydana gelen sel ve taşkın oluşumunda coğrafi faktörlerin değerlendirilmesi. *Coğrafya Dergisi*, (41), 129-146.
- Cappo, J. (2005). *Reklamcılığın geleceği*. Çev.: Fevzi Yalım, İstanbul: Mediacat Yayınları.
- Cardoso, G. (2006). *The media in the network society: browsing, news, filters and citizenship*. Lisbon: Centre For Research and Studies in Sociology.
- Cass, J. (2007). *Strategies and tools for corporate blogging*. USA: Elsevier.
- Ceber, K. (2005). *Mali yönüyle afet yönetimi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

- Cevizci, A. (2015). *Bilgi felsefesi*. 3. Baskı, İstanbul: Say Yayınları.
- Chae, H. C., Koh, C. E. ve Prybutok, V. R. (2014). Information technology capability and firm performance: Contradictory findings and their possible causes. *MIS Quarterly*, 38 (1), 305-326.
- Coşkun, E. ve Öztürk, M. C. (2016). Steam dünyası: Dijital oyun bloglarına yönelik bir değerlendirme. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 4 (2), 677-702.
- Çağlar, T. (2020). Afet yönetiminin temel ilkeleri. Ed.; M. Yaman ve E. Çakır, *Farklı Boyutlarıyla Afet Yönetimi* (s. 5-23), Ankara: Nobel Akademik.
- Çakar-Çelik, Ö. (2019). Film turizmi ve Sığacık'a (İzmir) etkileri. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (31), 432-460.
- Çakır, E. ve Artun, A. A. (2020). Türkiye'de afete dirençli toplum ve afet eğitimi. Murat Yaman ve Erkan Çakır (Ed.), *Farklı Boyutlarıyla Afet Yönetimi* içinde (ss. 63-83), Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Çelebi, E. (2014). Büyük hareket: 26 Kasım 1943 tarihli Tosya-Lâdik Depremi'nin Kastamonu merkez ve Tosya ilçesindeki etkileri üzerine bir değerlendirme. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 9 (1), 42-64.
- Çemberci, M., Sözer, E. G. ve Civelek, M. E. (2015). Firmalar arası bilgi paylaşımı ile tedarik zinciri yönetimi performansı ilişkisinde bilgi kalitesinin moderatör etkisi. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 13 (25), 141-159.
- Çetin, E. (2009). Sosyal iletişim ağları ve gençlik: Facebook örneği. *Uluslararası Davraz Kongresi Bildiri Kitabı*, s.1094-1105.
- Çetindamar, D. ve Günsel, A. (2009). *Teknolojik yetenek kapasitesinin değerlendirilmesi*. 'http://research.sabanciuniv.edu/13806/1/REF_04_09.pdf. (07.11.2014).
- Çetintürk, N. (2009). *Basılı reklamlardan geleneksel ilan ve advertorial (tanıtıcı reklam) uygulamalarının karşılaştırılması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çiçekli, B. ve O. Ö. Demir (2013). *Türkiye koridorunda yasadışı göçmenler*. Ankara: Karınca Yayınları.
- Demir, Ö. ve Acar, M. (1997). *Sosyal bilimler sözlüğü*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Demircan, B. (2006). *İnternet ve kamusal alan: kamusal tartışma zemini olarak çevrimiçi forumlar* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dewson, A., Houghton D. ve Patten J. (2008). *Bloggıng and other social media: exploiting the technology and protecting the enterprise*. New Jersey: Gower Publishing.

- Dobrucalı, E. ve Demir, İ. H. (2016). Earthquake and flood disaster management regulations in Turkey. *Disaster Science and Engineering*, 2 (1), 1-6
- Ducate, L. ve Lomicka, L. (2009). Podcasting: An effective tool for honing language students' pronunciation?. *Language Learning & Technology*, 13 (3), 66-86.
- Durna, U. ve Demirel, Y. (2008). Bilgi yönetiminde bilgiyi anlamak. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (30), 129-156.
- Eliaçık, A. B. ve Erdoğan, N. (2015). Mikro bloglardaki finans toplulukları için kullanıcı ağırlıklandırılmış duygu analizi yöntemi. 9. *Ulusal Yazılım Mühendisliği Sempozyumu*, s.782-793.
- Eraslan, L. (2016). *Sosyal medyayı anlamak (bir sosyal medya rehberi)*. İstanbul: Nobel Yaşam.
- Erbay, S., Ergünay, O., Özmen, B., Sasrı, S. ve Yılmaz, Y. (2014). *Açıklamalı afet yönetimi terimleri sözlüğü*. Ankara: T.C. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı Yayını.
- Erben, Ş. E. ve Balaban-Salı, J. (2015). Blogalanda blog yazarlarının etkileşim biçimleri ve görsel öğelerin kullanımı. *Global Media Journal TR Edition*, 5 (10), 176-207.
- Ercan, İ. ve Kan, İ. (2004). Ölçeklerde güvenilirlik ve geçerlik. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 30 (3), 211-216.
- Erdoğan, İ. (2003). *Pozitivist metodoloji: Bilimsel araştırma tasarımı istatistiksel yöntemler analiz ve yorum*. Ankara: ERK.
- Erdoğan, İ. (2012). *Pozitivist metodoloji ve ötesi: Bilimsel araştırma tasarımları, niteliksel ve istatistiksel yöntemler*. Ankara: ERK.
- Erdoğan, M. (1998). Sistem kavramı ve bilgi işleme. *Muhasebe Bilgi Sistemi* (s. 1-9), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 963.
- Ergünay, O. (2009). Doğal afetler ve sürdürülebilir kalkınma. *Deprem Sempozyumu* (s. 6-7), 11-12 Kasım, Bolu.
- Ergünay, O. (2010). Doğal afetler ve sürdürülebilir kalkınma. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Ulusal Deprem Sempozyumu* (ss. 23-36), 11-12 Kasım 2009, Bolu.
- Ergünay, O., Gülkan, P. ve Güler, H. H. (2008). Afet yönetimi ile ilgili terimler açıklamalı sözlük. M. Kadioğlu ve E. Özdamar Ed. *Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri* (s.301-353) içinde, Ankara: JICA Türkiye Ofisi Yayınları.
- Erkal, T. ve Değerliyurt, M. (2009). Türkiye’de afet yönetimi. *Atatürk Üniversitesi Doğu Coğrafya Dergisi*, 14 (22), 147-164.
- Erkan, E. A. (2010). *Afet yönetiminde risk azaltma ve Türkiye’de yaşanan sorunlar* (Yayınlanmamış uzmanlık tezi). Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara.

- Erkan, N. Ç., Seçilmişler, T. ve Boşdurmaz, N. (2007). 35 yıl sonra Gediz Depremi: Depremin, yaşayanlar ve iki yerleşme üzerindeki etkileri. *TÜBA Kültür Envanteri Dergisi*, (6), 139-149.
- Ertürkmen, C. (2006). *Afet yönetimi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Fidan, H. (2013). İktisadi açıdan bilgi kavramı ve bilgi kavramına yaklaşımlar üzerine bir inceleme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 4 (9), 94-104.
- Filiz, O., Erol, O., Dönmez, F. İ. ve Kurt, A. A. (2014). BÖTE bölümü öğrencilerinin sosyal ağ siteleri kullanım amaçları ile internet bağımlılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Journal of Instructional Technologies & Teacher Education*, 3 (2), 17-28.
- Foltz, P. W. (1996). Comprehension, coherence, and strategies in hypertext and linear text. *Hypertext and Cognition*, <http://www-psych.nmsu.edu/~pfoltz/reprints/Ht-Cognition.html> [Erişim Tarihi: 16.09.2022].
- Given, L. M. (2008). *Qualitative research methods*. London: SAGE Publications, Inc.
- Gökçe, O. ve Tetik, Ç. (2012). *Teoride ve pratikte afet sonrası iyileştirme çalışmaları*. Ankara: T.C Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı Yayını.
- Göker, G. ve Keskin, S. (2015). Sosyal medya türevi olarak sosyal içerik platformları: Betimsel bir inceleme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (8), 861-874.
- Gönç-Şavran, T. (2009). Araştırma evreni, örneklem seçimi ve ölçüm. N. Suğur (Ed.), *Sosyolojide Araştırma Yöntem ve Teknikleri* içinde (ss.138-157), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1963.
- Güçlü, N. ve Sotirofski, K. (2006). Bilgi yönetimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4 (4), 351-371.
- Gülbahar, Y., Kalelioğlu, F. ve Madran, R. O. (2010). Sosyal ağların eğitim amaçlı kullanımı. *İnet-tr 2010 Türkiye'de İnternet Konferansı*, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Güler, H. (2008). Zarar azaltmanın temel ilkeleri. Ed.; M. Kadioğlu ve E. Özdamar, *Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri* (s. 301-353) içinde, Ankara: JICA Türkiye Ofisi Yayını.
- Güleş, H. K. ve Özata, M. (2005). *Sağlık bilişim sistemleri*. İstanbul: Nobel Yayın.
- Güleşçen, S., Gürsul, F., Bayrakdar, B., Çilengir S. ve Canım, S. (2010). Yeni nesil mobil öğrenme aracı: Podcast. *Akademik Bilişim '10 - XII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri*, Muğla Üniversitesi, 10-12 Şubat.
- Güner, S., Seçkin-Codal, K., Geçer, H. S. ve Coşkun, E. (2018). Trafik kaza desenlerinin tanımlanmasında K-Means kümeleme algoritmasının kullanılması: Sakarya ili uygulaması. *İşletme Bilimi Dergisi*, 6, 89-105.

- Gürer, İ. (2006). Doğu Anadolu'da kar örtüsü ve ilkbahar taşkınları. *Bayındırlık ve İskan Bakanlığı İle Belediyeler*, 15, 1-17.
- Gürer, İ. ve Yavaş, Ö. M. (1994). Anadolu'da çığ sorunu. *Sivil Savunma Dergisi*, 36 (135), 5-15.
- Habertürk Gazetesi (2023). Kahramanmaraş Pazarcık ve Elbistan depremi kaç saniye sürdü? İşte AFAD verileri. <https://www.haberturk.com/kahramanmaras-pazarcik-ve-elbistan-depremi-kac-saniye-surdu-iste-afad-verileri-3565248>, [Erişim Tarihi: 6.03.2023].
- Haçın, İ. (2014). 1939 Erzincan büyük depremi. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 30 (88), 37-70.
- Hasan, M. M. ve Hoon, T. B. (2013). Podcast applications in language learning: A review of recent studies. *English Language Teaching*, 6 (2), 128-135.
- Hazar, M. (2011). Sosyal medya bağımlılığı-bir alan çalışması. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 32, 151-175.
- Herdem, K. (2011). 17 Ağustos 1999 Marmara depreminin Türkiye'deki kriz yönetimi anlayışı üzerinde oluşturduğu değişiklikler. *Amme İdaresi Dergisi*, 44 (2), 147-166.
- Hollnagel, E. (2015). Disaster management, control, and resilience. Eds.; A. Masys, *Disaster Management: Enabling Resilience* (pp. 21-36), New York: Springer.
- Hsu, C.-L., Liu, C.-C., ve Lee, Y.-D. (2010). Effect of commitment and trust towards microblogs on consumer behaviour intention: A relationship marketing perspective. *International Journal of Electronic Business Management*, 8 (4), 292-303.
- https://www.nufusu.com/ilce/bozkurt_kastamonu-nufusu, [Erişim Tarihi: 21.09.2022].
- Işık, N. ve Kılınç, E. C. (2013). Bilgi ekonomisi ve iktisadi büyüme: OECD ülkeleri üzerine bir uygulama. *Akdeniz İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (26), 21-54.
- Işık, O. (2015). Sağlık bilgi sistemlerinin gelişimi. *Sağlık Kurumlarında Bilgi Sistemleri*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 2862.
- Işık, Ö., Aydınlioğlu, H. M., Koç, S., Gündoğdu, O., Korkmaz, G. ve Ay, A. (2012). Afet yönetimi ve afet odaklı sağlık hizmetleri. *Okmeydanı Tıp Dergisi*, 28 (2), 82-123.
- İraz, R. ve Yıldırım, E. (2004). İşletmelerde stratejik bilgi yönetiminin yenilikçi faaliyetlerin sürdürülebilirliğine etkisi. *Selçuk Üniversitesi İ.İ.B.F. Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 8, 79-95.
- İşlek, M. S. (2012). *Sosyal medyanın tüketici davranışlarına etkileri: Türkiye'deki sosyal medya kullanıcıları üzerine bir araştırma* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.

- Kabilan, M. K., Ahmad N. ve Abidin, M. J. Z. (2010). Facebook: An online environment for learning of english in institutions of higher education?. *The Internet and Higher Education*, 13 (4), 179-187.
- Kadıoğlu, M. (2008). Afet zararlarını azaltmanın temel ilkeleri. Ed.; M. Kadıoğlu ve E. Özdamar, *Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri* (s. 1-34) içinde, Ankara: JICA Türkiye Ofisi Yayını.
- Kadıoğlu, M. (2011). *Afet yönetimi beklenilmeyeni beklemek, en kötüsünü yönetmek*. İstanbul: T.C. Marmara Belediyeler Birliği Yayını.
- Kadıoğlu, M. ve Bek, Ö. (2009). *Sağlık kuruluşları için afet acil yardım planlama rehberi*. İstanbul: İstanbul İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü.
- Kağnıcıoğlu, H. (2003). Çağdaş bilgi sistemi ve dijital işletmeler. *Yönetim Bilgi Sistemi* (s. 1-19), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1471.
- Kalaycı, Ş. (2010). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Kalkan, V. D. ve Keskin, H. (2005). KOBİ'lerde bilgi yönetimi süreci ve araçları: literatür değerlendirmesi ve bir araştırma. *Bilig*, (35), 173-206.
- Kamiloğlu, F. ve Yurttaş, Ö. U. (2014). Sosyal medyanın bilgi edinme ve kişisel gelişim sürecine katkısı ve lise öğrencileri üzerine bir araştırma. *İletişim*, 21, 129-150.
- Kapucu, N. ve Garayev, V. (2011). Collaborative decision-making in emergency and disaster management. *International Journal of Public Administration*, 34 (6), 366-375.
- Karabağ, A. (1999). *Reklamcılığa yeni bakış*. İstanbul: Akba Yayıncılık.
- Karabıyık, F. (2010). *Sağlık afet yönetiminde planlama ve risk analizleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karakuş, R. (2016). *Yansıtıcı soru temelli wiki ortamlarının öğrencilerin üst biliş becerilerine etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Karal, H. ve Kokoç, M. (2010). Üniversite öğrencilerinin sosyal ağ siteleri kullanım amaçlarını belirlemeye yönelik bir ölçek geliştirme çalışması. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education*, 1 (3), 251-263.
- Karaman, B. (2017). Volkanik tehlikeler, tehlike değerlendirmesinin ve tehlike haritalarının önemi. *Doğal Kaynaklar ve Ekonomi Bülteni*, 22, 103-108.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaynar, İ. S. (2017). Ankara'nın 11 Eylül 1957 sel felaketi ve siyasi gündemi. *Ankara Araştırmaları Dergisi*, 5 (2), 197-224.
- Kevük, S. (2006). Bilgi ekonomisi. *Journal of Yasar University*, 1 (4), 319-350.

- Kılıç, E. C. (2010). *E-pazarlama: İnternet üzerinden pazarlama ve yöntemleri üzerine bir araştırma* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kılıç-Ekici, Ö. (2023). 6 Şubat 2023 depremleri. *Bilim ve Teknik Dergisi*, Mart, 6-13.
- Kırcaali-İftar, G. (1999a). Bilim ve araştırma. A. A. Bir (Ed.), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* içinde (ss.1-10), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1081.
- Kırcaali-İftar, G. (1999b). Ölçme. A. A. Bir (Ed.), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* içinde (ss.11-22), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1081.
- Kırık, A. M. (2017). Yeni medya aracılığıyla değişen iletişim süreci: Sosyal paylaşım ağlarında gençlerin konumu. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 5 (1), 230-261.
- Kızıloğlu, F. M., Okuroğlu, M. ve Örüng, İ. (2006). Kırsal yerleşimler ve doğal afetler. *GOÜ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 23 (2), 53-58.
- Koçak, N. G. (2012). *Bireylerin sosyal medya kullanım davranışlarının ve motivasyonlarının kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı bağlamında incelenmesi: Eskişehir’de bir uygulama* (Yayımlanmamış doktora tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Korucu, A. T. ve Biçer, H. (2017). Eğitimde kullanılan teknoloji destekli işbirlikli ortamlar. *Akademik Bilişim Konferansları*, s.1-8.
- Koşar, L. ve İlhan, M. N. (2002). Büyük endüstriyel kazalar. *Türk Tabipleri Birliği Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, 3 (11), 10-12.
- Köse, H. (2008). İnternette “açık” ve demokratik yayıncılık: “sanal ortam günlükleri” ve wiki”ler. *Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (13), 83-94.
- Köseoğlu, Ö. (2012). Sosyal ağ sitesi kullanıcılarının motivasyonları: Facebook üzerine bir araştırma. *Selçuk İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 7 (2), 58-81.
- Kurt, E. ve Güzelbahçe, A. (2019). Van depremini yaşayan öğrencilerin travma sonrası stres bozukluğu düzeylerinin incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23 (3), 957-972.
- Kürçer, A., Özalp, S., Özdemir, E., Uygun Göldoğan, Ç. ve Duman, T. Y. (2019). 18 Mart 1953 Yenice-Gönen Depremi (Ms=7.2) ışığında Yenice-Gönen Fayı’nın aktif tektonik ve paleosismolojik özellikleri, KB Türkiye. *Maden Tetkik ve Arama Dergisi*, 159, 29-63.
- Laudon K. C. ve Laudon J. P. (2014). *Yönetim bilişim sistemleri: dijital işletmeyi yönetme*. Çev.: U. Yozgat, İstanbul: Nobel Yayın No: 256.
- Lietsala, K. ve Sirkkunen, E. (2008). *Social media: Introduction to the tools and processes of participatory economy*. Finland: Tampere University Press.
- Lindell, M. K. (2013). Disaster studies. *Current Sociology*, 61 (5-6), 797-825.

- Lundvall, B. A. ve Johnson, B. (1994). The learning economy. *Journal of Industry Studies*, 1 (2), 23-42.
- Manavcıoğlu, K. (2009). İnternette kullanıcıların oluşturduğu ve dağıttığı içeriklerin etik açıdan incelenmesi: Sosyal medya örnekleri. *Medya ve Etik Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Elazığ: Karınca Yayınları.
- Marangoz, M., Yeşildağ, B. ve Saltık, I. A. (2012). E-ticaret işletmelerinin web ve sosyal ağ sitelerinin içerik analizi yöntemiyle incelenmesi. *IUYD*, 3 (2), 53-78.
- Meriç, B. (2010) *İnternet üzerindeki paylaşım sitelerinin ve blogların tüketici davranışları üzerine etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Misomali, R. ve McEntire, D. (2008). Rising disasters and their reversal: An identification of vulnerability and ways to reduce it. Eds.; J. Pinkowski, *Disaster Management Handbook* (pp. 19-35), Boca Raton: CRC Press.
- Muhan, M. (2017). *Sosyal medya araçlarının satış pazarlama stratejilerindeki yerinin, tüketicilerin sosyal medyadaki pazarlama algısı üzerinden belirlenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Mutlu, E. (1992). *Kitle iletişim kuramları ve Türkiye’de basın yayın eğitimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu Yıllığı (1991-1992).
- Nagy, J. ve Pecho, P. (2009). Social networks security. *Third International Conference on Emerging Security Information, Systems and Technologies*, s.321-325.
- Neria, Y., Nandi, A. ve Galea, S. (2007). Post-traumatic stress disorder following disasters: A systematic review. *Psychological Medicine*, 38 (4), 467-480.
- Odabaşı, Y. ve Oyman, M. (2002). *Pazarlama iletişimi yönetimi*. İstanbul: Mediacat Yayınları.
- Okay, N. ve İnal, E. (2019). Kırılganlıktan kapasite geliştirmeye. *Dirençlilik Dergisi*, 10 (1), 85-99.
- Onat, F. ve Alikılıç, Ö. A. (2008). Sosyal ağ sitelerinin reklam ve halka ilişkiler ortamları olarak değerlendirilmesi. *Journal of Yasar University*, 3 (9), 1111-1143.
- Osmanlı, S. (2013). *Yönetim bilgi sistemlerinde otomasyon programlarının rolü: Karabük Üniversitesi yöneticilerine yönelik bir araştırma* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karabük.
- Ostrander, B. (2007). Problems and solutions to corporate blogging: Model corporate blogging guidelines. *Journal of High Technology Law and Benjamin Ostrander*. 7, 226-229.
- Öner, N. (2005). *Bilginin serüveni*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Önsoy, H. (2002). Doğu Karadeniz’de kıyılara ve dere yataklarına müdahaleler ve beklenen taşkınlar. *Türkiye Mühendislik Haberleri*, (420-421), 145.

- Özcan, E. (2006). Sel olayı ve Türkiye. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26 (1), 35-50.
- Özceylan, D. (2011). *Afetler için sosyal ve ekonomik zarar görülebilirlik endeksi geliştirilmesi: Türkiye'deki iller üzerinde bir uygulama* (Yayımlanmamış doktora tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Özçelik, F. (2017). 1944 Bolu-Gerede Depremi ve sonuçları. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 12 (2), 91-113.
- Özdamar, K. (2001). *Spss ile biyoistatistik*. 4. Basım, Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Özdikmen, T. (2020). *Afet ve acil durum yönetimi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Özel, A. P. ve Sert, N. Y. (2014). Dijital halkla ilişkiler aracı olarak kurumsal bloglar: Türkiye'nin en büyük 500 şirketi üzerine bir araştırma. *Global Media Journal: TR Edition*, 5 (9), 303-321.
- Özen, Y. ve Gül, A. (2007). Sosyal ve eğitim bilimleri araştırmalarında evren ve örneklem sorunu. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi*, (15), 394-422.
- Özey, R. (2006). *Afetler coğrafyası*. İstanbul: Aktif Yayınevi.
- Özkaya, Y. (2016). Bütünleşik afet yönetimi sürecinde başarı göstergesi olarak yoksulluk. Ed.; Z. Toprak-Karaman ve A. Altay), *Bütünleşik Afet Yönetimi* (s. 201-220), İzmir: İlkem Yayınları.
- Özkul, B. ve Karaman, A.E. (2007). Doğal afetler için risk yönetimi. *TMMOB Afet Sempozyumu* (s. 251-260), 5-7 Aralık, Ankara.
- Özmen, A. (1999). Örneklem. A. A. Bir (Ed.), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* içinde (ss.23-54), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1081.
- Özpınar, B. (2016). *Geleneksel medyanın gündem belirlemede sosyal medyanın etkisi: Soma örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özşahin, E. (2013). Türkiye'de yaşanmış (1970-2012) doğal afetler üzerine bir değerlendirme. 2. *Türkiye Deprem Mühendisliği ve Sismoloji Konferansı* (s. 1-8), 25-27 Eylül, Hatay.
- Öztürk, Ş. (2015). Sosyal medyada etik sorunlar. *Selçuk İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 9 (1), 287-311.
- Özüdoğru, Ş. (2014). Bir web 2.0 uygulaması olarak bloglar: Blogların dinamikleri ve blog alemi. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 1 (1), 36-50.
- Padem, H., Göksu, A. ve Konaklı, Z. (2012). *Araştırma yöntemler SPSS uygulamalı*. Sarajevo: International Burch University.

- Peachey, N. (2015). Tech tools for teachers: Podcasting. <http://www.onestopenglish.com/methodology/tech-tools-for-teachers/podcasting/> [Erişim Tarihi: 17.12.2022].
- Peker, Ö. ve Aytürk, N., (2002). *Yönetim becerileri*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Peleg, K., Bodas, M., Shenhar, G. ve Adini, B. (2018). Wisdom of (using) the crowds: Enhancing disasters preparedness through public training in light search and rescue. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 31, 750-757.
- Peltekoğlu, F. B. (2012). *Sosyal medya sosyal değişim: Sosyal medya akademi*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Poteyeva, M., Denver, M., Barsky, L. E. ve Aguirre, B. E. (2007). Search and rescue activities in disasters. *Handbook of Disaster Research* (pp. 200-216), New York: Springer.
- Rahimi, M. ve Katal, M. (2012). The role of metacognitive listening strategies awareness and podcast-use readiness in using podcasting for learning english as a foreign language. *Computers in Human Behavior*, 28 (4), 1153-1161.
- Redding, S. (2002). Path dependence, endogenous innovation and growth. *International Economic Review*, 43 (4), 1215-1248.
- Royal. C. (2009). What do people do online? Implications for the future of media. <https://slideplayer.com/slide/4798950/>, [Erişim Tarihi: 22.12.2022].
- Ryan, C. (1995). *Researching tourist satisfaction issues, concepts, problems*. London: Routledge.
- Sağiroğlu, Ş. ve Alkan, M. (2007). *Elektronik imza ve uygulamaları*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayını No: 2007-56.
- Sangül, M. (2013) *Bilişim teknolojileri ve yazılım ders kitabı*. <http://mebk12.meb.gov.tr/>. (12.11.2022).
- Sankur, B. (2004). *Bilişim sözlüğü*. Pusula Yayın No: 90.
- Scott, D. M. (2007). *The new rules of marketing & pr: how to use new releases, blogs, podcasting, viral marketing, online media to reach buyers*. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- Scott, D. M. (2009). *Pazarlamanın ve iletişimin yeni kuralları*. İstanbul: MediaCat Yayınları.
- Sekaran, U. (2003). *Research methods for business*. Fourth Edition, John Wiley & Sons Inc.
- Selvi, Ö. (2012). Bilgi toplumu, bilgi yönetimi ve halkla ilişkiler. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, (3), 191-214.
- Sever, M., Garb, Y. ve Pearlmutter, D. (2015). Building in resilience: Long-term considerations in the design and production of residential buildings in Israel.

- Eds.; A. Masys, *Disaster Management: Enabling Resilience* (p. 65-91), New York: Springer.
- Solak, İ. (2018). *Doğal afetlerin pay piyasalarına etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Stokes, R. (2009). *Emarketing the essential guide to online marketing*. Second Edition, Quirk Emarketing (Pty) Ltd.
- Sungur, İ., Akdur, R. ve Piyal, B. (2014). Türkiye'deki trafik kazalarının analizi. *Ankara Medical Journal*, 14 (3), 114-124.
- Südaş, İ. (2004). 17 Ağustos 1999 Marmara depreminin nüfus ve yerleşme üzerindeki etkileri: Gölcük (Kocaeli) örneği. *Ege Coğrafya Dergisi*, 13, 73-91.
- Sümer, M. (2015). Farklı öğrenme biçimlerine sahip öğrenenlerin web destekli işbirlikçi öğrenme araçlarından wikiye ilişkin görüşleri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırma Dergisi*, 1 (2), 49-64.
- Şahin, C. ve Sipahioğlu, Ş. (2002). *Doğal afetler ve Türkiye*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Şahin, M. (2008). *Yönetim bilgi sistemi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayın No: 1471.
- Şahin, Ş. (2014). Bilişim sistemleri uygulamalarının işletme performansına etkileri. *Dicle Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6 (2), 43-56.
- Şencan, H. (2007). *Sosyal ve davranışsal bilimlerde bilimsel araştırma*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık.
- Şimşek, A. (2012). Evren ve örneklem. *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemi* içinde (s.108-133), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2653.
- Taç, Ş. G. (2018). Karayolu ulaşımında meydana gelen trafik kazalarının önlenmesinde akıllı ulaşım sistemlerinin rolü. *Akıllı Ulaşım Sistemleri ve Uygulamaları Dergisi*, 1 (2), 12-21.
- Tağraf, H. ve Arslan, N. (2003). Kriz oluşum süreci ve kriz yönetiminde proaktif yaklaşım. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 4 (1), 149-160.
- Tahirov, A. (2009). Bilgisayar destekli bilgi sistemleri. http://journal.qu.edu.az/article_pdf/1041_510.pdf. [Erişim Tarihi: 12.11.2022].
- Tanırca, G., Püskülcü, S., Necmioğlu, Ö., Özel, N. M. (2017). *Tsunami bilgilendirme el kitabı*. İstanbul: Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü Yayını.
- Taniş, C. (2018). 1953 Yenice-Gönen Depremi ve sosyo-ekonomik sonuçları. *XVIII. Türk Tarih Kongresi* (s. 159-170), 1-5 Eylül 2018, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Ankara.
- Taşçı, C. (2004). Bilgi teknolojileri. *Temel Bilgi Teknolojileri* (s. 1-20), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1418.

- Tavşancıl, E. (2002). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Tavukçuoğlu, C. (2004). *Bilişim terimleri sözlüğü*. Ankara: Asil Yayın.
- Tekin, M., Güleş, H. K. ve Öğüt, A. (2003). *Teknoloji yönetimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Timisi, N. (2003). *Yeni iletişim teknolojileri ve demokrasi*. Ankara: Dost Kitapevi.
- Tonta, Y. (1999). Bilgi toplumu ve bilgi teknolojisi. *Türk Kütüphaneciliği*, 13 (4), 363-375.
- Topaloğlu, M. ve Koç, H. (2002). *Büro yönetimi, kavramlar ve ilkeler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Toprak, Z. ve Altay, A. (2016). *Bütünleşik afet yönetimi*. İzmir: İlkem Yayınevi.
- Toprak-Karaman, Z. (2016). Afet yönetimine giriş ve Türkiye’de örgütlenme. Eds.; Z. Toprak-Karaman ve A. Altay, *Bütünleşik Afet Yönetimi* (s. 1-35), İzmir: İlkem Yayınları.
- Tosun, N. (2010). *İletişim temelli marka yönetimi*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Turancı, E. (2016). Modanın dijital medya dünyasında sunumu: Moda blogları üzerine bir inceleme. *TRT Akademi*, 1 (2), 450-471.
- Turgut, E. ve Beğenirbaş, M. (2016). Yenilikçi iklimin ve sosyal sermayenin bilgi paylaşımı ve yenilikçi davranışa etkisi. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 15 (1), 113-147.
- Türkiye Maden Mühendisleri Odası (TMMOB, 2010). *Madencilikte yaşanan iş kazaları raporu*. Maden Mühendisleri Odası Haziran Sayısı.
- Uçak, Ö. N. (2010). Bilgi: Çok yüzlü bir kavram. *Türk Kütüphaneciliği*, 24 (4), 705-722.
- Ulus, T., İnce, C. H., Aliustaoğlu, F. S. ve Melez, İ. E. (2010). Araştırma nasıl tasarlanır (I). *Adli Tıp Dergisi*, 24 (2), 40-47.
- Utkucu, M., Pınar, A. ve Alptekin, Ö. (2002). 24 Kasım 1976 Çaldıran depremi (M_g=7.3) için telesismik P dalga şekillerinin ters çözümünden elde edilen kırılma modeli. *İstanbul Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Yerbilimleri Dergisi*, 15 (2), 25-36.
- Uzunboylu, H. (2011). *Bilişim teknolojileri- Avrupa bilgisayar yetkinlik sertifikası (ECDL) programına göre*. Ankara: Pegem Akademi Yayın No: 14749.
- Üzen, İ. (2014). 1942 ve 1943 Erbaa depremleri. *Karadeniz Araştırmaları*, (40), 77-93.
- Vural, Z. B. A. ve Bat, M. (2010). Yeni bir iletişim ortamı olarak sosyal medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine yönelik bir araştırma. *Journal of Yasar University*, 20 (5), 3348-3382.

- Weichselgartner, J. (2001). Disaster mitigation: The concept of vulnerability revisited. *Disaster Prevention and Management*, 10 (2), 85-94.
- Wex, F., Schryen, G. Feuerriegel, S. ve Neumann, D. (2014). Emergency response in natural disaster management: Allocation and scheduling of rescue units. *European Journal of Operational Research*, 235 (3), 697-708.
- Yalçınar, A. C. ve Ersoy, Ş. (2005). Depreşim dalgası (tsunami) tanım ve korunma yöntemleri. *Türkiye Mühendislik Haberleri*, (438), 18-24.
- Yaşar, S., İnal, S., Yaşar, Ö. ve Kaya, S. (2015). Geçmişten günümüze büyük maden kazaları. *Madencilik*, 54 (2), 33-43.
- Yavaş, H. (2005). *Doğal afetler yönüyle Türkiye’de belediyelerde kriz yönetimi*. Ankara: Orion Yayınevi.
- Yavuz, Ö. (2014). *Afetler sonrası yapılan sosyal yardımlar ve hizmetler*. İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.
- Yeniçıktı, N. F. (2016). Halkla ilişkiler aracı olarak instagram: Sosyal medya kullanan 50 şirket üzerine bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 9 (2), 92-115.
- Yenilmez, K. ve Ersoy, M. (2012). Web temelli forumlarda matematik ve eğitime ilişkin yapılan tartışmalar üzerine bir inceleme. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education*, 3 (3), 148-160.
- Yıldırım, S. (2004). Bilgi ekonomisi ve bilgi ekonomisinin Türkiye açısından değerlendirilmesi. *Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (12), 105-124.
- Yılmaz, A. (2003). *Türk kamu yönetiminin sorun alanlarından biri olarak afet yönetimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık
- Yılmaz, M. (2012). Türk blog ve forum ortamlarında “one minute” çıkışı. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5 (20), 315-332.
- Yiğitoğlu, V. (2007). *Türkiye’de internet reklamcılığı ve internet kullanıcılarının internet reklamlarına karşı tutum ve davranışları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Zeybek, İ. (2007). Tuhral şehrini etkileyen ani sellerin oluşumu ve sonuçları. *TMMOB Afet Sempozyumu* (s. 241-251), 5-7 Aralık, Ankara.
- Zhou, H. ve Benton, W. C. (2007). Supply chain practice and information sharing. *Journal of Operations Management*, 25 (6), 1348-1365.

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Türkiye'nin Afet Haritası	31
--	----

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Örneklemin Demografik Dağılımı	63
Tablo 2: Korkulan Afet Türüne İlişkin Bulgular	64
Tablo 3: Afetle İlgili Bilgi Edinmek İçin Takip Edilen Medya Araçlarına İlişkin Bulgular.....	65
Tablo 4: Afetlerden Sonra Sosyal Medyada Yapılan Paylaşımların Takip Edilme Durumlarına İlişkin Bulgular	66
Tablo 5: Afetlerden Sonra Sosyal Medyada Yapılan Paylaşımlara Bakma Durumuna İlişkin Bulgular.....	66
Tablo 6: Medyada Yer Alan Afetlerle İlgili Haberlerden Korkma Durumuna İlişkin Bulgular.....	67
Tablo 7: Katılımcıların Sosyal Medyada Afetle İlgili Paylaşım Yapma Durumlarına İlişkin Bulgular.....	68
Tablo 8: Katılımcıların Güvenlik Algılarına İlişkin Bulgular	68
Tablo 9: Afet Eğitimlerinin Önemine İlişkin Bulgular.....	69
Tablo 10: Afet Eğitimi Alma İsteğine İlişkin Bulgular	69
Tablo 11: Bireysel Afet Hazırlığını Afet Sonrası İçin Yeterliliğine İlişkin Bulgular..	70
Tablo 12: Yaşanılan Yerin Afet Konusunda Riskli Olup Olmadığının Bilinmesi ve Medyada Yer Alma Durumuna İlişkin Bulgular.....	71
Tablo 13: Afet Sonrasındaki Bilgilendirme ve Yapılan Yardım Yeterliliğine İlişkin Bulgular.....	71
Tablo 14: Katılımcıların Afet Çalışmalarına Gönüllü Olarak Katılma Durumlarına İlişkin Bulgular.....	72
Tablo 15: Sel Felaketinin Geleneksel ve Sosyal Medyada Yer Almasına İlişkin Bulgular.....	73
Tablo 16: Afetzedelerin Sel Felaketi Sonrası Düşüncelerine İlişkin Bulgular	74
Tablo 17: Hipotez Sonuçları	75

EKLER

EK1: Anket Formu

Sel afeti yaşıyan bireylerin dijital bilgi edinme mecralarını kullanımı ile afet bilgisi düzeylerinin incelenmesi: Bozkurt ilçesi örneği

1. Cinsiyet?

(1) Erkek (2) Kadın

2. Yaşınız?

(1) 18-24 (2) 25-32 (3) 33-40 (4) 41-50 (5) 51-60 (6) 61 ve üzeri

3. Medeni durumunuz?

(1) Evli (2) Bekar (3) Dul/Boşanmış

4. Eğitim durumuz nedir?

(1) İlkokul (2) Ortaokul (3) Lise(4) Üniversite (5) Master (6) Doktora

5. Mesleğiniz?

(1) Esnaf (2) Serbest Meslek (3) Memur (4) İşçi (5) Çalışmıyor

6. Aylık gelir durumuz nedir?

(1) 5.000 TL'ye kadar (2) 5.000-8.000 TL arası (3) 8.000-12.000 TL arası (4) 13.000 TL ve üzeri

	Hangi doğal afet sizi daha çok korkutuyor?	Katılım Derecesi				
		Kesinlikle Korkutur	Korkutur	Biraz Korkutur	Korkutmaz	Hiç Korkutmaz
7.	Deprem	[5]	[4]	[3]	[2]	[1]
8.	Sel	[5]	[4]	[3]	[2]	[1]
9.	Yangın	[5]	[4]	[3]	[2]	[1]
10.	Fırtına	[5]	[4]	[3]	[2]	[1]
11.	Kuraklık	[5]	[4]	[3]	[2]	[1]

	Afet ile ilgili bilgilende medya araçlarını ne sıklıkla takip edersiniz?	Katılım Derecesi				
		Kesinlikle Takip Ederim	Takip Ederim	Bazen Takip Ederim	Takip Etmem	Kesinlikle Takip Etmem
12.	Televizyon	[5]	[4]	[3]	[2]	[1]
13.	Gazete	[5]	[4]	[3]	[2]	[1]
14.	İnternet	[5]	[4]	[3]	[2]	[1]
15.	Radyo	[5]	[4]	[3]	[2]	[1]
16.	Sosyal Medya	[5]	[4]	[3]	[2]	[1]

17. Afetlerden hemen sonra yapılan (yangın, sel, deprem, fırtına vb. ile ilgili) sosyal medya paylaşımlarını takip eder misiniz?

(1) Hiç ilgilenmem (2) İlgilenmem (3) Biraz ilgilenirim (4) İlgilenirim (5) Çok İlgilenirim

18. Sosyal medyada afetlerle ilgili (örneğin “#deprem hashtagi / etiketi vb.) paylaşımları gördüğünüz zaman hemen bakar mısınız/ilgilenir misiniz?

(1) Hiç bakmam (2) Bakmam (3) Bazen bakarım (4) Bakarım (5) Hemen bakarım

19. Medyada afetlerle (sel, deprem, yangın vb.) ile ilgili yer alan haberler sizi korkutuyor mu?

(1) Hiç korkutmaz (2) Korkutmaz (3) Biraz korkutur (4) Korkutur (5) Çok korkutur

	Afet ile ilgili sosyal medyada; (whatsapp, twitter, facebook, instagram vb.)	Katılım Derecesi				
		Çok sık paylaşırım	Paylaşırım	Bazen paylaşırım	Paylaşmam	Hiç paylaşmam
20.	Yorum yazarım/yazdım	[5]	[4]	[3]	[2]	[1]
21.	Fotoğraf-görsel paylaşırım/paylaştım	[5]	[4]	[3]	[2]	[1]
22.	Video paylaşırım/paylaştım	[5]	[4]	[3]	[2]	[1]

23. Yaşadığınız yerin (şehir, kasaba, köy vb.) doğal afetlere karşı güvenli olduğunu düşünüyor musunuz?

(1) Hiç güvenilir değil (2) Güvenilir değil (3) Biraz güvenilir (4) Güvenilir
(5) Çok güvenilir

24. Afet eğitimlerinin, afetlerle mücadelede önemli olduğunu düşünüyor musunuz?

(1) Hiç güvenilir değil (2) Güvenilir değil (3) Biraz güvenilir (4) Güvenilir
(5) Çok güvenilir

25. Afet eğitimi almayı düşünür müsünüz?

(1) Evet (2) Hayır (3) Kararsızım

26. Afetlere karşı bireysel hazırlığınızın afet sonrası oluşabilecek zararları azaltacağını düşünüyor musunuz?

(1) Evet (2) Hayır (3) Kararsızım

27. Yaşadığınız bölgenin (sel afetinden önce) doğal afetler hususunda riskli bölge olduğunu biliyor muydunuz?

(1) Evet (2) Hayır (3) Kararsızım

28. Ulusal veya yerel medyada bölgenizin doğal afetler konusunda riskli olduğu ile ilgili haber veya bilgiye rastladınız mı?

(1) Evet (2) Hayır (3) Kararsızım

	Sel afeti sonrasında;	Katılım Derecesi				
		Çok yeterliydi	Yeterliydi	Biraz yeterliydi	Yetersizdi	Çok yetersizdi
29.	İlgili kurumların afet süreci ile ilgili bilgilendirmeleri yeterliydi	[5]	[4]	[3]	[2]	[1]
30.	Devlet kurumlarının afet sonrası yardımları yeterliydi	[5]	[4]	[3]	[2]	[1]
31.	Sivil Toplum Kuruluşlarının afet sonrası yardımları yeterliydi	[5]	[4]	[3]	[2]	[1]

32. Son yaşanan sel felaketinde gönüllü olarak çalıştınız mı?

(1) Evet (2) Hayır

33. Sel felaketi geleneksel medyada yeteri kadar yer buldu mu?

(1) Evet (2) Hayır (3) Kararsızım

34. Sel felaketi sosyal medyada yeteri kadar yer buldu mu?

(1) Evet (2) Hayır (3) Kararsızım

35. Medyanın sel felaketi ile ilgili haberleri sıklıkla vermesinin, sel felaketinin yaralarının sarılmasında (olumlu) etkili olduğunu düşünüyor musunuz?

(1) Evet (2) Hayır (3) Kararsızım

36. Genel olarak medyanın Bozkurt'ta yaşanan sel felaketi ile ilgili gelişmeleri doğru olarak yansıttığını düşünüyor musunuz?

(1) Evet (2) Hayır (3) Kararsızım

37. Sel felaketi ile ilgili resmî kurumların sosyal medya hesaplarındaki duyuruları/paylaşımları takip ettiniz mi?

(1) Evet (2) Hayır (3) Kararsızım

38. Sel felaketi dışında daha önce herhangi bir doğal afet yaşadınız mı?

(1) Evet (2) Hayır

39. Sel felaketi yaşamanızdan ötürü yaşadığınız ilçeyi terk etmeyi düşündünüz mü?

(1) Evet (2) Hayır (3) Kararsızım

EK2: Etik Kurul Onayı

T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu

Sayı : E-78977401-050.02.04-158220
Konu : Etik Kurul Kararı

23.08.2022

Sayın Doç. Dr. Mustafa İNCE

İlgi : 07.07.2022 tarihli ve 148235 sayılı dilekçe.

Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulunun 17/08/2022 tarih ve 2022/06-29 sayılı kararı yazımız ekinde sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Elif ÇEPNİ
Kurul Başkanı

Ek:Etik Kurul Kararı (1 Sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu: BS9LHAMJ87

Belge Doğrulama Adresi : <https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=4043&eD=BS9LHAMJ87&eS=158220>

Adres: Karabük Üniversitesi Demir Çelik Kampüsü Merkez/Karabük

Telefon: 444 0478

e-Posta: iletisim@karabuk.edu.tr İnternet Adresi: <http://www.karabuk.edu.tr>

Keş Adresi: karabukuniversitesi@hs01.kep.tr

Bilgi için: Nebahat İŞİK
Unvanı: Bilgisayar İşletmeni

T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL ve BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU
KARARLARI

TOPLANTI TARİHİ : 17.08.2022
TOPLANTI NO : 2022/06

Karabük Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu toplanmış ve aşağıdaki kararı almıştır.

Karar 29:

07/07/2022 tarihli Doç. Dr. Mustafa İNCE'nin Etik Kurul form ve ekleri görüşüldü.

Karabük Üniversitesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Mustafa İNCE danışmanlığında yürütülen “**Sel Afeti Yaşayan Bireylerin Dijital Bilgi Edinme Mecralarını Kullanımı ile Afet Bilgisi Düzeylerinin İncelenmesi: Bozkurt İlçesi Örneği**” konulu çalışma kapsamında uygulanmak üzere ekte sunulan çalışmasının etik kurallara uygunluğu mevcudun oy birliği ile kabul edilmiştir.

ASLI GİBİDİR

Prof. Dr. Elif ÇEPNİ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurul Başkanı

ÖZGEÇMİŞ

Süleyman ATEŞ ilköğretimi ve liseyi Eskipazar'da tamamladı. 2006 yılında Selçuk Üniversitesi Bozkır Meslek Yüksekokulu Bilgisayar Programcılığından mezun olduktan sonra, Gazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi'ne memur olarak yerleşti. 2009 yılında Karabük Üniversitesi Personel Daire Başkanlığı'na tekniker olarak atandı. 2011 yılında Açık Öğretim Fakültesi İşletme Bölümünden mezun oldu. Halen Karabük Üniversitesi Personel Daire Başkanlığı'nda görevine devam etmektedir.